

Приложение № 2 към Условието за кандидатстване

СТРАТЕГИЯ ЗА ВОМР (ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ЕЛЕМЕНТИ) шрифт Times New Roman 12, междуредие 1,15	
1. Географски район и население, обхванати от стратегията за ВОМР (не повече от 2 страници)	
1.1. Информация за територията и населението на МИГ:	
- Списък на общините, обхванати от МИГ;	Територията на Местна инициативна група „Ардино-Неделино“ обхваща целите територии на две общини - община Ардино и община Неделино. Те са съседни, с обща граница, непрекъснати граници и кохерентни. Населението на територията на двете общини е в диапазона 10 000 – 150 000 жители.
- Списък на населените места, обхванати от МИГ;	В територията на МИГ „Ардино-Неделино“ са включени общо 68 населени места, от които 52 се намират на територията на община Ардино - един град и 51 села, а 16 се намират на територията на община Неделино, от които 1 град и 15 села. Населените места, обхванати от територията на МИГ са както следва: 1. Населени места на територията на община Ардино: град Ардино, с. Аврамово, с. Ахрянско, с. Башево, с. Бистроглед, с. Богатино, с. Боровица, с. Брезен, с. Бял извор, с. Главник, с. Голоблад, с. Горно Прахово, с. Гърбище, с. Дедино, с. Дойранци, с. Долно Прахово, с. Дядовци, с. Еньовче, с. Жълтуша, с. Искра, с. Китница, с. Кроячево, с. Латинка, с. Левци, с. Ленище, с. Любино, с. Мак, с. Млечино, с. Мусево, с. Падина, с. Паспал, с. Песнопой, с. Правдолуб, с. Рибарци, с.

	Родопско, с. Русалско, с. Светулка, с. Седларци, с. Синчец, с. Сполука, с. Срънско, с. Стар Читак, с. Стояново, с. Сухово, с. Теменуга, с. Търна, с. Търносливка, с. Хромица, с. Червена скала, с. Чернигово, с. Чубрика, с. Ябълковец. 2. Населените места от територията на община Неделино, са: с. Бурево, с. Върли дол, с. Върлино, с. Гърнати, с. Диманово, с. Дуня, с. Еленка, с. Изгрев, с. Крайна, с. Кундево, град Неделино, с. Оградна, с. Средец, с. Тънка бара, с. Козарка, с. Кочани.																																		
- Брой жители на населените места, обхванати от МИГ.	Жителите на територията на МИГ „Ардино-Неделино“, към 31.12.2020 г. по данни на НСИ са общо 19 170 души, от които на територията на община Ардино пребивават 13 618 души, а на територията на община Неделино - 5 552 души. Разпределението на населението от територията на МИГ по населени места е представено в следната таблица: <table border="1"> <thead> <tr> <th>ЕКАТТЕ/Населено място</th><th>Брой жители</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td colspan="2">0902 Община Ардино</td></tr> <tr> <td>00062 с. Аврамово</td><td>2</td></tr> <tr> <td>00607 гр. Ардино</td><td>4195</td></tr> <tr> <td>00864 с. Ахрянско</td><td>62</td></tr> <tr> <td>02991 с. Башево</td><td>216</td></tr> <tr> <td>04248 с. Бистроглед</td><td>86</td></tr> <tr> <td>07747 с. Бял извор</td><td>1488</td></tr> <tr> <td>07925 с. Богатино</td><td>232</td></tr> <tr> <td>15607 с. Голобрад</td><td>188</td></tr> <tr> <td>16910 с. Горно Прахово</td><td>690</td></tr> <tr> <td>18321 с. Гърбище</td><td>243</td></tr> <tr> <td>18544 с. Главник</td><td>69</td></tr> <tr> <td>21806 с. Дойранци</td><td>3</td></tr> <tr> <td>22784 с. Долно Прахово</td><td>163</td></tr> <tr> <td>24788 с. Дядовци</td><td>120</td></tr> <tr> <td>24880 с. Дедино</td><td>84</td></tr> </tbody> </table>	ЕКАТТЕ/Населено място	Брой жители	0902 Община Ардино		00062 с. Аврамово	2	00607 гр. Ардино	4195	00864 с. Ахрянско	62	02991 с. Башево	216	04248 с. Бистроглед	86	07747 с. Бял извор	1488	07925 с. Богатино	232	15607 с. Голобрад	188	16910 с. Горно Прахово	690	18321 с. Гърбище	243	18544 с. Главник	69	21806 с. Дойранци	3	22784 с. Долно Прахово	163	24788 с. Дядовци	120	24880 с. Дедино	84
ЕКАТТЕ/Населено място	Брой жители																																		
0902 Община Ардино																																			
00062 с. Аврамово	2																																		
00607 гр. Ардино	4195																																		
00864 с. Ахрянско	62																																		
02991 с. Башево	216																																		
04248 с. Бистроглед	86																																		
07747 с. Бял извор	1488																																		
07925 с. Богатино	232																																		
15607 с. Голобрад	188																																		
16910 с. Горно Прахово	690																																		
18321 с. Гърбище	243																																		
18544 с. Главник	69																																		
21806 с. Дойранци	3																																		
22784 с. Долно Прахово	163																																		
24788 с. Дядовци	120																																		
24880 с. Дедино	84																																		

	27543 с.Еньовче	124	
	29605 с.Жълтуша	718	
	32946 с.Искра	69	
	37085 с.Китница	114	
	39952 с.Кроячево	121	
	43164 с.Латинка	18	
	43270 с.Ленище	194	
	44584 с.Любино	81	
	44896 с.Левци	72	
	46156 с.Мак	6	
	47809 с.Теменуга	57	
	48756 с.Млечино	455	
	49401 с.Мусево	27	
	54260 с.Рибарци	42	
	55124 с.Падина	764	
	55525 с.Паспал	9	
	55912 с.Песнопой	13	
	58013 с.Правдолюб	225	
	62894 с.Родопско	54	
	63402 с.Русалско	51	
	65646 с.Светулка	326	
	66562 с.Синчец	115	
	68240 с.Сполука	37	
	68597 с.Срънско	69	
	69122 с.Стар читак	26	
	69518 с.Стояново	12	
	70319 с.Сухово	123	
	70771 с.Седларци	76	
	73732 с.Търносливка	140	
	73897 с.Търна	71	
	77116 с.Брезен	283	
	77487 с.Хромица	103	
	80176 с.Боровица	411	
	80964 с.Чернигово	179	
	81596 с.Чубрика	210	
	81921 с.Червена скала	87	
	87059 с.Ябълковец	295	
	2118 Община Неделино		
	07911 с.Бурево	65	
	12896 с.Върли дол	118	
	12927 с.Върлино	115	

	18374 с.Гърнати	199
	21004 с.Диманово	95
	24952 с.Дуня	35
	32559 с.Изгрев	142
	37695 с.Козарка	86
	39092 с.Кочани	119
	40628 с.Кундево	181
	41157 с.Еленка	110
	41277 с.Крайна	53
	51319 гр.Неделино	3697
	53388 с.Оградна	133
	68309 с.Средец	342
	73883 с.Тънка бара	62

1.2. Описание на географския район и карта на територията, обхваната от МИГ:

Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ обхваща териториите на две области - област Кърджали и област Смолян, които са част от Южен Централен район за планиране. Двете общини са част от различни области и притежават различни природно-географски характеристики. Територията на МИГ, обхваща целите територии на две общини - **Ардино** и **Неделино**, които се състоят от общо 68 населени места, от които два града и 66 села, а общата площ на територията на МИГ възлиза на 441,1 km².

Фигура 1. Карта на територията на МИГ „Ардино-Неделино“

Община Ардино е една от седемте общини, попадащи в област Кърджали и е разположена в югозападните ѝ части. Територията на общината се характеризира с континентално-средиземноморски климат, надморската височина е между 600 и 1 200 m с малки изключения. Територията се отличава със значителен воден ресурс, а главната отводнителна артерия е река Арда. В почвено-географско отношение, почвите на територията на общината принадлежат към Южно-Българската ксеротермална област, с преобладаване на канелени горски и кафяви горски почви.

Територията на община Ардино е периферна за страната, но притежава важни транспортно-комуникационни функции, които са основно III-клас път Смолян-Рудозем-Кърджали и двете ГКПП в близост - ГКПП „Златоград-Термес“ и ГКПП „Маказа-Нимфея“. Община Ардино граничи с общо 6 общини - Кърджали, Черноочене, Джебел, Мадан, Неделино и Баните.

Община Неделино попада в териториалния обхват на област Смолян и има надморска височина между 450 и 1 200 m. В географско отношение общината заема част от централния южен дял на Средни Родопи, а климатичната област в която попада е на преходно-континенталния климат. Територията на община Неделино също се отличава с добър воден ресурс, а основната отводнителна артерия е река Неделинска. В почвено-географско отношение, почвите в общината също принадлежат на Южно-Българската ксеротермална област, с преобладаване на канелени горски и тъмни и светли горски почви.

По отношение на транспортно-комуникационните връзки на територията, то нейните също са важни, тъй като се намира в близост до двата областни центъра - Смолян и Кърджали и също се намира в близост до едно ГКПП - ГКПП „Златоград-Термес“. Община Неделино граничи с общо 4 общини - Златоград, Джебел, Ардино и Мадан.

2. Описание на процеса на участие на общността в разработване на стратегията: (не повече от 3 страници)

2.1. Описание на процеса – проведени срещи, семинари, конференции, обучения, обществени обсъждания с местната общност и описание на съответствието на стратегията с Интегрираната/ите териториална/и стратегия/и за развитие на региона/ите от ниво 2:

Описание на процеса – проведени срещи, семинари, конференции, обучения, обществени обсъждания с местната общност

Процесът по изготвяне на стратегията беше проведен при спазване принципите на „прозрачност“, „отдолу-нагоре“ и „хоризонталните принципи“, съгласно чл.9 на Регламент /ЕС/ 2021/1060 – равенство между половете, утвърждаване на принципа на равните възможности, липса на дискриминация и др.:

Дейностите по изготвяне на СВОМР се финансират по проект с наименование №BG06RDNP001-19.610-0016 „Изпълнение на подготвителни дейности за регистрация на МИГ и изготвяне на Стратегия за Водено от общностите местно развитие на територията на общините Ардино и Неделино за програмен период 2021-2027” по процедура BG06RDNP001-19.610 за подбор на допълнителни дейности по подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ от мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от Програма за развитие на селските райони 2014-2020, подкрепена от Европейския земеделски фонд за

развитие на селските райони.

Разработването и консултирането на Стратегията за Водено от общностите местно развитие на територията на общините Ардино и Неделино се проведе при пълна прозрачност, широка информираност на местното население и при спазване на основния принцип на подхода ВОМР – „отдолу нагоре“. Местните жители бяха уведомявани навременно за предстоящите събития, с цел масовото им участие в тях. В процеса на разработване на стратегията бяха проведени редица срещи, семинари, конференции, обучения, обсъждания с местната общност, в които взеха участие представители на всички групи заинтересовани лица, идентифицирани в проучванията и анализите, в това число уязвимите групи и млади хора, а именно 1424 жители от различни населени места от територията на МИГ, като техните идеи, мнения и предложения бяха взети предвид при изготвянето на СВОМР. Получи се максимално актуална представа за мнението и нагласите на местната общност относно Местната инициативна група и прилагането на стратегията за ВОМР. Споделените мнения относно потребностите на населението, планирането, бенефициентите и инициативите през новия програмен период 2023-2027г. дават добра основа и ясни насоки как дейностите да бъдат по-полезни за жителите от населените места на територията.

Проведоха се следните срещи, семинари, конференции, обучения, обществени обсъждания с местната общност:

Провеждане на два броя едnodневни информационни конференции:

- 04.09.2023 в гр. Ардино, общ. Ардино
- 14.06.2023 в гр. Неделино, общ. Неделино

На информационните конференции са присъствали общо 111 участника.

Провеждане на десет броя едnodневни информационни срещи/семинари за популяризиране на процеса на разработване на Стратегия за ВОМР по населени места на територията на Местно партньорство Ардино - Неделино:

- 01.06.2023 в гр. Ардино, общ. Ардино
- 02.06.2023 в с. Падина, общ. Ардино
- 05.06.2023г. в с. Чубрика, общ. Ардино
- 06.06.2023 в с. Млечино, общ. Ардино
- 07.06.2023 в с. Боровица., общ. Ардино
- 21.06.2023в гр. Неделино, общ. Неделино
- 22.06.2023в с. Средец, общ. Неделино
- 23.06.2023в с. Диманово, общ. Неделино
- 26.06.2023 в с. Еленка, общ. Неделино
- 27.06.2023 в с. Върлино, общ. Неделино

На срещите/семинарите са присъствали общо 298 участника.

Провеждане на шест броя едnodневни обучения на представители на партньорите:

- 17.07.2023 в гр. Ардино, общ. Ардино
- 18.07.2023в гр. Ардино, общ. Ардино
- 20.07.2023 в гр. Ардино, общ. Ардино

- 12.07.2023 в гр. Неделино, общ. Неделино
- 13.07.2023 в гр. Неделино, общ. Неделино
- 14.07.2023 в гр. Неделино, общ. Неделино

На обученията са присъствали общо 83 участника.

Провеждане на шест броя едnodневни обучения на местни лидери и заинтересовани страни:

- 02.08.2023 в гр. Ардино, общ. Ардино
- 03.08.2023 в гр. Ардино, общ. Ардино
- 04.08.2023 в гр. Ардино, общ. Ардино
- 19.07.2023 в гр. Неделино, общ. Неделино
- 21.07.2023 в гр. Неделино, общ. Неделино
- 24.07.2023 в гр. Неделино, общ. Неделино

На обученията са присъствали общо 176 участника.

Провеждане на десет броя едnodневни информационни срещи за консултиране с местната общност:

- 14.08.2023 в гр. Ардино, общ. Ардино
- 15.08.2023 в с. Жълтуша, общ. Ардино
- 16.08.2023 в с. Ябълковец, общ. Ардино
- 17.08.2023 в с. Горно прахово, общ. Ардино
- 18.08.2023 в с. Брезен, общ. Ардино
- 26.07.2023 в гр. Неделино, общ. Неделино
- 27.07.2023 в с. Средец, общ. Неделино
- 28.07.2023 в с. Диманово, общ. Неделино
- 31.07.2023 в с. Еленка, общ. Неделино
- 01.08.2023 в с. Върлино, общ. Неделино

На обученията са присъствали общо 258 участника.

Провеждане на два броя едnodневни информационни конференции за обществено обсъждане на разработената стратегия:

- 24.08.2023 в гр. Ардино, общ. Ардино
- 23.08.2023 в гр. Неделино, общ. Неделино

На обученията са присъствали общо 116 участника.

Провеждане на шест броя едnodневни информационни срещи за консултиране с местната общност:

- 07.04.2025г. в гр. Неделино, общ. Неделино със заинтересованите страни и представители на публичния сектор
- 08.04.2025г. в гр. Неделино, общ. Неделино със заинтересованите страни и представители на нестопански сектор
- 09.04.2025г. в гр. Неделино, общ. Неделино със заинтересованите страни и представители на стопански сектор

- 14.04.2025г. в гр.Ардино, общ.Ардино със заинтересованите страни и представители на публичния сектор
- 15.04.2025г. в гр.Ардино, общ.Ардино със заинтересованите страни и представители на нестопански сектор
- 16.04.2025г. в гр.Ардино, общ.Ардино със заинтересованите страни и представители на стопански сектор

На срещите са присъствали общо 231 участника.

Провеждане на два броя еднодневни информационни срещи за обществено обсъждане на актуализираната стратегия за ВОМР:

- 15.05.2025г. в гр. Неделино, общ. Неделино
- 16.05.2025г. в гр. Ардино, общ. Ардино

На срещите са присъствали общо 151 участника.

На 20.05.2025г. Стратегията за ВОМР е одобрена от Общото събрание на МИГ „Ардино – Неделино“.

На 27.03.2025г. общо са проведени шест броя информационни срещи за всички сектори през различни часове на територията на двете общини, на които **се определят представителите на секторите и заинтересованите страни, които ще участват в общото събрание като членове и ще представляват сектора и заинтересованата страна:**

- от 08.00 часа – представители на публичния сектор в гр.Неделино, общ.Неделино;
- от 10.00 часа – представители на нестопанския сектор в гр.Неделино, общ.Неделино;
- от 12.00 часа – представители на стопанския сектор в гр.Неделино, общ.Неделино;
- от 14.00 часа – представители на публичния сектор в гр.Ардино, общ.Ардино;
- от 16.00 часа – представители на нестопанския сектор в гр.Ардино, общ.Ардино;
- от 18.00 часа – представители на стопанския сектор в гр.Ардино, общ.Ардино;

На 28.03.2025г. в град Ардино се проведе Общото събрание на СНЦ «МИГ Ардино - Неделино», където бе разширен състава на създаденото през 2023г. публично-частното партньорство.

На проведените събития се разпространяваха информационни материали – брошури, диплянки, видеоматериали и други, както и на интернет страниците на двете общини бяха публикувани информация за всички събития и материали.

Проведените дискусии показаха голяма заинтересованост и доверие на местното население във възможностите на МИГ „Ардино – Неделино“ за изготвяне и реализация на Стратегията за Водено от общностите местно развитие. При провеждането на събитията се гарантира спазването на принципа „отгоре- надолу“, тъй като местните жители бяха основният участник и двигател на изготвянето на СВОМР, като на срещите ясно се очертаха потребностите на местното население. Изводите са, че са необходими значителни действия в посока подобряване икономиката и условията за живот в региона, благоустрояването, намаляване на бедността, подобряване на образованието, справяне с безработицата,

използване на технологии за подкрепа на развитието на бизнес, развитие на исторически и историко-културен туризъм. Ключова тема е образованието и заетостта на младите хора и социалната подкрепа. Именно предложенията на местната общност оформиха основната цел, приоритети и специфични цели на стратегията на ВОМР.

В следствие на проведените срещи с местната общност беше получено предложение в стратегията да бъде добавена мярка за първична преработка на дървесината и мярка за подпомагане на вероизповеданията на територията на МИГ „Ардино – Неделино“. Тези предложения, както и множество други, касаещи предложените вече мерки, бяха отразени своевременно в стратегията.

Проектът на стратегия за ВОМР е одобрен от колективния върховен орган на МИГ след цитираните по-горе публично проведени консултации, обсъждания, информационни срещи и др. със заинтересованите страни от територията на общини Ардино и Неделино.

Проучванията, провеждането на отделните събития, цялостната подготовка и изготвяне на стратегията се извърши при стриктно зачитане на основните права на човека и спазването на Хартата на основните права на Европейския съюз, осигуряване равенството между мъжете и жените и предотвратяването на всякаква дискриминация, основана на пол, расов или етнически произход, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация. Всички информационните събития и обсъждания се проведеха в сгради с осигурена достъпна среда, което осигури възможност за присъствие на хората с увреждания, както и всички уязвими групи лица.

Описание на съответствието на СВОМР за МИГ „Ардино-Неделино“ с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Южен централен регион.

Стратегията за ВОМР на МИГ „Ардино-Неделино“ е разработена в съответствие с плановете за интегрирано развитие на общини Ардино и Неделино 2021 – 2027 г., допринася за постигането на целите на Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони, в съответствие с Регламент (ЕС) 2021/1060 и Регламент (ЕС) 2021/2115, като също така, напълно съвпада със стратегическите приоритети и цели на Интегрираната териториална стратегия за развитие на Южен централен регион.

Определените стратегически приоритети и специфични цели на Интегрираната териториална стратегия за развитие на Южен централен регион, са следните:

Стратегически приоритет 1: Засилване на конкурентните позиции на Южен централен регион чрез инвестиции във факторите на растеж.

Специфична цел 1.1. Иновации, технологично развитие и растеж.

Специфична цел 1.2. Подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството.

Специфична цел 1.3. Добро образование, нови знания и професионално развитие.

Специфична цел 1.4. Развитие на конкурентни сектори, базирани на местните ресурси.

Стратегически приоритет 2: Подобряване на социалната и екологичната среда на Южен централен регион.

Специфична цел 2.1. Подобряване на достъпа до качествени здравни, социални, културни услуги и спорт.

Цел 2.1.1. Осигуряване на равен достъп до здравни услуги.

Цел 2.1.2. Равен достъп до специализирана дългосрочна грижа и социално включване.

Цел 2.1.3. Подкрепа на местни културни средища и опазване на културното наследство.

Цел 2.1.4. Подобен достъп до спорт и спортни услуги.

Специфична цел 2.2. Изграждане на екологосъобразна инфраструктура, ориентиране към по-зелена, нисковъглеродна икономика.

Стратегически приоритет 3: По-балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата на Южен централен регион.

Специфична цел 3.1. Подобряване на транспортната и цифровата свързаност и достъпност.

Цел 3.1.1. Подобряване на свързаността на региона в регионален, национален и международен план.

Цел 3.1.2. Цифрова свързаност и електронни услуги.

Специфична цел 3.2. Подкрепа за балансирано пространствено развитие.

Цел 3.2.1. Развитие на графските райони.

Цел 3.2.2. Подобряване на жизнеността на селските райони.

Специфична цел 3.3. Развитие на териториално сътрудничество.

В точка 4.1 на СВОМР са описани основната и специфичните цели на стратегията и приоритети за развитие на територията на МИГ.

Основната цел на Стратегията за ВОМР е устойчиво развитие на територията и повишаване качеството на живот на местното население, чрез максималното използване на природния, икономическия и човешкия потенциал за постигането му.

Съответствието на описаните приоритети и специфични цели с тези от Интегрираната териториална стратегия за развитие на Южен централен регион, е както следва:

Приоритет 1 на СВОМР „Създаване на условия за устойчиво развитие на стопанския сектор и увеличаване конкурентоспособността на местната икономика“, съответства напълно на Стратегически приоритет 1 „Засилване на конкурентните позиции на ЮЦР регион чрез инвестиции във факторите на растеж“ на ИТСР на ЮЦР (СЦ 1.1 „Иновации, технологично развитие и растеж“, СЦ 1.2 „Подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството“ и Цел 1.4.1. „Устойчиво развитие на селското стопанство“) и на Стратегически приоритет 2 „Подобряване на социалната и екологичната среда“ (Специфична цел 2.2 „Изграждане на екологосъобразна инфраструктура, ориентиране към по-зелена, нисковъглеродна икономика“). По приоритетите и на двата стратегически документа се предоставя подкрепа за развитие на икономиката и повишаване на нейната конкурентоспособност.

Приоритет 2 на СВОМР „Подобряване условията на живот, социалната подкрепа и включване, опазване на културното и духовно наследство и на околната среда“ съответства на Стратегически приоритет 2 „Подобряване на социалната и екологичната среда“ (Цел 2.1.2. Равен достъп до специализирана дългосрочна грижа и социално включване, Цел 2.1.3. Подкрепа на местни културни средища и опазване на културното наследство, Специфична цел 2.2 „Изграждане на екологосъобразна инфраструктура, ориентиране към по-зелена, нисковъглеродна икономика“, Зелени инвестиции и опазване богатото биологично разнообразие на ЮЦР) и Стратегически приоритет 3 „По-балансирано териториално

развитие и намаляване на неравенствата“ от ИТСП на ЮЦР (Цел 3.2.2. Подобряване на жизнеността на селските райони). По цитираните приоритети на двата стратегически документа се предоставя подкрепа за подобряване на условията за живот на архитектурната среда, за подобряване на социалните услуги, достъпът до пазара на труда развитие, както и опазване и развитие на културно – историческото наследство и околната среда.

Приоритет 3 на СВОМР „Успешно изпълнение на стратегията за ВОМР, подкрепа за утвърждаване на местната идентичност и създаване на капацитет за сътрудничество с МИГ от страната и Европейския съюз“ съответства на Стратегически приоритет 3 от ИТСП на ЮЦР, (Специфична цел 3.3 „Развитие на териториално сътрудничество“).

Представеното съответствие между приоритети и специфични цели между СВОМР за МИГ „Ардино-Неделино“ и Интегрираната териториална стратегия за развитие на Южен централен регион показва как дадените приоритети, цели и дейности от СВОМР ще доразвият заложените в ИТСП на административно ниво община, като по този начин се получава допълване и синергия между двата стратегически документа. По приоритетите и на двата стратегически документа се предоставя подкрепа за развитие на сътрудничеството и за подкрепа на местната идентичност.

2.2. Групи/сектори заинтересовани лица, участвали в процеса на съгласуване на стратегията:

В процеса на изработване и съгласуване на стратегията се включиха масово голям брой от жителите на територията на МИГ. Активирането на населението за участие в процеса беше извършено от МИГ „Ардино – Неделино“ с цел прилагане на принципа “отдолу – нагоре“ и с цел получаването на максимално широк диапазон от предложения и идеи за съдържанието на стратегията за ВОМР. По този начин се осигурява пълното обхващане на всички проблеми на територията, нейните силни и слаби страни, които дават подробна информация относно нагласите на местното население за съдържанието на СВОМР.

В процеса на изготвяне на стратегията (обхващащ всички описани в т.2.1 на настоящата стратегия проведени събития) взеха представители на всички заинтересовани страни от територията на МИГ както следва:

- публичен сектор:
 - общини Ардино и община Неделино (вкл. общински училища и детски градини);
- стопански сектор:
 - земеделски производители;
 - микропредприятия;
 - малки и средни предприятия;
- нестопански сектор:
 - читалища;
 - представители на малцинства и уязвими групи;
 - граждани и местни лидери;
 - неправителствени организации.

3. Анализ на нуждите и потенциала за развитие на територията: (не повече от 10 страници)

3.1. Описание на ситуацията на територията на МИГ към момента на кандидатстване:

1. Географска характеристика на територията на МИГ.

Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ попада на териториите на две области - област Кърджали и област Смолян, които са част от Южен централен район за планиране, на границите между Западни и Източни Родопи.

Територията на Местна инициативна група „Ардино-Неделино“ обхваща общо две общини - община Ардино и община Неделино, като общата територия на МИГ-а възлиза на 441,1 km². Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ включва общо 68 населени места, от които два града и 66 села, като 52 населени места се намират на територията на община Ардино, включително и общинския център, а останалите 16, включително и общинският център, попадат на територията на община Неделино. Общият брой на населението на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ към 2023 г., по данни на НСИ е 16 629 души.

Територията на МИГ е периферно разположена за страната, но притежава важни транспортно-комуникационни връзки, тъй като е разположена между две ГКПП - ГКПП „Златоград-Термес“ и ГКПП „Маказа-Нимфея“ и също така преминават третокласни пътища от РПМ.

Територията на МИГ заема надморска височина между 400 и 1 250 m и е разположена в Средни и Източни Родопи, като територията се характеризира като трудно проходима, поради разнообразните форми на релефа - силно пресечен планински, полупланински, планинско-хълмист и планински в по-високите части. Климатът на територията се явява различен за двете общини - на територията на община Ардино преобладава континентално-средиземноморския климат, а на територията на община Неделино преобладава преходно-континенталния климат. Климатичният район, в който попада територията на МИГ е Източнородопски нископланински район.

Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ се характеризира като добре запасена с водни ресурси, като главната отводнителна артерия за община Ардино е река Арда, а за община Неделино - река Неделинска. На територията на МИГ също така има и 3 по-големи язовира и около 70 микроязовира. Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ попада на територията на Източнобеломорски отточен район за басейново управление.

В почвено-географско отношение територията на МИГ попада в Южно-Българската ксеротермална област, с преобладание на канелени горски, кафяви горски, тъмни и светли горски почви, като тези почвени типове се характеризират с добра плодородност. Находища на полезни изкопаеми има единствено на територията на община Ардино, като те са основно от нерудни изкопаеми и отчасти от рудни изкопаеми.

2. Характеристика на околната среда, природните ресурси и биоразнообразието на територията на МИГ.

Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ като цяло може да се определи като незамърсена, тъй като няма налични крупни източници на емисии. Атмосферният въздух се определя като незамърсен, като основните източници на замърсяване на територията на МИГ са автомобилният транспорт и използването твърди горива за битово отопление. Състоянието на повърхностните и подпочвените води се определя като умерено, тъй като са констатирани налични замърсявания с макрозообентос в река Арда и притоците ѝ, но след направена

оценка на екологичното състояние, то се определя като добро. Подземните водни тела на територията на МИГ се характеризират като потенциално застрашени от инфилтрация на атмосферни валежи, замърсени повърхностни води и недобре пречистени отпадни води, но имат добро количествени характеристики задоволяващи нуждите на населението. Почвените замърсявания имат изразен локален характер, най-вече поради образуването на нерегламентирани сметища, като липсват селскостопански и промишлени замърсявания с вредни вещества, поради което общото състояние на почвите се определя като незамърсено и с добри показатели за развитие на селско стопанство.

Територията на МИГ има богат набор от защитени зони по смисъла на НАТУРА 2000 и двете Директиви, както и защитени територии по смисъла на ЗЗТ. Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ също така се характеризира и с богато и разнообразно биологично разнообразие на редки и ендемични растителни и животински видове, което до голяма степен е обусловено и от наличните защитени природни територии.

Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ не разполага с организирана система за разделно събиране на отпадъци от опаковки, не разполага с изградена система за събиране на биоразградими отпадъци, организирана система за разделно събиране на опасни отпадъци от домакинствата, както и с изградена ПСОВ. За сметка на това разполага с организирана система за сметосъбиране и сметоизвозване, с изградено временно депо за строителни отпадъци и площадка за съхранение на негодни за употреба пестициди и ПРЗ, както и с изградена система за сметосъбиране и сметоизвозване на отпадъците до Регионално депо за твърди битови отпадъци. На територията на МИГ също така няма източници на наднормен шум, което показва, че шумовото натоварване е слабо.

3. Характеристики на инфраструктурата на територията на МИГ.

Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ не се характеризира с особено силно развита транспортна инфраструктура, но въпреки това през територията на МИГ преминават важни транспортни връзки по третокласни пътища от Републиканската пътна мрежа.

През територията на община Ардино преминават три Трансевропейски транспортни коридора - Коридор №4, №9 и №10, а територията на община Неделино се обслужва най-вече от второкласни и третокласни пътища от Републиканската пътна мрежа. Макар и добрата транспортно-комуникационна обезпеченост на МИГ „Ардино-Неделино“, за съжалението самата инфраструктура е амортизирана, с необходимост от незабавни действия по отношение на ремонта и реконструкцията ѝ. Друг недостатък на транспортната инфраструктура на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ е, че се обслужва единствено от автомобилен и автобусен транспорт.

Водоснабдяването и канализацията на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ се извършва от ВиК ООД. Водоснабдяването на територията на община Ардино е централно, като само 13 селища от територията се водоснабдяват напълно, 25 селища се водоснабдяват частично, а останалите 15 селища от територията не се водоснабдяват изобщо. Водоснабдяването на територията на община Неделино е с малко по-добри характеристики, т.е. всички 16 населени места от територията са водоснабдени. Водоснабдяването на територията на община Ардино се осъществява от местни водоизточници, а подаването на вода за град Ардино - от помпени станции. Водоснабдяването на територията на община

Неделино, се осъществява от една помпена станция с два шахтови кладенеца.

Преобладаващата част от водопроводната мрежа на територията на МИГ е изградена от етернитови тръби, но на места има и положени стоманени и полиетиленови тръби. Като цяло водопроводната мрежа е полагана преди около 60 години, т.е. срокът на годност е изтекъл, което би следвало да наложи забрана за ползването им поради санитарно-охранителни причини и възможността за образуване на чести аварии, респективно и големи загуби на вода.

Канализационната система на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ също е остаряла и амортизирана и се нуждае от реконструкция и подмяна, като дори има места, на които канализационна система не съществува, както и Пречиствателна станция за отпадни води, поради което се влошават и санитарно-хигиенните условия на местата, където биват отвеждани и изпускани битово-фекалните води.

Всички населени места от територията на МИГ „Ардино-Неделино“ са електрифицирани, а източниците на електроенергията и поддръжката на съоръженията се осъществяват от: Електроразпределителни дружества ЕВН България, Електроразпределение ЕАД - град Пловдив, КЕЦ - Кърджали, „НЕК ЕАД“ и „Електроразпределение - ЮГ“ - КЕЦ Златоград. Общото състояние на съществуващите енергийни мрежи на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ е добро.

Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ се характеризира със слаби мобилни връзки, но пък има 100% осигуреност с телефонен сигнал на националните и други телевизии до всички населени места. По отношение на достъпа до интернет услуги, то територията на община Ардино има по-добра осигуреност с интернет достъп, отколкото община Неделино.

4. Демографска характеристика и мобилност на територията на МИГ.

Броя и динамиката на населението на територията на Местна инициативна група „Ардино-Неделино“ има неравномерен характер, тъй като голяма част от населението се концентрира основно в по-големите населени места, а част от по-малките се обезлюдяват с бързи темпове. Въпреки това, населението през целия анализиран период на цялата територия на МИГ е намаляващо, което е отрицателно явление. Тази тенденция е породена както от отрицателния естествен прираст на територията, който е комбинация от пъти по-ниската раждаемост, за разлика от по-високата смъртност, така и от застаряването на населението. Механичният прираст на територията на МИГ, се различава за двете общини - в община Ардино той се запазва постоянно положителен през всички анализирани години, а в община Неделино са регистрирани само две положителни стойности - през 2019 г. и 2023 г. Намаляването на по-младото население на територията може да се отнесе и към трудовата и образователна миграция, въпреки положителни стойности на механичния прираст за едната от двете общини, съставлящи МИГ. Няма данни за механичното движение по възраст, следователно не може да се изведе ясна тенденция за това в кои възрастови групи се намира населението, което се заселва на територията.

По отношение на възрастовата структура, то населението на територията на МИГ се характеризира като застаряващо и влошаващо се през 2023 г., спрямо 2017 г., което също е породено от отрицателния естествен прираст. Това би дало неблагоприятно отражение върху бъдещото социално-икономическо развитие на територията, тъй като населението в

трудоспособна възраст намалява, поради вече споменатите тенденции и фактори.

Макар всички тези отрицателни демографски процеси, все още по-голямата част от населението на територията се намира в трудоспособна възраст, но ако тенденцията на отрицателния естествен и механичен прираст продължи да действа по същия начин или пък продължи да се влошава, то населението в трудоспособна възраст ще продължи да намалява и това ще се отрази върху останалите процеси на територията - икономически и социални.

Равнището на безработицата също се характеризира с високи стойности спрямо средното за страната, района и областта, въпреки че регистрираните безработни лица на територията на МИГ намаляват. Неблагоприятните стойности за равнището на безработицата са повлияни от намаляващото население на цялата територия на МИГ.

Освен всичко това, свободните работни места, както и устроеното на работа населението по програми и мерки по ЗНЗ и ОП „Развитие на човешките ресурси“ и на първичния пазар на труда също не спира да намалява, което е поредната отрицателна тенденция свързана със заетостта и безработицата.

По отношение на етническия състав, то той има ясно изразена, но различаваща се за съставните общини на МИГ структура - на територията на община Ардино основната част от население се самоопределя като турци, но има и известен дял, причисляващ се към българската етническа група, докато в община Неделино има над 98% еднородност, т.е. почти 100% от населението се самоопределят като българи.

По-голямата част от населението на територията на местната група има завършено средно и основно образование, като населението със завършено висше образование, на фона на останалите три образователно-квалификационни степени е много малко, т.е. образователната структура може да се определи като влошаваща се. На територията има 9 деца (7 в община Ардино и 2 в община Неделино), които са до 7 г. включително и още не посещават училище.

5. Социални дейности и услуги на територията на МИГ.

На територията на МИГ „Ардино-Неделино“ образователната инфраструктура е представена от общо 5 броя основни училища (ОУ) и 2 броя средни училища (СУ), като от тях и 5-те основни училища се намират на територията на община Ардино, както и едното средно училище, а другото средно училище се намира в община Неделино. Всички училища от територията на МИГ са от типа „неспециализирани“. Предучилищното образование на територията на МИГ е представено от общо 5 детски градини и 2 филиала, като от тях 3 от детските градини и двата филиала са разположени на територията на община Ардино, а останалите две детски градини, се намират на територията на община Неделино. Това показва, че образователната система на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ не е особено добре развита, като през последните няколко години, всяка учебна година броя на учениците в съответните класове намалява, което означава, че се преместват на други територии със специализирани училища.

Здравеопазването на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ е представено от: първична извънболнична медицинска помощ, специализирана извънболнична медицинска помощ, първична извънболнична дентална помощ и самостоятелни медико-диагностични и медико-технически лаборатории и също така има общо 3 броя аптеки - една на територията

на община Ардино и две на територията на община Неделино.

На територията на община Ардино има една общинска МБАЛ „Ардино-ЕООД“, която се характеризира с доста ниско ниво на компетентност, а спешната медицинска помощ за населението се извършва от филиал на ЦСМП - град Кърджали. На територията на община Неделино не съществуват многопрофилни болници за активно лечение, а спешната медицинска помощ се осъществява от филиал на ЦСМП - град Смолян. Към училищата и детските градини има подсигурени здравни кабинети, които да полагат нужните медицински грижи за децата и учениците.

Влошената възрастова структура на населението на територията на МИГ „Ардино-Неделино“, повишава необходимостта от по-адекватни и качествени здравни услуги, тъй като се увеличава броя на хората в нужда, хората с увреждания от рисковите групи и групите в неравностойно положение.

Относно социалните услуги, които се предоставят на територията на МИГ „Ардино-Неделино“, то може да се каже, че те са сравнително добре застъпени, тъй като се предоставят разнообразни социални дейности, които обхващат всички рискови групи и всички възрастови групи. Основните социални дейности и услуги на територията се предоставят от: Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с умствена изостаналост; Център за обществена подкрепа; Дневен център за пълнолетни лица с увреждания; ЦСРИ; Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с физически увреждания и Социална кухня.

6. Икономическа характеристика на територията на МИГ.

Икономическата значимост на територията на Местна инициативна група Ардино-Неделино не са с ключово значение, тъй като двете общини съставлящи МИГ, заемат сравнително скромни места в социално-икономическия аспект на областите, в които се намират, което се дължи на по-малкия им икономически потенциал. Въпреки това броя на предприятията се покачва - общо и според броя на заетите в тях, основните икономически показатели, както и средногодишната брутна работна заплата също бележат ръст. Единствено броя на предприятията в част от структурообразуващите за местната група сектори намалява, както и броя на заетите и наетите в предприятията лица.

В индустриално направление, територията на МИГ „Ардино-Неделино“ е специализирана основно в използването на местни суровини - производство на храна (мляко и млечни продукти), дърводобив и дървообработка и други. Общия брой на съществуващите предприятия на територията на МИГ намалява през последните години, което е отрицателно явление за икономическото развитие на територията. Добивната промишленост на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ е представена само от две фирми за добив и обработка на мрамор, а преработващата промишленост е представена от производства на текстил и текстилни изделия, шивашки производства, производства на храни, напитки и тютюневи изделия, дървообработка и други. Ако тези производства бъдат развити и съответно адекватно рекламирани и техните продукти, това би дало благоприятно отражение върху икономическото развитие на територията

Икономиката на територията на МИГ се характеризира с ниско ниво на внедряване на

иновации и липсата на значими инвестиции в модернизация на производствата. Това отдалечава икономиката от съвременните стандарти и пречи на нейното развитие. Също така намалява добавената стойност за местната общност и не позволява постигането на осезаем ръст на доходите на местното население. Това води до икономическа миграция и следва да бъде потърсено решение на тази негативна тенденция.

Селското стопанство на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ е сравнително добре развито, а една от традиционните селскостопански култури за територията е тютюна, като към днешна дата тютюнопроизводството вече не е толкова силно застъпено, макар и да е изключително перспективна за отглеждане и продажба култура. Зеленчукопроизводството и отглеждането на трайни насаждения за МИГ „Ардино-Неделино“ няма стоков характер, а е свързано основно със задоволяване нуждите на населението. Животновъдството от своя страна е по-добре застъпено в община Ардино, отколкото в община Неделино, тъй като там има основно дребностоков характер.

По отношение на горското стопанство, общините от територията на МИГ „Ардино-Неделино“, попадат в обхвата на две Държавни горски стопанства - ДГС „Ардино“ и ДГС „Златоград“. Дърводобива на територията на община Ардино е силно застъпен, за целите на развитието на дървопреработването, което се реализира с помощта на няколко фирми. За територията на община Неделино пък, дърводобива е пряко свързан с начините на стопанисване и управление на горските насаждения, като там добиваната дървесина се славя с много добро качество и е изключително търсена.

7. Културно-историческо наследство и потенциал за свързани с него туристически дейности на територията на МИГ.

Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ разполага с богато и интересно историческо и историко-културно наследство, което обхваща много епохи, оставили различни и трайни отпечатьци в историята на общините Ардино и Неделино. Териториите на двете общини са се населявали от най-различни народи, които са оставяли своите отпечатьци във вид на архитектура, традиции, обичаи и други. Това е една от причините, даваща голямо предимство на територията на МИГ да развива историко-културен туризъм.

Културното и движимо наследство се е повлияло най-вече от Османското господство, което е оставило трайни отпечатьци в традициите, обичаите и празниците на територията на МИГ, като освен това и голяма част от населението на територията се самоопределят като турци, което също дава своето отражение върху движимото културно наследство на територията.

На територията на МИГ „Ардино-Неделино“ се празнуват както мюсюлмански празници, така и християнски празници, като някои от традициите и обичаите са комбинация и от двете култури и религии, като това дава на територията на МИГ един уникален културен образ, което също е предпоставка за развитието на туризма.

3.2. Идентифицирани групи от заинтересовани от изпълнението на стратегията за ВОМР лица на територията на МИГ:

Терминът „заинтересовани страни“ описва организации, структури или личности, които имат засегнати интереси, както в дело, така и в начинание, като определянето им е основен елемент от стратегическото управление и планирането и е предпоставка за успешно и

ползотворно партньорство и тяхното включване в изпълнението на програми, стратегии, проекти, дейности и други съвместни действия.

От изключителна важност е консултирането на стратегията с всички заинтересовани страни, за да се спази принципът „отдолу-нагоре“ и да се избегне рискът процесът на консултиране да попадне „под контрол“ на определени специфични групи, които могат да спечелят дивиденди единствено за себе си.

Широкият кръг от заинтересовани страни е предпоставка за липсата на пристрастие или тенденциозност при вземането на решения в областта на местното развитие и работа в полза на цялата общност. При идентифицирането на заинтересованите страни не е изключена нито една с действителни интереси от прилагането на СВОМР.

Въз основа на информацията от извършените проучване и анализ на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ и след извършени срещи, обучения, конференции и обществени обсъждания от територията на Местната инициативна група, се обособяват следните основни заинтересовани страни от територията на МИГ от изпълнението на стратегия за ВОМР за програмния период 2023 – 2027 г.:

- публичен сектор:
 - общини Ардино и община Неделино (вкл. общински училища и детски градини);
- стопански сектор:
 - земеделски производители
 - микропредприятия;
 - малки и средни предприятия;
- нестопански сектор:
 - читалища;
 - малцинства и уязвими групи;
 - граждани и местни лидери;
 - неправителствени организации.

3.3. Наличие на уязвими и малцинствени групи на територията на МИГ и описание на техните потребности:

Малцинствени групи

Етническата структура на населението на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ е представена основно от две етнически групи - турска етническа група и българска етническа група, като преобладаващото население на територията се самоопределят към турската етническа група.

На територията на община Ардино, от всички жителите в общината изяви́ли желание да обявят доброволно етническата си принадлежност, то 71,2% или 8 036 души от населението на територията на община Ардино се самоопределят към турската етническа група, а останалите 26,9% или 3 282 души от населението на територията на общината се самоопределят към българската етническа група.

Съжителството на описаните етнически групи е без признаци на нетолерантност или дискриминация по какъвто и да е признак (вкл. етнически) като те формират сплотена местна общност с характерна идентичност.

Уязвими групи

Уязвимите групи обхващат хора, които по различни причини не могат пълноценно да участват в социално – икономическия живот на територията на МИГ. Много от тях биха могли да бъдат пълноценни членове на обществото, но им е необходима първоначална подкрепа. Други пък не биха могли да бъдат пълноценни без подкрепа.

На територията на МИГ основните уязвими групи са:

- лицата със здравословни проблеми: увреждания, хронично болните, неподвижните и трудно подвижни хора, хората с ментални проблеми.

За тази група хора са необходими постоянни специализирани здравни грижи, или в техните домове или в специализирани учреждения. Общините полагат усилия в това направление да обхванат всички нуждаещи се, но броят им постоянно расте, което означава и увеличение на социалната тежест.

- лицата в неравностойно социално положение: сираци, самотни майки и др.

За тази група от хора е необходимо оказването на специализирана социална и психологическа помощ, както и материална подкрепа до пълното им интегриране в социално – икономическия живот на територията.

- лица в риск от бедност: неграмотни или малограмотни, ниско образовани, трайно безработни, младежи, безработни в пред пенсионна възраст, пенсионери.

Нуждите на част от тези лица са от придобиване на грамотност и постепенно повишение на образователното ниво, което да им позволи включването на пазара на труда. За тях са необходими обучения, квалификация и преквалификация към сектори, които изпитват недостиг на кадри. Пенсионерите се нуждаят от материална (социални помощи, топъл обяд и др.) и социална подкрепа (която се състои от преодоляване на тяхната изолация и поддържането им на социални контакти).

За задоволяване на нуждите на посочените по-горе групи на територията на МИГ функционират:

На територията на община Ардино:

- Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с умствена изостаналост - град Ардино, капацитет - 10 места;
- Център за обществена подкрепа - град Ардино, капацитет - 50 ползватели;
- Дневен център за пълнолетни лица с увреждания - град Ардино, капацитет - 20 места.

Изпълнени и в изпълнение са проекти:

- „Топъл обяд“ по Оперативна програма за храни - град Ардино за 1 300 социално слаби ползватели, понастоящем за 170 души само за град Ардино;
- Услуги в домашна среда (личен асистент, домашен помощник) - територията на цялата община - 100 ползватели;
- Приемна грижа - Проект „Приеми ме 2015“, за настаняване на деца в приемни семейства;
- Проект „Патронажна грижа“;
- Проект „Ранно детско развитие.

На територията на община Неделино:

- Център за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ) - предоставяне на консултативни и рехабилитационни дейности, насочени към създаване, поддържане и разширяване на социалните умения, както и обучение за водене на самостоятелен начин на живот. Капацитет на центъра - 53 места, персонал - 9 души;
- Център за обществена подкрепа (ЦОП) - подкрепа на деца и семейства във високо рискови общности и деца на улицата, деца жертви на експлоатация, трайни отпаднали от училище деца и деца, които са в ситуация на социална изолация, както и на техните семейства. Капацитет на центъра - 25 места, персонал - 5 души;
- Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с физически увреждания - осигуряване на подходящо равнище на интервенция и подкрепа на възрастни хора с физически увреждания, което да даде възможност на хората да постигнат максимална самостоятелност и контрол над собствения си живот. Капацитет на центъра - 15 места, персонал - 15 души;
- Социална кухня - осигуряване на топъл обяд на лица, които поради възрастта си, поради трайно увреждане или в резултат от заболяване не могат да се самообслужват и не могат да си осигурят сами или с помощта на близките си своите ежедневни потребности от храна. Капацитет - 1 000 души, персонал - 30 души.

3.4. Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите на територията на МИГ:

SWOT анализът отразява точно силните и слабите страни, възможностите и заплахите на територията съобразно представените проучвания и анализи на територията и потребностите на населението на МИГ „Ардино-Неделино“.

Силни страни	Слаби страни
❖ Територията на МИГ Ардино-Неделино притежава важни транспортно-комуникационни връзки и се намира в близост до две ГКПП, които осъществяват връзки с Република Гърция. ❖ Територията на МИГ разполага с разнообразни релефни форми и заема голям диапазон от надморски височини. ❖ Територията на МИГ се характеризира с разнообразен климат, богатство на различни по вид водни ресурси и плодородни почви. ❖ Територията на МИГ се характеризира с	❖ Състоянието на транспортно-комуникационните връзки преминаващи през територията на МИГ са в амортизирано и не добре изградено състояние. ❖ Състоянието на повърхностните и подземните водни тела на територията на МИГ се характеризира като лошо до умерено, което показва замърсявания на водните ресурси. ❖ Наличие на нерегламентирани сметища на територията на МИГ, които от своя страна замърсяват почвите с инфилтрат. ❖ На територията на МИГ няма

наличие както на нерудни, така и на рудни полезни изкопаеми. ❖ Общото състояние и качество на околната среда на територията на МИГ може да се определи като добро и незамърсено. ❖ Територията на МИГ се характеризира с наличие на голямо разнообразие от ЗТ и ЗЗ. ❖ На територията на МИГ има организирана система за сметосъбиране и сметоизвозване. ❖ Събраните отпадъци на територията на МИГ се транспортират до Регионално депо за ТБО. ❖ На територията на МИГ има изградено временно депо за строителни отпадъци, както и изградена площадка за съхранение на негодни за употреба пестициди и ПРЗ. ❖ На територията на община Ардино, част от МИГ са предоставени 118 броя компостери. ❖ Поради липсата на голям брой промишлени предприятия, шумовото натоварване на територията е слабо. ❖ През територията на МИГ преминават пътища от републиканската пътна мрежа, както и три общоевропейски транспортни коридора - №4, №9 и №10. ❖ Територията на МИГ се характеризира със 100% електрификация. ❖ Общото състояние на съществуващите енергийни мрежи и системи на територията на МИГ е сравнително добро. ❖ Наличие на 100% осигуреност с телевизионен сигнал на цялата територия в обхвата на МИГ. ❖ Все още, голяма част от населението на територията на МИГ е в трудоспособна възраст.	организирана система за събиране на биоразградими отпадъци. ❖ На територията на община Неделино, част от МИГ, няма осигурени компостери. ❖ Няма изградена система за събиране на опасни отпадъци от домакинствата. ❖ На територията на МИГ няма изградени ПСОВ. ❖ Ограничено разбиране на ползите от устойчивото потребление и кръговата икономика. ❖ Липса на достатъчна информираност относно ценността на местните екосистеми и биологичното разнообразие. ❖ Обслужващия транспорт за общините съставлящи МИГ е само автомобилен и автобусен. ❖ Водоснабдяването на територията на МИГ се осъществява чрез амортизирани и стари тръбопроводи, с изтекъл срок на годност. ❖ Голяма част от населените места от територията на МИГ са частично водоснабдени или изобщо няма водоснабдяване. ❖ Канализационната система на територията на МИГ също е амортизирана, а на места не съществува такава. ❖ Територията на МИГ се характеризира със слаби мобилни връзки и слаб интернет достъп. ❖ Броят на населението на цялата територия на местната група не спира да намалява през целия период. ❖ Територията на МИГ се характеризира с отрицателен естествен, а територията на община Неделино и с отрицателен механичен прираст. ❖ Населението на територията на МИГ се
--	--

❖ Регистрираните безработни лица на територията на МИГ през годините намалява. ❖ Етническата принадлежност на населението на територията на МИГ се характеризира като еднородна. ❖ Икономиката на територията на МИГ бележи голям ръст - увеличаване броя на предприятията, увеличаване на средногодишната брутна работна заплата, покачване в почти всички основни икономически показатели; ❖ Индустрията на територията на МИГ е концентрирана в използване основно на местни суровини. ❖ Развита преработваща промишленост на територията на МИГ Ардино-Неделино. ❖ Добре развито селско стопанство на територията на МИГ Ардино-Неделино - животновъдство и растениевъдство. ❖ Добре развити дърводобив и дървопреработване на територията на МИГ, както и адекватно стопанисване и управление на горите. ❖ Наличие на училища и детски градини на територията на Местната инициативна група. ❖ Територията на общината се характеризира като сравнително добре обезпечена със здравни и болнични услуги. ❖ Наличие на здравни кабинети в училищата и детските градини на територията на МИГ. ❖ Наличие на разнообразни социални дейности на територията на МИГ обхващащи голяма част от контингента в неравностойно положение. ❖ Наличие на богато и интересно историческо и историко-културно наследство. ❖ Наличие на най-различни историко-	- характеризира като застаряващо. ❖ Равнището на безработицата се покачва последните години. ❖ Намалява броя на свободните работни места и устроените на работа по програми и мерки по ЗНЗ и ОПРЧР, както и на първичния пазар на труда. ❖ Образователният ценз на населението се характеризира като среден към основен. ❖ Броя на заетите и наетите лица в предприятията намалява, както и броя на предприятията за някои от секторите. ❖ Добивната промишленост на изследваната територията почти няма икономическа тежест. ❖ Ниско ниво на иновациите в икономиката; ❖ Ресурсоемки производства, които не са съобразени с опазване на околната среда; ❖ Липса на инвестиции за модернизация на производства; ❖ Слабо застъпена образователна система - наличие на училища само в общинските центрове, на общините съставлящи МИГ, в следствие на което учениците в училищата ежегодно намаляват. ❖ Липса на МБАЛ на територията на община Неделино, част от МИГ.
---	---

културни паметници и природни дадености. ❖ Културите дейности на територията на МИГ обхващат два етноса - български и турски като с това територията придобива един уникален, единствен по рода си образ.	
Възможности	Заплахи
❖ Разнообразните релефни форми и големия диапазон надморски височини на територията на МИГ са предпоставка за развитието както на животновъдство, така и на растениевъдство. ❖ Разнообразните климатични условия в комбинация с обезпечеността на водни ресурси, както и плодородните почви са предпоставка за развитието на интензивно растениевъдство на територията. ❖ Наличието на полезни изкопаеми дава възможности за бъдещото развитие на добивната промишленост в икономически аспект. ❖ Повишаването и подобряването на санитарно-хигиенното състояние на водите на територията на МИГ би могло да благоприятства развитието на риболовен туризъм, както и да повиши здравното състояние на населението. ❖ Предотвратяването на замърсяванията на почвите с инфилтрат ще повиши качествените им характеристики, съответно и плодородието им, в следствие на което и възможността за отглеждане на селскостопански култури, както и повишаване качеството на добивите. ❖ Наличието на ЗТ и ЗЗ на територията на МИГ е предпоставка за развитие на екологичен и познавателен туризъм. ❖ Активно опазване и поддържане на Защитените територии и защитени зони,	❖ Амортизираното състояние на транспортно-комуникационните връзки преминаващи през територията дава предпоставки за образуване на сериозни ПТП. ❖ В следствие на реализирането на добивна промишленост, биха могли да бъдат засегнати ландшафтите и това да навреди на естетическия облик на територията на МИГ. ❖ Замърсяванията на водите могат да доведат до санитарно-хигиенни проблеми на територията, съответно и до влошаване здравето на населението. ❖ Наличието на инфилтратни замърсени води би повредило качеството на почвите. ❖ Антропогенно или природно нарушаване и разрушаване на природните и антропогенни дадености попадащи на териториите на ЗТ и ЗЗ. ❖ Без наличието на организирана система за събиране на опасни отпадъци от домакинствата те се събират с останалите битови отпадъци, в следствие на което се затруднява разделянето им от рециклируемата фракция. ❖ Липсата на ПСОВ е предпоставка за замърсяването на повърхностните водни тела с битово-комунални води. ❖ Наличието на амортизирана водопроводна мрежа е предпоставка за образуване на голям брой и тежки аварии, съответно и големи загуби на

както и на околната среда, чрез подкрепата на чисти технологии и кръгова и нисковъглеродна икономика, ще осигури екологични условия за живот и труд. ❖ Предоставяне на компостери за територията на община Неделино, част от МИГ и популяризиране на идеята за компостирането. ❖ Изграждане на ПСОВ на територията на МИГ за предотвратяване замърсяванията на повърхностните водни тела с битово-фекални води и подобряване техните санитарно-хигиенни характеристики. ❖ Наличие на железопътен транспорт на територията на МИГ би улеснило и дало възможност на по-голям брой хора да посещават територията. ❖ Обеспечаване на територията на Местната инициативна група с мобилни връзки и интернет достъп на местата, където липсват. ❖ Стимулиране на младите хора да не се изселват от територията на МИГ, чрез осигуряване на подходящи условия за труд и отдих, може да забави процесите по обезлюдяване. ❖ За подобряването на икономиката, е необходимо местната продукция от преработващата промишленост да бъде популяризирана. ❖ Модернизирането на предприятията и внедряването на иновации ще доведе до развитие на икономиката и повишаване на доходите. ❖ Обновяване на образователната система и подобряване на качеството на образованието с цел привличане на ученици в училищата. ❖ Развитие на историко-културния и културния туризъм на територията на	вода. ❖ Амортизираната и липсваща канализационна система е предпоставка за влошаване на санитарно-хигиенните условия водните тела на територията на МИГ. ❖ Липсата на мобилни връзки и интернет достъп в някои населени места от територията на МИГ е предпоставка за образуване на социална изолация. ❖ Отрицателния естествен и механичен прираст на територията на МИГ е предпоставка за обезлюдяване. ❖ Застаряващото население е предпоставка за бъдещи неблагоприятни социално-икономически процеси на територията. ❖ Липсата на трудови ресурси за икономиката. ❖ Свиване на икономиката. ❖ Риск от бедност за голяма част от населението на територията. ❖ Риск от обезлюдяване. ❖ Слабо застъпената образователна система и липсата на училища е предпоставка за напускането на територията на общината от младите хора.
--	--

МИГ.	
4. Цели на стратегията, включително измерими целеви стойности за резултатите, и съответните планирани действия: (не повече от 10 страници)	
4.1. Цели на стратегията и приоритети за развитие на територията:	
Общи цели на СВОМР. СВОМР се разработва за периода до 31.12.2027 г. съгласно европейските и национални изисквания по подхода „Водено от общностите местно развитие“, като се основава на характеристики и потенциала на териториите на две общини - община Ардино и община Неделино. Стратегията за ВОМР се разработва в унисон с наличните потенциал и потребности на местно ниво и в съответствие с националните, регионалните и местните политики, включително и с политиките на десегрегация и деинституционализация. СВОМР е разработена в изпълнението на проект по подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ от мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от ПРСР 2014 – 2020 г., като водещ партньор е община Ардино. Във връзка с изпълнението на проекта е създадено ново сдружение на териториите на общините Ардино и Неделино - МИГ „Ардино-Неделино“. СВОМР на МИГ „Ардино – Неделино“ се подкрепя от Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) чрез Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони и получава допълващо финансиране, съгласно ПМС № 494 за определяне на правила за прилагане на подхода „Водено от общностите местно развитие“ за периода 2021 - 2027 г., от Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР) и Европейски социален фонд + (ЕСФ 3) чрез програми „Иновации и конкурентоспособност в предприятията“, „Развитие на човешките ресурси“, „Околна среда“ и „Образование“. Посочените по долу основна цел, приоритети и специфични цели, са извадени на база направените анализи и проучвания за тенденциите в развитие на територията на МИГ „Ардино - Неделино“ и потребностите на населението и широко обсъдени на проведените срещи, конференции, обсъждания, в които взеха участие представители на всички заинтересовани групи, включително и много млади хора. Основната цел на Стратегията за ВОМР е устойчиво развитие на територията и повишаване качеството на живот на местното население, чрез максималното използване на природния, икономическия и човешкия потенциал за постигането му. Приоритети и специфични цели на СВОМР. Приоритетите и специфичните цели на СВОМР за МИГ „Ардино-Неделино“, се разработват в следствие дългосрочна визия за развитие на територията на МИГ. Постигането на основната цел на СВОМР за МИГ „Ардино-Неделино“, ще се реализира, посредством следните 3 основни приоритета с техните специфични цели (6 на брой): Приоритет 1. „Създаване на условия за устойчиво развитие на стопанския сектор и увеличаване конкурентоспособността на местната икономика“.	

Специфична цел №1 „Развитие на селското и горското стопанство“ е свързана с изпълнението на *Мярка 1. „Инвестиции в земеделските стопанства от територията на МИГ „Ардино – Неделино“* (финансирана от СПРЗСР), *Мярка 2. „Инвестиции за преработка на селскостопански продукти на територията на МИГ „Ардино – Неделино“* (финансирана от СПРЗСР) и *Мярка 6. „Първична преработка на дървесина на територията на МИГ „Ардино – Неделино“* (финансирана от СПРЗСР). Към *Мярка 1* се включва подпомагането за достигане на оптимален и надежден земеделски доход и устойчивост на селското стопанство, като се осигури съдействие на земеделските стопанства, включително и животновъдните стопанства, свързано с организирането и управлението на стопанствата, въвеждане на нови и модернизирани технологии и други. Към *Мярка 2* се включва предоставянето подкрепа на земеделските стопани, включително и животновъдите, да добавят стойност на селскостопанската си продукция произведена в стопанствата, чрез преработка и маркетинг. Към *Мярка 6* се включва подкрепата за дейности за по-пълно оползотворяване на добитата дървесина.

Специфична цел №2 „Развитие на неземеделски дейности на територията на МИГ“ е свързана с изпълнението на *Мярка 3. „Инвестиции за неселскостопански дейности“* (СПРЗСР), като тя има за цел да стимулира територията към максималното оползотворяване на икономическия си потенциал, чрез осигуряване на подкрепа за развитие на неселскостопански дейности, свързани с услугите в различни сектори на икономиката и други производствени неземеделски дейности, както и да повиши конкурентоспособността на територията и да създава нови работни места и *Мярка ПКИК МИГ „Ардино – Неделино“* „Внедряване на иновации в МСП на територията на МИГ „Ардино – Неделино““, която се финансира от програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2021 – 2027 г. по линия на допълващото финансиране по подхода ВОМР и има за цел внедряване на иновации в предприятията, модернизация и повишаване на конкурентоспособността с цел подобряване икономическото развитие на територията, както и подкрепа за по-ниско ресурсоемки производства, въвеждане на кръгова икономика за опазване на околната среда.

Приоритет 2. „Подобряване условията на живот, социалната подкрепа и включване, опазване на културното и духовно наследство и на околната среда“.

Специфична цел №3 „Подобряване на условията на живот и на състоянието на възрастните хора на територията на МИГ „Ардино – Неделино““ е свързана с изпълнението на *Мярка 4. „Инвестиции в основни услуги и дребна по мащаб инфраструктура“* (финансирана по СПРЗСР), към която се включва подкрепа за строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи улици и съоръжения, ремонти, оборудване и/или обзавеждане на образователната инфраструктура, общинските сгради и други, като чрез тези дейности се цели подобряване на енергийната им ефективност, както и *ПРЧР МИГ „Ардино – Неделино“* „Активен живот на възрастните хора в пенсионна възраст и остаряване в добро здраве“, финансирана по програма „Развитие на човешките ресурси“ от допълващото финансиране по подхода ВОМР, като целта на мярката е удължаване на трудовата заетост на възрастните хора и подобряване на тяхната

социална интеграция и здраве.

Специфична цел №4 „Запазване на културното и духовно наследство и на състоянието на околната среда“ е свързана с изпълнението на *Мярка 5. „Запазването на духовния и културния живот на населението на територията на МИГ „Ардино - Неделино“* (финансирана по СПРЗСР), която е свързана с подкрепа на дейности за възстановяване, реставрация, ремонт или реконструкция на сгради за обществено ползване с религиозно и културно значение, *Мярка ПОС1 МИГ „Ардино – Неделино“ „Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, кръговата икономика, мониторинга на отпадъците, както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението“* и *Мярка ПОС2 МИГ „Ардино – Неделино“ „Повишаване осведомеността относно биологичното разнообразие и заплахите за него в целевата територия на база на мерки планирани в стратегически и планови документи в сектор биоразнообразие“*, които се финансират от програмата „Околна среда“ от допълнителното финансиране по подхода ВОМР и са свързани с подкрепа на дейности за информиране и обучение относно важността на опазването на околната среда чрез правилното управление и депониране на отпадъците и опазването и поддържането на биологичното разнообразие.

Приоритет 3. „Успешно изпълнение на стратегията за ВОМР, подкрепа за утвърждаване на местната идентичност и създаване на капацитет за сътрудничество с МИГ от страната и Европейския съюз“

Специфична цел №5 „Развитие на сътрудничеството и местната идентичност“ е свързана с изпълнението на *Мярка 7. „Дейности за сътрудничество и подготовка за него“* (финансирана по СПРЗСР), която включва подкрепа за изпълнение на дейности по сътрудничество с МИГ от страната и ЕС за изготвяне на съвместни общи продукти, обмен на ноу хау, идеи и добри практики за развитието на територията на МИГ. По мярката се цели и подкрепа за утвърждаване на местната идентичности и създаване на капацитет за работа в мрежа.

Специфична цел №6 „Успешно изпълнение на стратегията за ВОМР на МИГ „Ардино – Неделино““ е свързана с изпълнението на *Мярка 8. „Дейности по управление, мониторинг и оценка на стратегията за ВОМР и нейното популяризиране“* (финансирана по СПРЗСР) по която се цели осигуряването на подкрепа за дейности, свързани с успешно изпълнение на стратегията за ВОМР и за нейното популяризиране.

4.2. Измерими целеви стойности за резултатите (индикатори):

4.2.1. Индикатори за цялостното прилагане на стратегията за ВОМР – задължителни и специфични за МИГ:

Предложените изходни индикатори в стратегията за ВОМР са съобразени с изискванията съгласно Условието за кандидатстване и са съобразно местните характеристики, като са измерими, реалистични и са в съответствие с целите, мерките и заложените в стратегията резултати.

Предложените индикатори за резултат са съобразени с изискванията на Условието за кандидатстване, местните характеристики, логически свързани са с целите на стратегията и отразяват очакваните резултати от изпълнението на стратегията.

Индикатор	Единица	Количество	Източници на информация
Одобрени от МИГ проектни предложения (за продукт)	Брой	22	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Сключени договори (за продукт)	Брой	22	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Стойност на субсидията на сключените договори (за продукт)	Лева	5 860 000	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
R.37 „Нови работни места по подкрепените проекти“ (за резултат)	Брой	16	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Подкрепени проекти, подадени жени (за резултат)	Брой	5	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
R.41 „Свързани европейски селски райони: Дял на населението в селските райони, ползващо се от подобрения достъп до услуги и инфраструктура чрез инвестиции от ОСП“ (за резултат)	%	50	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
R.0 „Брой лица, включени в дейности по обучения,	Брой	550	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на

информационни срещи и семинари и други дейности, свързани с трансфер на знания“ (за резултат)			СВОМР и др.
R.40 „Интелигентен икономически преход в селските райони: Брой на подкрепени стратегии за „умни села“ (за резултат)	Брой	1	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Населени места, на територията на които са изпълнени дейности за подобряване на основни услуги и дребни по мащаби инфраструктура и дейности, свързани с духовния живот на местната общност (за резултат)	Брой	4	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Изпълнени проекти, дейностите по които са свързани с преработка на дървесина от територията на МИГ (за резултат)	Брой	4	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.

4.2.2. Индикатори по мерки:

Мярка 1. „Инвестиции в земеделски стопанства от територията на МИГ „Ардино – Неделино“			
Индикатор	Единица	Количество	Източници на информация
Одобрени от МИГ проектни предложения	Брой	2	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на

(за продукт)			СВОМР и др.
Сключени договори (за продукт)	Брой	2	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Стойност на субсидията на сключените договор (за продукт)	Лева	300 000	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
R.37 „Нови работни места по подкрепените проекти“ (за резултат)	Брой	2	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Подкрепени проекти, подадени от жени (за резултат)	Брой	1	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Мярка 2. „Инвестиции за преработка на селскостопански продукти на територията на МИГ „Ардино – Неделино“			
Индикатор	Единица	Количество	Източници на информация
Одобрени от МИГ проектни предложения (за продукт)	Брой	3	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Сключени договори (за продукт)	Брой	3	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Стойност на субсидията на сключените договори (за продукт)	Лева	500 000	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
R.37 „Нови работни места по подкрепените проекти“ (за резултат)	Брой	3	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Подкрепени проекти, подадени от жени	Брой	1	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на

(за резултат)			МИГ, оценки на СВОМР и др.
Мярка 3. „Инвестиции за неселскостопански дейности на територията на МИГ „Ардино – Неделино“			
Индикатор	Единица	Количество	Източници на информация
Одобрени от МИГ проектни предложения (за продукт)	Брой	7	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Сключени договори (за продукт)	Брой	7	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Стойност на субсидията на сключените договори (за продукт)	Лева	1 000 000	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
R.37 „Нови работни места по подкрепе- ните проекти“ (за резултат)	Брой	7	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Подкрепени проекти, подадени жени (за резултат)	Брой	3	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Мярка 4. „Инвестиции в основни услуги и дребна по машаб инфраструктура на територията на МИГ „Ардино Неделино“			
Индикатор	Единица	Количество	Източници на информация
Одобрени от МИГ проектни предложения (за продукт)	Брой	4	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Сключени договори (за продукт)	Брой	4	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Стойност на субсидията на сключените	Лева	1 600 000	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на

договори (за продукт)			СВОМР и др.
R.41 „Свързани европейски селски райони: Дял на населението в селските райони, ползващо се от подобрения достъп до услуги и инфраструктура чрез инвестиции от ОСП“ (за резултат)	%	40	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Населени места, на територията на които са изпълнени дейности за подобряване на основни услуги и дребни по мащаби инфраструктура (за резултат)	Брой	2	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
R.40 „Интелигентен икономически преход в селските райони: Брой на подкрепени стратегии за „умни села“ (за резултат)	Брой	1	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Мярка 5. „Запазването на духовния и културния живот на населението на територията на МИГ „Ардино Неделино“			
Индикатор	Единица	Количество	Източници на информация
Одобрени от МИГ проектни предложения (за продукт)	Брой	2	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Сключени договори (за продукт)	Брой	2	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.

Стойност на субсидията на сключените договори (за продукт)	Лева	200 000	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
R.41 „Свързани европейски селски райони: Дял на населението в селските райони, ползващо се от подобрения достъп до услуги и инфраструктура чрез инвестиции от ОСП“ (за резултат)	%	10	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Населени места, на територията на които са изпълнени проекти, съдържащи дейности, свързани с духовния живот на местната общност (за резултат)	Брой	2	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Мярка 6. „Първична преработка на дървесина на територията на МИГ „Ардино – Неделино“			
Одобрени от МИГ проектни предложения (за продукт)	Брой	4	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Сключени договори (за продукт)	Брой	4	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
Стойност на субсидията на сключените договори (за продукт)	Лева	500 000	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.
R.37 „Нови работни места по подкрепените	Брой	4	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на

проекти“ (за резултат)			СВОМР и др.	
Изпълнени проекти, дейностите по които са свързани с преработка на дървесина от територията на МИГ (за резултат)	Брой	4	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.	
Мярка 7. „Дейности за сътрудничество и тяхната подготовка“				
Индикатор	Единица	Количество	Източници на информация	
Сключени договори (за продукт)	Брой	3	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.	
Стойност на субсидията на сключените договори (за продукт)	Лева	300 000	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.	
R.0 „Брой лица, включени в дейности по обучения, информационни срещи и семинари и други дейности, свързани с трансфер на знания“ (за резултат)	Брой	50	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.	Брой
Мярка 8. „Дейности по управление, мониторинг и оценка на стратегия за ВОМР и нейното популяризиране“				
Индикатор	Единица	Количество	Източници на информация	
Сключени договори (за продукт)	Брой	1	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.	
Стойност на субсидията на сключените	Лева	1 460 000	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на	

договори (за продукт)			СВОМР и др.
R.0 „Брой лица, включени в дейности по обучения, информационни срещи и семинари и други дейности, свързани с трансфер на знания“ (за резултат)	Брой	500	База данни на МИГ, ИСУН, доклади на МИГ, оценки на СВОМР и др.

4.3. Планирани дейности за постигане на целите и приоритетите на стратегията

Стратегията за ВОМР на „Ардино – Неделино“ е съставена от три основни приоритета и 6 специфични цели към тях. Изпълнението на стратегията ще се осъществява посредством изпълнението на мерките по специфичните цели. То включва подготовката и откриването на приеми за проектни предложения по всяка мярка тяхната оценка, сключването на договори с одобрените кандидати и изпълнението и отчитането на проектите.

Изпълнението на специфичните цели ще се постигне посредством успешното изпълнение на проектите по съответните мерки, включени във всяка цел.

Постигането на приоритетите ще бъде изпълнено с постигането на специфичните цели.

Изпълнението на стратегията за ВОМР има йерархична структура, при която изпълнението на мерките води до изпълнение на специфичните цели, от своя страна тяхното изпълнение води до изпълнението на приоритетите и накрая – до постигането на основната цел на стратегията за ВОМР.

Описаните по-горе цели на стратегията са съгласувани от местната общност и са ясни и реалистични за постигане в периода на изпълнение на стратегията.

Във връзка с горното е налице съответствие на всички избрани в СВОМР цели с потенциала и потребностите на територията на МИГ „Ардино – Неделино“.

Предвидените в стратегията мерки са съгласувани с местната общност и водят до постигане на целите на стратегията.

За изпълнението на СВОМР и постигането на нейните приоритети и цели МИГ „Ардино - Неделино“ ще изпълнява заложените в чл. 33, параграф 3 от Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика задачи за всички МИГ, работещи по подхода ВОМР.

В съответствие с разпоредбите на цитирания член МИГ ще изпълнява стратегията си за ВОМР чрез изпълнението на следните дейности,:

1. Изграждане на капацитета на местните действащи лица за разработване и изпълнение на операции. За изпълнението на тази дейност МИГ ще организира и провежда информационни дни, семинари, обучения и консултации за всички желаещи от местната общност да получат информация и придобият знания и умения относно разработване и изпълнение на операции към стратегията за ВОМР.

2. Определяне на недискриминационни и прозрачни процедури и критерии за подбор на, които не допускат конфликт на интереси и гарантират, че нито една от групите, представляващи конкретните заинтересовани страни, не контролира решенията за подбор. Съгласно националното и европейското законодателство МИГ е съставила своите органи Общо събрание и Управителен съвет по начин, гарантиращ, че нито една от групите, представляващи конкретните заинтересовани страни, не контролира решенията за подбор. В допълнение в ОС на МИГ са включени представители на 100 % (над 75%) от заинтересованите страни (определени в проучванията и анализите) и на 66,18% (над 50%) от населените места от територията на МИГ. Критериите за подбор на проектни предложения са изготвени от МИГ и съгласувани от местната общност и ОС на МИГ, като са част от мерките в СВОМР. За всяка една мярка ще бъдат изготвяни и откривани недискриминационни и прозрачни процедури за подбор на проекти, които ще бъдат в съответствие с европейските и националните правила по подхода ВОМР и в интерес на местната общност.

3. Изготвяне и публикуване на покани за предложения. За стартирането на приеми на проектни предложения МИГ ще изготвя съответните обяви и впоследствие покани за прием. Те ще бъдат надлежно комуникирани с местната общност по начин, позволяващ максимална прозрачност и възможност за подготовка на проектните предложения.

4. Подбор на операциите, определяне на размера на подкрепата и представяне на

предложенията на субекта, който отговаря за последната проверка на допустимостта преди одобряването им. МИГ ще организира процеса по подбор на проектни предложения посредством създаване на комисия за подбор на проектни предложения. Подборът ще бъде организиран по безпристрастен и прозрачен начин при спазване на всички европейски и национални изисквания.

5. Проследяване на напредъка към постигането на целите на стратегията. МИГ ще проследява ежедневно напредъка по прилагането на стратегията за ВОМР.

6. Оценка на изпълнението на стратегията. МИГ ще организира ежегодното извършване на независима годишна оценка на прилагането на СВОМР, която да дава информация относно процеса и да предлага изводи и препоръки. Проследяването на напредъка и оценката на СВОМР са описани в т. 7.4 на стратегията.

При изпълнение на посочените дейности МИГ прилага стриктно своя устав и прилага хоризонталните принципи на ЕС. Работата на МИГ е максимално прозрачна и безпристрастна – в полза на местната общност и развитието на територията.

5. Описание на мерките: (не повече от 4 страници за всяка мярка)

СПРЗСР 2023 – 2027 г. (ЕЗФРСР)

Елементи, общи за всички мерки по стратегията за ВОМР на МИГ „Ардино – Неделино“.

Включените в стратегията за ВОМР мерки и дейности, включително за сътрудничество, съответстват на идентифицираните в проучванията и анализите на територията нужди и са в съответствие с Регламент (ЕС) 2021/1060 и Регламент (ЕС) 2021/2115 и водят до постигане на целите на СПРЗСР.

Стратегията за ВОМР е еднофондова с финансиране от ЕЗФРСР.

В следствие на извършените проучвания и анализи на територията и съгласно Постановление на Министерския съвет № 494 от 30.12.2024 г. за определяне на правила за прилагане на подхода „Водено от общностите местно развитие“ за периода 2021 - 2027 г. стратегията ще ползва и допълващо финансиране от Програма „Развитие на човешките ресурси“ за периода 2021–2027 г., Програма „Околна среда“ за периода 2021–2027 г., Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ за периода 2021–2027 г., което е съобразено с указанията на съответните програми и е изведено като приложения към стратегията.

Максималният размер на допустимите разходи за финансиране на един проект към стратегията за ВОМР не може да надвишава левовата равностойност на 200 000 евро.

Минималният размер на допустимите разходи за финансиране на един проект към стратегията за ВОМР не може да е по-малко от левовата равностойност на 2 500 евро.

Курсът на еврото, който се прилага за изчисление на бюджета на стратегията за ВОМР е 1,9558 лева за 1 евро.

Проектите и дейностите по тях се изпълняват на територията на МИГ „Ардино – Неделино“.

Допустимите кандидати/бенефициенти по стратегията за ВОМР трябва да имат постоянен адрес или седалище на територията на МИГ „Ардино – Неделино“.

Допустими са дейности съгласно раздел 13.3 „Видове допустими дейности по мерките от стратегиите за ВОМР“ от Условието за кандидатстване за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по процедура № BG06AFSP001-01.001 по интервенция „Изпълнение на операции, включително дейности за сътрудничество и тяхната подготовка, избрани в рамките на стратегията за местно развитие“ от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони на Република България за периода 2023 – 2027 г. (Условието за кандидатстване).

Недопустими са дейностите съгласно раздел 13.4 „Недопустими дейности“ от Условието за кандидатстване.

В стратегията за ВОМР не са включени дейности от ЕЗФРСР, предвиждащи фиксирани плащания и интервенции, свързани със схеми за плащания на площ.

В стратегията за ВОМР не са включени дейности, финансирани от ЕЗФРСР, предвиждащи инвестиции за напояване.

В стратегията за ВОМР не са включени дейности, свързани с извършването на разходи за инфраструктура, свързани с пътища, водопреносни и канализационни системи, освен ако не са част от по-голям проект или не са свързани с дейности, отговарящи на концепцията за интелигентни селища.

В стратегията за ВОМР не е включена подкрепа за дейности, свързани с извършването на основни земеделски инвестиции, с изключение на такива, предвидени за социално земеделие и такива, свързани с колективни инвестиции.

За проектите, предвиждащи икономически дейности, кандидатите следва да представят бизнес план, доказващ устойчивост и финансова жизнеспособност на проекта.

За проектите с непроизводствени инвестиции и дейности, кандидатите следва да представят анализ разходи-ползи, от който да е видно, че проектното предложение няма да генерира приходи, или ако генерира, същите се разходват само за нестопанските цели на кандидата, свързани изцяло с целите на проекта.

Максималният период за изпълнението на дейностите и операциите по проектите към СВОМР на МИГ „Ардино - Неделино“, не може да надвишава 36 месеца за проекти на възложители по Закона за обществените поръчки/ПМС №4 от 11 януари 2024 г. за определяне на правилата за разглеждане и оценяване на оферти и сключването на договорите в процедурата за избор с публична покана от бенефициенти на БФП от европейските фондове при споделено управление и 24 месеца за останалите бенефициенти. Максималният период за изпълнение на дейностите за сътрудничество и подготвителни дейности за него е до 24 месеца за проекти, включващи СМР и до 18 месеца за останалите дейности. Сроктът започва да тече от датата на сключване на административния договор за предоставяне на БФП. Изпълнението на стратегията за ВОМР приключва с извършването и на последното плащане към бенефициент по проект, финансиран от СВОМР на МИГ „Ардино - Неделино“.

Разходите, които са допустими по стратегията за BOMP са:

1. разходи съгласно чл. 73 и чл. 77 от Регламент (ЕС) № 2021/2115;
2. разходи съгласно Регламент (ЕС) № 2021/1060 и целите и приоритетите на стратегията за BOMP;
3. Разходите съгласно раздел 14.1 „Разходи, допустими за финансиране“ от Условието за кандидатстване.
4. определени в Постановление № 86 от 1 юни 2023 г. на Министерския съвет за определяне на национални правила за допустимост на разходите по програмите, финансирани от Европейските фондове при споделено управление, за програмен период 2021 – 2027 г. (ПМС № 86) и в указанията съгласно чл. 10 от ПМС № 494, касаещи приложенията към стратегията, отнасящи се за допълващото финансиране.

Недопустими по стратегията за BOMP са разходите съгласно раздел 14.2 „Недопустими за подкрепа чрез стратегиите за BOMP разходи“ от Условието за кандидатстване.

Разходите, които **не** са допустими за проекти по стратегията, са:

- за закупуване на права за селскостопанска продукция и закупуване на права за получаване на плащане;
- за закупуване на земя на стойност над 10 % от общите допустими разходи за съответната операция, с изключение на закупуване на земя с цел опазване на околната среда и опазване на богатите на въглерод почви, или закупуване на земя от млади земеделски стопани чрез използване на финансови инструменти; при финансовите инструменти този таван се прилага за допустимите публични разходи, изплащани на крайния получател или, в случай на гаранции — до размера на базовия заем;
- за закупуване на животни и закупуване на едногодишни растения и тяхното засаждане с цел, различна от:
 - възстановяване на земеделския или горския потенциал след природни бедствия, неблагоприятни климатични явления или катастрофално събитие;
 - предпазване на селскостопанските животни от големи хищници или от използването им в горското стопанство вместо машини;
 - отглеждане на застрашени породи съгласно определението в член 2, точка 24 от Регламент (ЕС) 2016/1012 на Европейския парламент и на Съвета (45) в рамките на задълженията, посочени в член 70; или
 - опазване на сортове растения, застрашени от генетична ерозия, в рамките на задълженията, посочени в член 70;
- за лихви по дългове, с изключение на свързани с безвъзмездни средства, отпуснати под формата на лихвени субсидии или субсидии за гаранционни такси;
- за инвестиции в широкомащабна инфраструктура, както е определена от държавите членки в стратегическите им планове по ОСП, която не е част от стратегиите за Водено от общностите местно развитие, установени в член 32 от Регламент (ЕС) 2021/1060, с изключение на инвестиции в широколентова инфраструктура и

превантивни действия за защита от наводнения или защита на бреговете с оглед на ограничаване на последиците от възможни природни бедствия, неблагоприятни климатични явления или катастрофални събития;

- за инвестиции в залесяване, които не са съвместими с целите, свързани с околната среда и климата, в съответствие с принципите за устойчиво управление на горите, разработени в общоевропейските насоки за залесяване и повторно залесяване;
- за инвестиции и дейности, които не са в съответствие с мерките и условията, посочени в становището за екологична оценка на СПРЗСР;
- за инвестиции и дейности, за които не е налице акт на компетентните органи по околна среда по реда и условията на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 на Закона за биологичното разнообразие и при съобразяване с условията и мерките в съответния акт;
- за закупуване и/или инсталиране на оборудване, машини и съоръжения втора употреба;
- за закупуване на лизинг на недвижима собственост;
- за данък върху добавена стойност (ДДС), с изключение на невъзстановим ДДС, когато е поет действително и окончателно от кандидатите;
- за оперативни разходи, включително разходи за поддръжка, наеми, застраховка, както и други разходи, възникнали при изпълнение на договори за лизинг, марж/печалба за лизингодателя, разходи за лихви, разходи за неустойки и такси, режийни разходи;
- за банкови такси, разходи за гаранции, изплащане и рефинансиране на лихви;
- за принос в натура;
- за изследвания за разработване на нови продукти, процеси и технологии;
- за търговия на дребно, с изключение на интервенциите, за които е допустимо предоставянето на подкрепа за този тип дейност;
- за закупуване, включително чрез финансов лизинг, на нови машини и оборудване, включително компютърен софтуер, за частта над пазарната им стойност;
- за сертификация по НАССР (Анализ на опасностите и контрол на критичните точки) и други международно признати стандарти;
- които представляват обикновена подмяна;
- свързани с плащания в брой;
- за общи разходи, извършени преди 01.01.2023 г.;
- за закупуване на превозни и транспортни средства, с изключение на специализирани такива, в зависимост от допустимите за подпомагане дейности по съответната интервенция в СПРЗСР;
- предвиждащи фиксирани плащания и мерки, свързани със схеми за плащания на площ;
- за инфраструктура, свързана с пътища и/или водопреносни и канализационни системи, когато не са част от по-голям проект или не са свързани с дейности, отговарящи на концепцията за интелигентни селища;
- за основни земеделски инвестиции, с изключение на такива, предвидени за социално

земеделие и/или такива, свързани с колективни инвестиции;

- за изграждане/ремонт/реконструкция на места за настаняване;
- за напоителни инсталации;
- за закупуване на земя и сгради на стойност, надвишаваща стойността на данъчната оценка;
- за строителна техника, включително самоходни машини, когато проектът е свързан със земеделска дейност, включително животновъдни обекти и складове за съхранение на продукция;
- извършени преди подаване на проектното предложение, с изключение на общите разходи, свързани с основните разходи по проекта като хонорари на архитекти, инженери и консултанти, предпроектни проучвания, придобиване на патентни права и лицензи, авторски права и строителен надзор.

За дейностите по управление, мониторинг и оценка на стратегиите за BOMP и тяхното популяризиране, не са допустими разходи:

- за закупуване на техника или оборудване втора употреба;
- за застраховка на дълготрайни материални активи, които не са придобити със средства, отпуснати по настоящите Насоки или по мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г.;
- свързани с възнаграждения на персонала, които не са задължителни по силата на нормативен акт;
- за закупуване на земя и сгради;
- за данъци и данък добавена стойност (ДДС) с изключение на невъзстановим ДДС;
- за лихви, глоби и неустойки, такси по обслужване на заеми и разходи за съдебни разноси;
- за членски внос;
- свързани с договор за лизинг, като печалба за лизинговата компания, разходи по лихви за рефинансиране, оперативни и застрахователни разходи, разходи за неустойки и такси и други разходи, свързани с договора за лизинг;
- за трудови възнаграждения на повече от четирима служители в МИГ и надвишаващи 4 минимални работни заплати за страната на месец за позицията „изпълнителен директор“ и 3 за позицията „експерт“;
- за нощувки в страната, надвишаващи 120 лв. за един човек и разходи, надвишаващи определените в Наредбата за командировките в страната, приета с Постановление № 72 на Министерския съвет от 1986 г. (Обн., ДВ, бр. 11 от 1987 г.);
- платени в брой, с изключение на разходите за командировки, за гориво за лек автомобил, за разходи, свързани с публични отношения, за разходи за участие на МИГ в дейности на Националната и на Европейската селска мрежа за развитие на селските райони, както и на Европейската ЛИДЕР асоциация и други асоциации на МИГ, разходи за комуникация и външни услуги – телефон, интернет, пощенски услуги,

куриерски услуги, топлино- и електроенергия, вода, както и разходи за техническо обслужване на автомобил и годишни винетни такси, такси за издаване на изискуеми документи и разходи за застрахователни премии, както и за опростени разходи съгласно чл. 83, ал. 1, букви "б", "в" и "г" от Регламент (ЕС) 2021/2115 на Европейския парламент и на Съвета от 2 декември 2021 година;

- дневни пари за командировки в чужбина, надвишаващи определените в Приложение № 2 на Наредбата за служебните командировки и специализациите в чужбина, приета с ПМС № 115 от 2004 г.;
- за създаване на повече от една интернет страница за МИГ за периода на изпълнение на стратегията;
- за закупуване на лек автомобил, извършени след 2026 г.;
- за външни услуги и оценка на проекти, извършени от лица, участвали в комисия за избор на стратегии по СПРЗСР, в т. ч. когато такива лица са представители на или са експерти от юридически лица;
- за възнаграждения и осигуровки за извършване на външни експертни услуги и оценка на проекти на служители в същата или в друга МИГ;
- за възнаграждения и осигуровки за председател и секретар на Комисия за подбор на проектни предложения, когато същите са служители на МИГ;
- за повече от 3 бр. проучвания и/или анализи за годишно;
- разходи за информираност и публичност, които не отговарят на изискванията, посочени в Единния наричник на бенефициента за прилагане на правилата за информация и комуникация 2021-2027 г., съгласно приложение № 1 от Националната комуникационна стратегия за програмен период 2021-2027 г.;
- заявени за финансиране разходи в частта им, която надвишава определените референтни стойности когато има такива.

За дейностите по сътрудничество и подготвителни дейности за него, не са допустими разходи за:

- разходи, за които е получено финансиране от националния бюджет или бюджета на Европейския съюз, в т.ч. по подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на стратегия за Водено от общностите местно развитие“ от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- разходи за обикновена подмяна;
- закупуване на животни;
- закупуване на едногодишни растения;
- закупуване на земя и сгради;
- принос в натура;
- разходи, платени в брой (с изключение на разходите за командировки, пощенски и куриерски услуги, такси за издаване на изискуеми документи и разходи за застрахователни премии), както и за опростени разходи съгласно чл. 83, ал. 1, букви
- банкови такси;
- заявени за финансиране разходи в частта им, която надвишава определените референтни стойности когато има такива;

- възнаграждения, свързани с координация на дейностите, надвишаващи 10 на сто от стойността на допустимите разходи за всяка МИГ, партньор по проекта;
- разходи, платени преди подаване на заявление за планирани дейности за сътрудничество и след крайния срок за тяхното извършване;
- разходи за закупуване на транспортни средства;
- разходи за изграждане и ремонт на места за настаняване;
- разходи за информираност и публичност, които не отговарят на изискванията, посочени в Единния наръчник на бенефициента за прилагане на правилата за информация и комуникация 2021-2027 г., съгласно приложение № 1 от Националната комуникационна стратегия за програмен период 2021-2027 г.;
- разходи за пътни, дневни и квартирни, извършени в полза на партньор/и по дейностите за сътрудничество;
- разходи за командировки, надвишаващи стойностите, определени в Наредбата за командировките в страната, приета с Постановление № 72 на Министерския съвет от 1986 г. (Обн., ДВ, бр. 11 от 1987 г.) и Наредбата за служебните командировки и специализации в чужбина, приета с Постановление № 115 на Министерския съвет от 2004 г. (Обн., ДВ, бр. 50 от 2004 г.);
- дневни пари за командировки в чужбина, надвишаващи определените в Приложение № 2 на Наредбата за служебните командировки и специализациите в чужбина, приета с ПМС № 115 от 2004 г.;

за нощувки в страната, надвишаващи 120 лв. за един човек и разходи, надвишаващи определените в Наредбата за командировките в страната, приета с Постановление № 72 на Министерския съвет от 1986 г. (Обн., ДВ, бр. 11 от 1987 г.).

За стратегията за ВОМР на МИГ „Ардино - Неделино“ се прилагат условията на Регламент (ЕС) 2022/2472 на комисията от 14 декември 2022 година относно деклариране на някои категории помощи в секторите на селското и горското стопанство и в селските райони за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз и Регламент (ЕС) 2021/1237 на Комисията от 23 юли 2021 година за изменение на Регламент (ЕС) № 651/2014 за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора (текст от значение за ЕИП) е Регламент (ЕС) 2023/2831 от 13 декември 2023 г.

Членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз не се прилагат при изпълнение на проект, финансиран изцяло или частично от ЕЗФРСР, включващ само нестопански (неикономически) дейности и изпълняван от лице, регистрирано по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел или по Закона за народните читалища или от община, или от музей или културна организация по смисъла на Закона за закрила и развитие на културата, както и от Светия синод на Българската православна църква или централните ръководства на другите регистрирани вероизповедания.

Мярка 1. „Инвестиции
в земеделски

1.1. Описание на целите на мярката
- осигуряване на инвестиции за подпомагане за достигане на

стопанства от територията на МИГ „Ардино – Неделино“	достатъчно надежден земеделски доход и устойчивост на селското стопанство на територията на МИГ; - модернизация и въвеждане на иновации в земеделските стопанства на територията, производство на конкурентоспособна качествена и екологична местна земеделска продукция; - повишаване на дела на селското стопанство в икономиката на територията на МИГ „Ардино-Неделино“. Обхватът на мярката е на цялата територия на МИГ „Ардино-Неделино“. 1.2. Допустими кандидати За подпомагане могат да кандидатстват лица, които към датата на подаване на заявлението за подпомагане са: 1. земеделски стопани: • физически лица или • юридически лица, регистрирани по Търговския закон или Закона за кооперациите, Закона за вероизповеданията или създадени по Закона за Селскостопанската академия. Ако са съществуващи земеделските стопани следва да са регистрирани като такива по Закона за подпомагане на земеделските производители от най – малко 12 месеца преди кандидатстването за подпомагане и да не са прекратявали своята дейност в този период. 2. две или повече физически или юридически лица, които са регистрирали законно установена структура по реда на Търговския закон, Закона за кооперациите или по Закона за задълженията и договорите, която се създава за съвместно закупуване и ползване на материални активи за земеделски дейности в съответствие с чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115, които кандидатстват за колективни инвестиции. 3. групи и организации на производители признати като група или организация на производители, в съответствие с националното и/или европейското законодателство за организации на производители. Кандидатите трябва да имат разработен бизнес план за дейностите в земеделското стопанство и доказващ подобряване на дейността на земеделското стопанство чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности Земеделските стопани със земеделски стопанства, за които е приложимо трябва да отговарят на изискванията на Закона за ветеринарномедицинската дейност. 1.3. Допустими дейности
---	--

	Дейностите, допустими за подпомагане трябва да са свързани с производството на селскостопански продукти, включени в приложение I на Договора за функционирането на Европейския съюз или памук, с изключение на риба и рибни продукти. Допустимите за подпомагане дейности в рамките на мярката, могат да включват материални и нематериални инвестиции и да са съгласно т. 13.3.1 от Условието за кандидатстване. Подкрепа се предоставя за материални и нематериални инвестиции в земеделските стопанства за покриване нуждите на същите, съобразени с техният капацитет. Подкрепата ще бъде насочена към следните дейности: - Инвестиции за модернизация и механизация /инвестиции във физически активи/, свързана с намаляване на производствените разходи и повишаване производителността на труда; - Инвестиции за постигане съответствие с нововъведени стандарти на Общността приложими за съответните стопанства. Финансова помощ за инвестиции за постигане на съответствие с нововъведени стандарти на Съюза ще се предоставя, като с цел съобразяване с тези изисквания подпомагането може да бъде предоставено в рамките на 24 месеца от датата, на която изискванията стават задължителни за земеделските стопанства; - Инвестиции пряко свързани с подобряване на енергийната ефективност на стопанствата; - Инвестиции за съхранение на земеделската продукция с цел запазване качеството на продукцията; - Инвестиции в изграждане/реконструкция/закупуване на машини и съоръжения за опазване на околната среда, включително за съхранение на оборска тор; - Инвестиции в недвижима собственост, свързана с дейността на земеделските стопанства; - Инвестиции за създаване и/или презасаждане на трайни насаждения, десертни лозя, медоносни дървесни видове за производство на мед и бързорастящи храсти и дървесни видове за производство на биоенергия; - Инвестиции за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници (водна, вятърна, слънчева, геотермална енергия и остатъчна/отпадъчна биомаса) за собствено потребление за нуждите на земеделските стопанства. Инсталациите за производство на енергия от ВЕИ трябва да са в съответствие с условията за устойчивост в Закона за енергията от възобновяеми източници. - Инвестиции, насочени към надвишаване на изискванията за хуманно отношение към животните и повишаване на биосигурността. Не е допустима подкрепата за основни земеделски инвестиции –
--	--

	закупуването на машини, с изключение на такива, предвидени за социално земеделие и такива, свързани с колективни инвестиции съгласно Условието за кандидатстване. Не се предоставя подпомагане за дейности и инвестиции, които биха навредили на околната среда. Инвестициите, включени в проектното предложение, трябва да са придружени от документ от компетентния орган по околна среда (РИОСВ/МОСВ/БД), издадени по реда на ЗООС и/или ЗБР и ЗВ. Материалните и нематериалните инвестиции включени в проектното предложение трябва да са в съответствие с параметрите и дейностите, обект на подпомагане и включени в разработения бизнес план. 1.4. Допустими разходи По мярката са допустими разходи съгласно т. 14.1.1 от Условието за кандидатстване, както и: - разходи за инвестиции за модернизация и механизация /инвестиции във физически активи/, свързана с намаляване на производствените разходи и повишаване производителността на труда; - разходи за инвестиции за постигане съответствие с нововъведени стандарти на Общността приложими за съответните стопанства. Финансова помощ за инвестиции за постигане на съответствие с нововъведени стандарти на Съюза ще се предоставя, като с цел съобразяване с тези изисквания подпомагането може да бъде предоставено в рамките на 24 месеца от датата, на която изискванията стават задължителни за земеделските стопанства; - разходи за инвестиции, пряко свързани с подобряване на енергийната ефективност на стопанствата; - разходи за инвестиции за съхранение на земеделската продукция с цел запазване качеството на продукцията; - разходи за инвестиции в изграждане/реконструкция/закупуване на машини и съоръжения за опазване на околната среда, включително за съхранение на оборска тор; - разходи за инвестиции в недвижима собственост, свързана с дейността на земеделските стопанства; - разходи за инвестиции за създаване и/или презасаждане на трайни насаждения, десертни лозя, медоносни дървесни видове за производство на мед и бързорастящи храсти и дървесни видове за производство на биоенергия; - разходи за инвестиции за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници (водна, вятърна, слънчева, геотермална енергия и остатъчна/отпадъчна биомаса) за собствено потребление за
--	---

	нуждите на земеделските стопанства. Инсталациите за производство на енергия от ВЕИ трябва да са в съответствие с условията за устойчивост в Закона за енергията от възобновяеми източници. - разходи за инвестиции, насочени към надвишаване на изискванията за хуманно отношение към животните и повишаване на биосигурността. По мярката са допустими и общи разходи, свързани с проектното предложение, в т.ч. разходи за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултанти, консултации за икономическа устойчивост на проектното предложение и правни услуги, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на проектното предложение, така и по време на неговото изпълнение. 1.5. Финансови параметри за проектите - минимален и максимален размер на общите допустими разходи за един проект Минимален размер на общите допустими разходи за един проект – левовата равностойност на 5 000 евро; Максимален размер на общите допустими разходи за един проект – левовата равностойност на 100 000 евро; Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ за един проект – левовата равностойност на 60 000 евро. 1.6. Интензитет на финансовата помощ Максималните нива на подпомагане не може да надхвърлят максималния интензитет на помощта, посочен в член 73, параграф 4 от Регламент (ЕС) №2021/2115. Финансовата помощ по мярката е в размер на 50 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. Финансовата помощ може да се увеличи с 10 % за проектни предложения, свързани с колективни инвестиции или социално земеделие. Финансовата помощ може да се увеличи с 10 % за проектни предложения, подадени от млади земеделски стопани на възраст до 40 г. вкл. Максималното комбинирано подпомагане за един проект на индивидуален бенефициент е 60 % от общия размер на допустимите разходи. 1.7. Обективни и измерими критерии за подбор на проектите, тяхната тежест и минимален праг за одобрение - Проектното предложение предвижда дейности за
--	---

	модернизация на стопанството – 30 т. - Проектното предложение предвижда дейности за подобряване на енергийната ефективност на стопанството – 20 т. - Проектното предложение предвижда въвеждането на иновации – 30 т. - Проектното предложение е подадено от млад земеделски стопанин на възраст до 40 г. включително или жена – 20 т. - Проектното предложение е за колективни инвестиции – 20 т. - Проектното предложение предвижда разкриването на 1 работно място – 20 т. - Проектното предложение предвижда разкриването на 2 и повече работни места – 30 т. Минимален праг за одобрение на проектно предложение – 30 т.
Мярка 2. „Инвестиции за преработка на селскостопански продукти на територията на МИГ „Ардино – Неделино“	2.1. Описание на целите на мярката - предоставяне на възможности на земеделските стопани да добавят стойност, чрез преработка и маркетинг на произведените в стопанствата им селскостопански продукти, въвеждане на иновации; - използване на потенциала на територията за производство на висококачествена, екологично чиста продукция – мляко (краве, овче и козе), месо, вълна, яйца и мед за тяхната преработка в продукти с висока добавена стойност. Обхватът на мярката е на цялата територия на МИГ „Ардино-Неделино“. 2.2. Допустими кандидати Кандидатите преработватели на селскостопански продукти, допустими за подпомагане трябва да отговарят и на следните условия: - да са физически или юридически лица регистрирани по Търговския закон, Закона за кооперациите или други създадени в съответствие със специализирано национално законодателство; - да са микро, малки и средни предприятия, дефинирани съгласно Закона за малки и средни предприятия; - да имат разработен бизнес план за дейностите по преработка на селскостопански продукти и доказващ подобряване на дейността на кандидата чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности. Кандидатите групи/организации на производители, допустими за подпомагане трябва да отговарят на следните условия: - да са признати от министъра на земеделието и храните; - да имат разработен бизнес план за дейностите по преработка на селскостопански продукти произведени от членовете на групата/организацията на производители.

	Кандидатите земеделски стопани допустими за подпомагане трябва да отговарят на следните условия: - да са физически лица регистрирани по Търговския закон или; - да са юридически лица, регистрирани по Търговския закон или Закона за кооперациите; - земеделските стопани следва да са регистрирани по Закона за подпомагане на земеделските производители от най-малко 12 месеца преди кандидатстването за подпомагане и да не са прекратявали своята дейност в този период; - да имат разработен бизнес план за дейностите по преработка на селскостопански продукти и доказващ подобряване на дейността на кандидата чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности; 2.3. Допустими дейности Дейностите по тази мярка са свързани с преработката на суровини, получени при първичното селскостопанско производство и са естествено допълнение към дейностите по мярка 1 „Инвестиции в земеделските стопанства от територията на МИГ „Ардино – Неделино“. Подпомагане ще се предоставя в рамките на следните производствени сектори свързани с преработката и/или маркетинг /предлагането на пазара на продукти/, описани в Приложение I на Договора за функциониране на Европейския съюз и памук: - Мляко и млечни продукти, включително яйца от птици; - Месо и месни продукти; - Плодове и зеленчуци, включително гъби; - Пчелен мед; - Зърнени, мелничарски и нишестени продукти; - Растителни и животински масла и мазнини; - Технически и медицински култури, включително маслодайна роза и билки; - Готови храни за селскостопански животни; - Гроздова мъст, вино и оцет. Съответствието на проектните предложения със секторите се определя въз основа на селскостопанските продукти, за чиято преработка и/или маркетинг се кандидатства, както и получените крайни продукти. Инвестициите допустими за подпомагане в рамките на интервенцията трябва са свързани с преработката или маркетинг на селскостопански продукти включени в приложение I на Договора за функционирането на Европейския съюз или памук, с изключение на риба и рибни продукти.
--	---

	Допустимите за подпомагане дейности в рамките на интервенцията, могат да включват материални и нематериални инвестиции и да са съгласно т. 13.3.1 от Условието за кандидатстване. Продуктите от допустимите за финансова помощ сектори, за чиято преработка и/или маркетинг се кандидатства, трябва да са описани в приложение № I по чл. 38 от ДФЕС. Резултатът от преработката на селскостопански продукти може да бъде продукт, който не е включен в обхвата на приложение I на Договора за функционирането на Европейския съюз, като проектното предложение трябва да е в съответствие с избрания режим за прилагане на държавна помощ по мярката. Инвестициите, включени в проектното предложение, трябва да са придружени от решение за преценяване на необходимостта от извършване на оценка на въздействието върху околната среда/решение по оценка на въздействие върху околната среда/решение за преценяване на необходимостта от извършване на екологична оценка/становище по екологична оценка/решение за преценка на вероятната степен на значително отрицателно въздействие/решение по оценка за съвместимостта/писмо/разрешително от компетентния орган по околна среда (РИОСВ/МОСВ), издадени по реда на ЗООС и/или ЗБР и ЗВ. Материалните и нематериалните инвестиции, включени в проектното предложение трябва да са в съответствие с параметрите и дейностите по преработка на селскостопански продукти, обект на подпомагане и включени в разработения бизнес план. Допустими дейности: - Инвестиции в процеси и технологии за производство на продукти, включително такива свързани с къси вериги на доставка; - Инвестиции, свързани с изграждане, придобиване и модернизиране на сгради и други недвижими активи необходими за производството и маркетинга; - Инвестиции в инсталиране на нови машини и оборудване за подобряване на производствения процес и маркетинга; - Инвестиции в активи за съхранение, преработка, пакетиране, охлаждане, замразяване и сушене с цел запазване качеството на продукцията и суровината; - Инвестиции в специализирани транспортни средства за превоз на суровини и/или готова продукция, включително хладилни транспортни средства; - Инвестиции свързани с внедряването на системи за
--	--

	управление на качеството; - Инвестиции за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници (водна, вятърна, слънчева, геотермална енергия и остатъчна/отпадъчна биомаса) за собствено потребление. Инсталациите за производство на енергия от ВЕИ трябва да са в съответствие с условията за устойчивост в Закона за енергията от възобновяеми източници; - Инвестиции за постигане съответствие със стандартите на Общността, включително пречиствателни съоръжения; - Инвестиции в софтуер, свързан с преработвателната дейност на кандидата, включително чрез финансов лизинг; - Инвестиции в оборудване на съоръжения за съхраняване или оползотворяване на различни отпадъчни суровини от селскостопански продукти получени в резултат на извършваната преработка; - Инвестиции в оборудване на съоръжения за съхраняване на отпадни води, включително инсталации за пречистване на отпадъчни води в преработката и маркетинга. Финансова помощ не се предоставя за дейности и разходи, включени в интервенции I.Д.2 „Инвестиции в лозаро-винарския сектор“ и I.Д.5 „Инвестиции в екологични съоръжения“ на Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони. Групи и организации на производители няма да бъдат подпомагани по мярката за дейности, включени за подпомагане в техните Оперативни програми, свързани с преработка на селскостопански продукти. 2.4. Допустими разходи По мярката са допустими разходи съгласно т. 14.1.1 от Условията за кандидатстване, както и: - разходи за инвестиции в процеси и технологии за производство на продукти, включително такива свързани с къси вериги на доставка; - разходи за инвестиции, свързани с изграждане, придобиване и модернизиране на сгради и други недвижими активи необходими за производството и маркетинга; - разходи за инвестиции в инсталиране на нови машини и оборудване за подобряване на производствения процес и маркетинга; - разходи за инвестиции в активи за съхранение, преработка, пакетиране, охлаждане, замразяване и сушене с цел запазване качеството на продукцията и суровината;
--	---

	- разходи за инвестиции в специализирани транспортни средства за превоз на суровини и/или готова продукция, включително хладилни транспортни средства; - разходи за инвестиции свързани с внедряването на системи за управление на качеството; - разходи за инвестиции за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници (водна, вятърна, слънчева, геотермална енергия и остатъчна/отпадъчна биомаса) за собствено потребление. Инсталациите за производство на енергия от ВЕИ трябва да са в съответствие с условията за устойчивост в Закона за енергията от възобновяеми източници; - разходи за инвестиции за постигане съответствие със стандартите на Общността, включително пречиствателни съоръжения; - разходи за инвестиции в софтуер, свързан с преработвателната дейност на кандидата, включително чрез финансов лизинг; - разходи за инвестиции в оборудване на съоръжения за съхраняване или оползотворяване на различни отпадъчни суровини от селскостопански продукти получени в резултат на извършваната преработка; - разходи за инвестиции в оборудване на съоръжения за съхраняване на отпадни води, включително инсталации за пречистване на отпадъчни води в преработката и маркетинга. Допустимо е извършването на общи разходи, свързани с проектното предложение, в т.ч. разходи за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултанти, консултации за икономическа устойчивост на проектното предложение и правни услуги, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на проектното предложение, така и по време на неговото изпълнение. 2.5. Финансови параметри за проектните предложения – минимален и максимален размер на общите допустими разходи за един проект - Минимален размер на общите допустими разходи за един проект – левовата равностойност на 10 000 евро; - Максимален размер на общите допустими разходи за един проект – левовата равностойност на 150 000 евро; - Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ за един проект – левовата равностойност на 97 500 евро.
--	---

	2.6. Интензитет на финансовата помощ Максималните нива на подпомагане не могат да надхвърлят максималния интензитет на помощта, посочен в член 73, параграф 4 от Регламент (ЕС) №2021/2115. Финансовата помощ по мярката е в размер на 50 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. Финансовата помощ може да се увеличи с 15% за проектни предложения, подадени от млади земеделски стопани на възраст до 40 г. включително. Максималното комбинирано подпомагане за един проект на индивидуален бенефициент е 65 % от общия размер на допустимите разходи. 2.7. Обективни и измерими критерии за подбор на проектите, тяхната тежест и минимален праг за одобрение - Проектното предложение е насочено към въвеждането на енергоспестяващи технологии или иновации в ХВП – 30 т. - Проекти с инвестиции и дейности, насочени в преработката на суровини (над 30%) от територията на МИГ – 30 т. - Проектното предложение е в сектор преработка на мляко – 20 т. - Проектното предложение е подадено от биологични производители – 20 т. - Проектното предложение е подадено от жена – 20 т. - Проектното предложение предвижда въвеждането на иновации – 20 т. - Проектното предложение предвижда разкриването на 1 работно място – 20 т. - Проектното предложение предвижда разкриването на 2 и повече работни места – 30 т. Минимален праг за одобрение на проектно предложение – 30 т.
Мярка 3. „Инвестиции за неселскостопански дейности на територията на МИГ „Ардино – Неделино“	3.1. Описание на целите на мярката - пълното оползотворяване на икономическия потенциал на територията на МИГ чрез подкрепа за развитие на неселскостопански дейности, основани на нейните характеристики и специфики; - повишаване на добавената стойност за икономиката на територията на МИГ чрез подкрепа за разнообразяване на икономическите дейности и въвеждане на иновации. Обхватът на мярката е на цялата територия на МИГ „Ардино-Неделино“. 3.2. Допустими кандидати

	Подпомагане в рамките на мярката получават земеделски стопани, микропредприятия и физически лица. В обхвата на интервенцията физическите лица са допустими за подпомагане само за инвестиции в неземеделски дейности, които са насочени към развитие на занаяти. Земеделските стопани, допустими за подпомагане трябва да отговарят на следните условия: - да са регистрирани като земеделски стопани по Закона за подпомагане на земеделските производители от най-малко 12 месеца преди кандидатстването за подпомагане и да не са прекратявали своята дейност; - да бъдат регистрирани като еднолични търговци или юридически лица по Търговския закон или Закона за кооперациите. Микропредприятията, допустими за подпомагане трябва да бъдат регистрирани като еднолични търговци или юридически лица по Търговския закон или Закона за кооперациите. Физическите лица, допустими за подпомагане трябва да отговарят на следните условия: - да бъдат регистрирани по Закона за занаятите като упражняващи занаят/и след вписване в регистър БУЛСТАТ по реда на Закона за регистър БУЛСТАТ; - да отговарят на определението за микропредприятие, съгласно дефиницията на Закона за малките и средни предприятия. 3.3. Допустими дейности Инвестициите допустими за подпомагане в рамките на мярката трябва да са свързани с развитие на услуги в различни сектори на икономиката и други производствени неземеделски дейности, производство на продукти, които не са включени в Приложение I от Договора за функциониране на Европейския съюз, както и дейности, които са насочени към развитие на занаяти. Инвестициите, включени в проектното предложение трябва да са придружени от решение за преценяване на необходимостта от извършване на оценка на въздействието върху околната среда/решение по оценка на въздействие върху околната среда/решение за преценяване на необходимостта от извършване на екологична оценка/становище по екологична оценка/решение за преценка на вероятната степен на значително отрицателно въздействие/решение по оценка за съвместимостта/писмо/разрешително от компетентния орган по
--	--

	околна среда (РИОСВ/МОСВ), издадени по реда на ЗООС и/или ЗБР и ЗВ. Материалните и нематериалните инвестиции, включени в проектното предложение, трябва да са в съответствие с параметрите и дейностите, обект на подпомагане и включени в разработения бизнес план. Бизнес планът трябва да показва подобряване на дейността на предприятието и да доказва икономическата жизнеспособност на кандидата чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности. Подкрепа в рамките на мярката се предоставя на територията на МИГ в съответствие с чл. 73 от Регламент (ЕС) №2021/2115 само за материални и/или нематериални активи, в това число машини, съоръжения, оборудване, включително и недвижима собственост, както и общи разходи, свързани с подпомаганата дейност. Предоставя се подпомагане за инвестиции в неземеделски дейности: - Производство или продажба на продукти, които не са включени в Приложение 1 от Договора за функциониране на Европейския съюз (независимо от вложените продукти и материали); - Развитие на услуги във всички сектори (например: грижи за деца, възрастни хора, хора с увреждания, здравни услуги, счетоводство и одиторски услуги, ветеринарни дейности и услуги базирани на ИТ и др.); - Производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление; - Развитие на занаяти и други неземеделски дейности съгласно т. 13.3.1. от Условията за кандидатстване. В рамките на мярката не се финансират дейности, които водят до осъществяване на селскостопанска дейност или резултата от дейността е продукт, включен в Приложение I на Договора за функциониране на Европейския съюз. 3.4.Допустими разходи: По мярката са допустими разходи съгласно т. 14.1.1 от Условията за кандидатстване, както и: - разходи, свързани с производството или продажба на продукти, които не са включени в Приложение 1 от Договора за функциониране на Европейския съюз (независимо от вложените продукти и материали); - разходи, свързани с развитието на услуги във всички сектори
--	---

	(например: грижи за деца, възрастни хора, хора с увреждания, здравни услуги, счетоводство и одиторски услуги, ветеринарни дейности и услуги базирани на ИТ и др.); - разходи, свързани с производството на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление; - разходи, свързани с развитието на занаяти и други неземеделски дейности. Допустимо е извършването на общи разходи, свързани с проектното предложение, в т.ч. разходи за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултанти, консултации за икономическа устойчивост на проектното предложение и правни услуги, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на проектното предложение, така и по време на неговото изпълнение. 3.5. Финансови параметри за проектите предложения – минимален и максимален размер на общите допустими разходи за един проект - Минимален размер на общите допустими разходи за един проект – левовата равностойност на 10 000 евро; - Максимален размер на общите допустими разходи за един проект – левовата равностойност на 150 000 евро; - Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ един проект – левовата равностойност на 97 500 евро. 3.6. Интензитет на финансовата помощ Максималните нива на подпомагане не могат да надхвърлят максималния интензитет на помощта, посочен в член 73, параграф 4 от Регламент (ЕС) №2021/2115. Финансовата помощ по мярката е в размер на 50 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. Финансовата помощ може да се увеличи с 15 % за проектни предложения, подадени от жени. 3.7. Обективни и измерими критерии за подбор на проектите, тяхната тежест и минимален праг за одобрение - Проектното предложение предвижда разкриването на 1 работно място – 20 т. - Проектното предложение предвижда разкриването на 2 и повече работни места – 30 т. - Проектното предложение предвижда въвеждането на иновации – 30 т.
--	---

	- Проектни предложения, подадени от жени – 20 т. - Проектни предложения, подадени от физически лица, ЕТ и еднолични собственици на капитал на възраст между 18 и 40 години включително – 20 т. - Проектното предложение е на кандидат, земеделски производител, кандидатстващи за помощ за неземеделски дейности – 30 т. Минимален праг за одобрение на проектно предложение – 30 т.
Мярка 4. „Инвестиции в основни услуги и дребни по мащаби инфраструктура на територията на МИГ „Ардино Неделино“	4.1.Описание на целите мярката - подобряване на условията на живот на територията на МИГ чрез извършването на инвестиции в основни услуги и дребна по мащаб инфраструктура. Обхватът на мярката е на цялата територия на МИГ „Ардино - Неделино“. 4.2. Допустими кандидати Допустими кандидати за подпомагане по мярката са общини Ардино и Неделино. 4.3. Допустими дейности Допустимите за финансиране дейности следва: - да са в съответствие или да не противоречат на планове за интегрирано развитие на общини Ардино и Неделино, както и с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Южен централен район; - да не оказват отрицателно въздействие върху околната среда съгласно разпоредбите на ЗООС; - да се одобряват след произнасяне с акт на компетентните органи по околна среда по реда и условията на глава шеста от ЗООС и/или чл. 31 на ЗБР и при съобразяване с условията и мерките в съответния акт; - да се изпълняват съгласно с препоръките от извършените оценки, както и условията и мерките в съответния административен акт на компетентния орган съгласно ЗООС, ЗЗТ и ЗБР и съответните им подзаконови нормативни актове за тяхното прилагане (когато е приложимо); - дейностите, свързани със строително-монтажни работи, следва да бъдат в съответствие с приложимото национално законодателство в сферата на устройството на територията, инвестиционното проектиране и строителството в Република България; - да отговарят на изискванията на заповедите за определянето на местата по Натура 2000 и планове за тяхното управление, а

	когато няма издадени заповеди дейността да е съгласувана с МОСВ, ЗЗТ, ЗБР и съответните им подзаконови нормативни актове за тяхното прилагане; - ако дейностите се извършват на терени, които подлежат на рекултивация съгласно чл. 11 ал. 1 от ЗОЗЗ, да се представи проект за рекултивация на нарушени терени или залесяване на териториите с подходящи растителни видове, когато националното законодателство изисква да се приложат тези мерки; - в рамките на дейност „Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура“ кандидатите имат възможност да извършват допустимите инвестиции и в общинска образователна инфраструктура, която включва детска градина, основно или средно училище, и в паркове. Не се подпомагат определени дейности, попадащи в обхвата на Програма „Развитие на регионите“ 2021 – 2027 г. Не е допустимо включването на разходи за инфраструктура, свързани с пътища, водопреносни и канализационни системи, освен ако не са част от по-голям проект или не са свързани с дейности, отговарящи на концепцията за интелигентни селища. Дейностите, допустими за финансиране по настоящата мярка са съгласно т. 13.3.1. от Условието за кандидатстване, както и: 1. Строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи улици и тротоари и съоръженията и принадлежностите към тях; 2. Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общинска образователна инфраструктура с местно значение; 3. Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общински сгради, в които се предоставят обществени услуги, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност, вкл. и дейности за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствени нужди; 4. Изграждане и/или обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществените потребности от общинско значение; 5. Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура; 6. Реконструкция, ремонт, реставрация, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот; 7. Изготвяне на стратегия за създаване на интелигентни селища на територията на МИГ.
--	--

	4.4. Допустими разходи По мярката са допустими разходи съгласно т. 14.1.1 от Условиата за кандидатстване, както и: 1. разходи за строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи улици и тротоари и съоръженията и принадлежностите към тях; 2. разходи за реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общинска образователна инфраструктура с местно значение; 3. разходи за реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общински сгради, в които се предоставят обществени услуги, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност, вкл. и дейности за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствени нужди; 4. разходи за изграждане и/или обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществените потребности от общинско значение; 5. разходи за изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура; 6. разходи за реконструкция, ремонт, реставрация, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот; 7. разходи за изготвяне на стратегия за създаване на интелигентни селища на територията на МИГ. Разходите включват - разходи за извършване на проучвания и анализи на територията, разходи за възнаграждения на експерти, свързани с изготвяне на стратегията и разходи за провеждане на информационни срещи и конференции за обсъждане на стратегията, за които при изпълнение на проектите ще се прилагат определените стойности на съответните опростени разходи, съгласно Приложение №3 от Условиата за изпълнение. Допустими са и общи разходи свързани с проекта, извършени както в процеса на подготовка на проекта, така и по време на неговото изпълнение, например хонорари на архитекти, инженери, консултанти и др., като те не трябва да надхвърлят 12 на сто от сумата на инвестиционните разходи по проекта. 4.5. Финансови параметри за проектните предложения – минимален и максимален размер на общите допустими разходи за един проект - Минимален размер на общите допустими разходи за един проект – левовата равностойност на 10 000 евро;
--	--

	- Максимален размер на общите допустими разходи за един проект – левовата равностойност на 200 000 евро; - Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ за един проект – левовата равностойност на 200 000 евро. 4.6. Интензитет на финансовата помощ Максималните нива на подпомагане не могат да надхвърлят максималния интензитет на помощта, посочен в член 73, параграф 4 от Регламент (ЕС) №2021/2115. Финансовата помощ по мярката е в размер на 100 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. 4.7. Обективни и измерими критерии за подбор на проектите, тяхната тежест и минимален праг за одобрение - Проектното предложение предвижда дейности, от които ще се ползват поне 40 % от населението територията на МИГ – 40 т. - Дейностите, включени в проектното предложение са за развитие/ предоставяне на услуги и изграждане на достъпна инфраструктура на уязвими групи от населението – 20 т. - Дейностите по проектното предложение се предвижда да се реализират на територията на минимум 2 населени места – 20 т. - Проектното предложение обхваща дейности, свързани с развитието на цялата територията на МИГ – 20 т. - Проектното предложение съдържа дейности за обекти, свързани с културния живот – 20 т. - Проектното предложение съдържа дейности, свързани с подобряване на енергийната ефективност на общински сгради – 20 т. - Проектното предложение включва дейности за подкрепа интелигентни селища – 40 т. Минимален праг за одобрение на проектно предложение – 30 т.
Мярка 5. „Запазването на духовния и културния живот на населението на територията на МИГ „Ардино Неделино“	5.1. Описание на целите на мярката - запазването и развитието на културния и духовен живот на населението на територията на МИГ. Обхватът на мярката е на цялата територия на МИГ „Ардино – Неделино“. 5.2. Допустими кандидати - Признати за юридически лица по силата на чл. 10 от Закона за вероизповеданията (ЗВ) или - Регистрирани като юридически лица съгласно чл. 20 от ЗВ. 5.3. Допустими дейности

	Предоставя се безвъзмездна финансова помощ за дейности съгласно т. 13.3.1. от Условията за кандидатстване, както и за следните допустими за подпомагане дейности по мярката: I. Инвестициите, допустими за подпомагане в рамките на мярката трябва да са свързани с възстановяване, реставрация, ремонт или реконструкция на сгради с религиозно значение, дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства, в т.ч. закупуване и доставка на оборудване. Типът подкрепа включва следните дейности: а) Възстановяване, реставрация, ремонт или реконструкция на сгради с религиозно значение, дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства; б) Закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, обзавеждане до пазарната цена на актива; в) Придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки. II. Допустимите дейности трябва да отговарят на следните изисквания: - вертикалната планировка е прилежащият терен към сградата, а с дейността свързана с вертикалната планировка, се осигурява правилното водоотвеждане, терасиране, изграждане на подходи към сгради, стъпала и подпорни зидове, както и огради, ако е необходимо; - да са в съответствие или да не противоречат на плана за интегрирано развитие на съответната община от територията на МИГ, както и с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Южен централен район; - да не оказват отрицателно въздействие върху околната среда съгласно разпоредбите на ЗООС; - да се изпълняват съгласно препоръките от извършените оценки, както и условията и мерките в съответния административен акт на компетентния орган съгласно ЗООС, ЗЗТ и ЗБР и съответните им подзаконови нормативни актове за тяхното прилагане (когато е приложимо); - за инвестиции в обекти „Паметници на културата“, да са проведени съгласувателните процедури по реда на Закона за културното наследство (ЗКН) с Министерството на културата за защитените територии за опазване на недвижимото културно наследство; - дейностите, свързани със строително-монтажни работи, следва да бъдат в съответствие с приложимото национално
--	---

	законодателство в сферата на устройството на територията, инвестиционното проектиране и строителството в Република България; - преди изпълнение на дейности по реставрация на обекти, кандидатите за подпомагане да осигуряват обследване за наличие на прилепи. При установяване на екземпляри да бъдат уведомени контролните органи по околна среда, за да бъдат предприети адекватни действия по тяхна преценка. 5.4. Допустими разходи По мярката са допустими разходи съгласно т. 14.1.1 от Условието за кандидатстване, както и: а) разходи за възстановяване, реставрация, ремонт или реконструкция на сгради с религиозно значение, дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства; б) разходи за закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, обзавеждане до пазарната цена на актива; в) разходи за нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки; г) общи разходи, свързани с изброените по-горе, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост; Разходите по т. „г“ не трябва да надхвърлят 12% от сумата на разходите по т. „а“, „б“ и „в“. Оперативните разходи, свързани с предоставянето на услугите са недопустими за подпомагане по подмярката. Разходи, различни от посочените в т. „б“, свързани с договора за лизинг, например марж на лизингодателя, разходи за рефинансиране на лихви, административни разходи и разходи за застраховка са недопустими за подпомагане по мярката. Недопустими разходи: В съответствие с чл. 73, параграф 3 от Регламент (ЕС) 2021/2115 на Европейския парламент и на Съвета от 2 декември 2021 година, не са допустимите за подпомагане инвестиции и категориите разходи, които включват: - Закупуване или наем на земя и сгради; - Разходи свързани със строителство/ново изграждане на сгради; - Инвестиции, за които се установи, че ще имат отрицателно въздействие върху околната среда;
--	---

	- Инвестиции, за които е установено двойно финансиране; - Разходи по които дейностите включени в проектите, са били физически започнати и/или извършени преди подаване на проектното предложение за подпомагане, независимо дали всички свързани плащания са извършени (с изключение на разходи свързани с подготовката на проектното предложение извършени преди подаването му). 5.5. Финансови параметри на проектните предложения – минимален и максимален размер на общите допустими разходи за един проект - Минимален размер на общите допустими разходи за един проект – левовата равностойност на 10 000 евро; - Максимален размер на общите допустими разходи за един проект – левовата равностойност на 50 000 евро; - Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ за един проект – левовата равностойност на 50 000 евро. 5.6. Интензитет на финансовата помощ Максималните нива на подпомагане не могат да надхвърлят максималния интензитет на помощта, посочен в член 73, параграф 4 от Регламент (ЕС) №2021/2115. Финансовата помощ по мярката е в размер на 100 % от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи. 5.7. Обективни и измерими критерии за подбор на проектите, тяхната тежест и минимален праг за одобрение - Брой население, което ще се възползва от дейностите, включени в проектното предложение: - между 250 и 1000 души включително – 20 т.; - над 1000 души – 30 т.; - Проектното предложение включва дейности, предвиждащи инвестиции в обекти с историческо значение - 30 т.; - Проектното предложение включва дейности, които се изпълняват извън общинския център – 30 т.; - Проектното предложение включва дейности за изграждане на достъпна среда за хора с увреждания – 20 т. Минимален праг за одобрение на проектно предложение – 20 т.
Мярка 6. „Първична преработка на дървесина на територията на МИГ	6.1. Описание на целите на мярката - разнообразяване на икономическите дейности на територията на МИГ чрез инвестиции за добиването и преработката на биомаса и по-пълно оползотворяване на добитата дървесина;

„Ардино – Неделино“	- подкрепя за традиционен за територията на МИГ отрасъл и създаване на нови работни места и въвеждане на иновации. Инвестициите и дейностите по мярката обхващат цялата територия на МИГ „Ардино – Неделино“. 6.2. Допустими кандидати Допустими кандидати по мярката са микро, малки и средни предприятия. Условия за допустимост за кандидатите: - Кандидатите за подпомагане следва да са микро, малки и средни предприятия; - Юридически лица, регистрирани по ТЗ и Регитрирани по Закона за кооперациите; - Кандидатите за подпомагане следва да преработват не повече от 10 000 куб. м. обла дървесина годишно; - Кандидатите за подпомагане представят бизнес план за доказване на икономическа жизнеспособност; - Кандидатите за подпомагане представят проведена процедура по реда на Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и/или Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) и има влязъл в сила административен акт, издаден по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или Закона за биологичното разнообразие или писмо, издадено по реда на чл. 2, ал. 2 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни намерения с предмета и целите на опазване на защитените зони (ДВ бр.73/2007 г.), с които/което се одобрява осъществяването на инвестиционното предложение, план, програма, проект. 6.3. Допустими са дейности съгласно т. 13.3.1. от Условията за кандидатстване, както и за: 1. Изграждане, придобиване или подобрене на сгради и други недвижими активи необходими за първичната преработка на дървесина, както и закупуването на земя, на стойност до 10 % от допустимите разходи, когато е пряко свързана с изпълнението на проектното предложение; 2. Закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване за първична преработка на дървесината, както и други работни операции, предхождащи индустриалната преработка, както следва: • бичене на обла дървесина;
---------------------	--

	• сушене и импрегниране на дървен материал; • фасониране на дървен материал; • производство на дървесен талаш, дървесно брашно, технологични трески, дървесни пелети, брикети и брикети от необработени дървени материали, вършина и други дървесни отпадъци; • производство на колове или колчета: белене, цепене, заостряне, пакетиране; • производство на дърва за горене: рязане, цепене, складиране, сушене и пакетиране. 6.4. Допустими разходи По мярката са допустими разходи съгласно т. 14.1.1 от Условието за кандидатстване, както и: - разходи за изграждане, придобиване или подобрение на сгради и други недвижими активи необходими за първичната преработка на дървесина, както и закупуването на земя, на стойност до 10 % от допустимите разходи, когато е пряко свързана с изпълнението на проектното предложение; - разходи за закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване за първична преработка на дървесината, както и други работни операции, предхождащи индустриалната преработка; - общи разходи, свързани с проектното предложение, в т.ч. разходи за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултанти, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на проектното предложение, така и по време на неговото изпълнение. Общите разходи по проекта не могат да надхвърлят 12 % от общия размер на допустимите инвестиции по проектното предложение. 6.5. Финансови параметри на проектните предложения – минимален и максимален размер на общите допустими разходи за един проект - Минимален размер на общите допустими разходи за един проект – левовата равностойност на 5 000 евро; - Максимален размер на общите допустими разходи за един проект – левовата равностойност на 100 000 евро; - Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ за един проект – левовата равностойност на 50 000 евро.
--	--

	6.6. Интензитет на финансовата помощ Максималните нива на подпомагане не могат да надхвърлят максималния интензитет на помощта, посочен в член 73, параграф 4 от Регламент (ЕС) №2021/2115. Интензитетът на финансовата помощ е 50% от допустимите разходи. 6.7. Обективни и измерими критерии за оценка на проектите и тяхната тежест - Проектното предложение предвижда въвеждането на иновации – 20 т. - Проектното предложение предвижда обработка на дървесина от територията на МИГ – 20 т. - Проектното предложение е подадено от микропредприятие, физическо лице, ЕТ или едноличен собственик на капитал на възраст между 18 и 40 години включително или жена – 20 т. - Проектното предложение предвижда създаването на 1 ново работно място - 20 т. - Проектното предложение предвижда създаването на 2 и повече нови работни места - 30 т. Минимален праг за одобрение на проектно предложение – 30 т.
Мярка 7. „Дейности за сътрудничество и подготовка за него“	7.1. Допустими дейности По мярката са допустими дейности съгласно посочените в т. 13.3.10 на Условието за кандидатстване, както следва: - Разработване на съвместен продукт/услуга/дейност, вкл. разходи за материални и нематериални активи; - Извършване на изследвания, проучвания и анализи, директно свързани със съвместния продукт/услуга/дейност; - Реализиране на промоционални и маркетингови кампании; - Организиране на заседания, обучения, семинари, съвместни събития, срещи с потенциални партньори или партньори по проекта; - Извършване на информационни кампании, включващи организиране на срещи, конференции, публикуване и излъчване в медиите; - Дейности по координация (извършване на разходи за наемане на допълнителен персонал, пътни разходи, разходи за настаняване и храна, хонорари за експерти, разходи за превод, разходи за комуникация). Дейностите за сътрудничество трябва да отговарят на следните условия за допустимост: - да допринасят за развитието на територията на МИГ „Ардино –

	Неделино“, чрез взаимодействие и реализиране на съвместни проекти; - да са свързани и да водят до развитието на териториите, обхванати в конкретните стратегии на МИГ; - да съответстват на и да допринасят за постигане целите и приоритетите на стратегиите за ВОМР на МИГ „Ардино – Неделино“ и съответните местни инициативни групи и СПРЗСР; - да се изпълняват съгласно сключено споразумение между най-малко двама партньори - МИГ „Ардино – Неделино“ и МИГ от България и/или МИГ, изпълняващи стратегии за ВОМР от друга държава – членка от ЕС; - в партньорството за дейностите по сътрудничество могат да участват и други юридически лица от страната и чужбина със собствен финансов принос. 7.2. Допустими разходи По мярката са допустими дейности съгласно посочените в т. 14.1.4 на Условието за кандидатстване, както следва: - разработване на съвместен продукт/услуга/дейност, вкл. материални и нематериални инвестиции; - строително-монтажни или строително-ремонтни работи на територията на партньорите от Република България; - други материални и нематериални активи; - изследвания и проучвания, директно свързани със сътрудничеството, включително за издаване на становища; - възнаграждения за външни експерти – физически или юридически лица за изпълнение на дейности, включително за преводачи; - възнаграждения, свързани с координацията на планираните дейности на служители на МИГ; - промоционални и маркетингови кампании за съвместния продукт/услуга; - организиране и провеждане на обучения, семинари, съвместни събития и партньорски срещи; - информираност – създаване на интернет страница за проекта, публикации в регионални медии, информационни конференции; - публичност – изготвяне и разпространение на информационни материали и осигуряване на публичност, в т.ч. информационни табели; - командировки на служителите на МИГ, експерти по проекта, включително преводачи, членове на колективния управителен орган и членове на колективния върховен орган на МИГ, както и други участници от територията в дейности, свързани с изпълнението на
--	--

	проекта, съгласно Наредбата за командировките в страната, приета с Постановление № 72 на Министерския съвет от 1986 г. (Обн., ДВ, бр. 11 от 1987 г.) и Наредбата за служебните командировки и специализации в чужбина, приета с Постановление № 115 на Министерския съвет от 2004 г. (Обн., ДВ, бр. 50 от 2004 г.); - преводи (писмени и симултанны); - пощенски и куриерски услуги; - такси за издаване на документи, свързани с изпълнението на проекта. 7.3. Общ размер на финансовата помощ по мярката Общият размер на финансовата помощ по мярката е левовата равностойност на 153 389 евро (300 000 лева).
Мярка 8. „Дейности по управление, мониторинг и оценка на стратегията за ВОМР и нейното популяризиране“	8.1. Допустими дейности, съгласно посочените в т. 13.3.11; Допустими са дейности за управление, мониторинг и оценка на стратегиите съгласно чл. 34, параграф 1, буква „в“ от Регламент (ЕС) 2021/1060, както и дейности, свързани с популяризирането на стратегиите за ВОМР. Подпомагането за дейностите по управление, мониторинг и оценка на стратегиите за ВОМР и тяхното популяризиране е в размер на 25 на сто от общия размер на публичния принос на ЕЗФРСР по стратегията. Допустими за извършване са дейности по управление, мониторинг и оценка на стратегии за ВОМР, включително улесняването на обмена между заинтересованите страни, съгласно одобрената стратегия. Допустими за извършване са дейности по популяризиране на стратегии за ВОМР, съгласно одобрената стратегия. 8.2. Допустими разходи съгласно посочените в т. 14.1.2; За управление, мониторинг и оценка на стратегиите и тяхното популяризиране са допустими следните разходи: 1. Разходи за управление, мониторинг и оценка на стратегиите: - разходи за заплати, както и задължителни по силата на нормативен акт разходи за социални и здравни осигуровки за персонала, обезщетения за временна неработоспособност и други, дължими от работодателя по силата на нормативен акт; - разходи за външни услуги, възнаграждения и осигуровки, дължими от МИГ на експерти (физически или юридически лица), свързани с прилагането на стратегията (оценители, консултанти, външни експерти, счетоводно обслужване); - непреки разходи: а) за услуги, непряко свързани с прилагането на стратегията (правни, одиторски);

	б) разходи за наем на офис; в) разходи за комуникация и външни услуги (телефон, интернет, пощенски услуги, куриерски услуги, топло- и електроенергия, вода, охрана на офиса, електронен подпис, застраховане на дълготрайни материални активи по смисъла на чл. 50, т. 2 от Закона за корпоративното подоходно облагане, закупени със средства от настоящия или предходния програмен период по подхода BOMP); г) разходи за закупуване на офис консумативи и канцеларски материали; д) разходи за наем на лек автомобил с под 150 к.с. и с над 5+1 места за МИГ, които нямат закупен лек автомобил; е) разходи за закупуване на гориво за лек автомобил; ж) други непредвидени оперативни разходи. - разходи за командировки на екипа и членовете на колективния върховен орган на МИГ съгласно Наредбата за командировките в страната, приета с Постановление № 72 на Министерския съвет от 1986 г. (Обн., ДВ, бр. 11 от 1987 г.) и Наредбата за служебните командировки и специализации в чужбина, приета с Постановление № 115 на Министерския съвет от 2004 г. (Обн., ДВ, бр. 50 от 2004 г.); 14.1.2.1.5. разходи за закупуване на офис оборудване, обзавеждане и софтуер; - разходи за закупуване на един лек автомобил с под 150 к.с. и с над 5+1 места, ако МИГ няма такъв или има закупен преди 2016 г.; - разходи за обучения на екипа и членовете на колективния върховен орган във връзка с прилагането на стратегията за местно развитие; - разходи, свързани с публични отношения (разходи за организиране на срещи на МИГ, разходи за работа в мрежа, участие на екипа и членовете на колективния върховен орган в срещи с други МИГ); - разходи за участие на МИГ в дейности на Националната и на Европейската селска мрежа за развитие на селските райони, както и на Европейската ЛИДЕР асоциация и други асоциации на МИГ; - финансови разходи, в т. ч. банкови такси за управление на една сметка и такси за издаване на изискуеми документи; - разходи за мониторинг и оценка на стратегията за BOMP. 2. Разходи за популяризиране на стратегията за BOMP: - разходи за проучвания и анализи на съответната територия (териториални, икономически, социални и други анализи и проучвания); - разходи за популяризиране, информиране и публичност: а) за създаване и поддръжка на интернет страница; б) за създаване и реализиране на публикации в печатни и електронни медии и излъчвания в радио- и телевизионни медии на покани за
--	---

	организирані събития и други, свързани с популяризиране дейността на МИГ; в) отпечатване на брошури, материали за обучение и други печатни материали, изработване на рекламни материали и други, свързани с популяризиране дейността на МИГ; г) преводи; д) изработка и монтаж на табели и билбордове за популяризиране на МИГ; е) свързани с изготвяне на материали, подпомагащи потенциалните получатели на финансова помощ при разработването на дейности и подготовката на заявления; ж) други разходи за популяризиране, информиране и публичност; - разходи за организиране на обучения, семинари и информационни срещи за местни лидери и за уязвими групи и застрашени от бедност целеви групи, включително роми, свързани с подготовка, изпълнение и отчитане на проекти и други, свързани с популяризиране на стратегията за ВОМР и прилагане на подхода. Изисквания по отношение на разходите за управление, мониторинг и оценка на СВОМР и нейното популяризиране: - Разходите, предвидени за дейностите по управление, мониторинг и оценка на стратегията за ВОМР и нейното популяризиране не може да надвишават 25 на сто от общия размер на публичния принос на ЕЗФРСР по стратегията; - Разходите за популяризиране на стратегията са най-малко 20 на сто от общия размер на разходите по мярката; - Непреките разходи не надвишават 15 на сто от средствата по т. разходи за заплати, както и задължителни по силата на нормативен акт разходи за социални и здравни осигуровки за персонала, обезщетения за временна неработоспособност и други, дължими от работодателя по силата на нормативен акт; - Средствата са планирани до 30 септември 2029 г., като за последната година са планирани най-малко 10 на сто от общия размер по мярката. 8.3. Общ размер на финансовата помощ по мярката. Общият размер на финансовата помощ по мярката е левовата равностойност на 746 497,60 евро (1 460 000 лева).
--	--

6. Финансов план, включващ планираните средства от всеки фонд и всяка от финансиращите програми:			
Код на мярката	Име на мярката	Общо за периода на стратегията	
		Лева	%
Мярка 1.	Инвестиции в земеделски стопанства от територията на МИГ „Ардино – Неделино“	300 000	5,13%
Мярка 2.	Инвестиции за преработка на селскостопански продукти на територията на МИГ „Ардино – Неделино“	500 000	8,53%
Мярка 3.	Инвестиции за неселскостопански дейности на територията на МИГ „Ардино – Неделино“	1 000 000	17,06%
Мярка 4.	Инвестиции в основни услуги и дребни по мащаби инфраструктура на територията на МИГ „Ардино Неделино“	1 600 000	27,30%
Мярка 5.	Запазването на духовния и културния живот на населението на територията на МИГ „Ардино Неделино“	200 000	3,41%
Мярка 6.	Първична преработка на дървесина на територията на МИГ „Ардино – Неделино“	500 000	8,53%
Мярка 7.	„Дейности за сътрудничество и тяхната подготовка“	300 000	5,13%
Мярка 8.	„Дейности по управление, мониторинг и оценка на стратегия за ВОМР и нейното популяризиране“	1 460 000	24,91%
	ОБЩО СРЕДСТВА ЗА СТРАТЕГИЯТА, ФИНАНСИРАНИ ОТ ЕЗФРСР	5 860 000	100%
Предвидените в стратегията за ВОМР на МИГ „Ардино – Неделино“ мерки са в съответствие с потребностите на територията, определени в анализите и проучванията, извършени на територията на МИГ. Разпределението на средствата по предвидените мерки в стратегията за ВОМР е съобразено със специфичните характеристики и потенциала на територията и е извършено с широкото участие на местната общност. Финансовия план на стратегията е в съответствие с включените в нея мерки въз основа на потребностите и потенциала на територията и разпределението на средствата във финансовия план ще доведе до постигане на очакваните резултати от изпълнение на интервенциите. Разпределението на средствата във финансовия план е в съответствие с индикаторите за			

мониторинг и оценка на стратегията.

Обосновка на разпределението на средствата:

Дела от общия бюджет на стратегията заделен за стопанския сектор е **39,25%**, което се равнява на общо 2 300 000 лв. Разпределението им е съответно - мярка 1 „Инвестиции в земеделски стопанства от територията на МИГ „Ардино – Неделино“ - 5,13% - 300 000 лв., мярка 2 „Инвестиции за преработка на селскостопански продукти на територията на МИГ „Ардино – Неделино“ - 8,53% - 500 000 лв., мярка 3 „Инвестиции за неселскостопански дейности на територията на МИГ „Ардино – Неделино“ - 17,06% - 1 000 000 лв. и мярка 6 „Първична преработка на дървесина на територията на МИГ „Ардино – Неделино“ - 8,53% - 500 000 лв.

За периода 2019 - 2021 г. броят на земеделските стопани намалява почти на половина. Поради географските, природни и климатични дадености на територията от растениевъдството е развито производството на картофи и тютюн, като животновъдството е по-развит отрасъл. Мярка 1 предвижда подкрепа за земеделските стопанства, които искат да продължат и развият своята дейност на територията на МИГ. В процеса на изготвяне на стратегията за ВОМР са направени редица срещи с представители на селскостопанския сектор – взети са предвид техни предложения и препоръки относно съдържанието и бюджета на мярката.

Планинската част на територията на МИГ предоставя възможности за използване на естествените пасища и ливади за производство на висококачествена, екологично чиста продукция – мляко (краве, овче и козе), месо, вълна, яйца и мед. Преработващата промишленост има по-голяма тежест, като част от нея е за производство на храни, напитки и тютюневи изделия. Тя е свързана с няколко малки предприятия за производство на хляб и хлебни изделия, преработка на мляко и производство на млечни продукти. Мярка 2 предвижда подкрепа за преработка на селскостопански продукти на територията на МИГ. Това е традиционен отрасъл за територията и в процеса на изготвяне на стратегията за ВОМР са направени редица срещи с представители на преработващия сектор като при изготвяне на мярката са взети предвид техни предложения и препоръки относно съдържанието и бюджета на мярката, както е и преценен потенциалът на територията за изпълнение проекти по мярката.

Икономическата значимост на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ се характеризира като малка, тъй като и двете общини заемат сравнително скромни места в социално-икономическия аспект на областите, в които се намират, което се дължи на по-малкия им икономически потенциал. От тази гледна точка инвестициите в неземеделски дейности ще подпомогнат местната икономика и ще се използват за двигател за нейното развитие. Мярка 3 подкрепя неселскостопански дейности на територията на МИГ. Мярката позволява широк кръг от дейности и бюджетът ѝ е формиран в следствие на множество срещи с представители на стопанския сектор, както и след обследване на проектния потенциал на територията и потенциалните кандидати по мярката.

Мярка 6 подкрепя първичната преработка и на дървесина, което е традиционен отрасъл на местната икономика. От страна на всички участници в събитията по изготвяне на СВМРР беше изтъкнато, че е много важно този отрасъл да бъде запазен и подкрепен. За

кандидатстване по мярката беше изразен и сериозен интерес. Бюджетът на мярката е съгласуван с местна общност и е въз основа на проектния потенциал на територията.

За нестопанския и публичния сектор делът, предвиден в бюджета на СВOMP е общо 60,75% или 3 560 000 лв. Разпределението на средствата и дела по мерки е следното - мярка 4 „Инвестиции в основни услуги и дребни по мащаби инфраструктура на територията на МИГ „Ардино Неделино“ - 27,30% - 1 600 000 лв., мярка 5 „Запазването на духовния и културния живот на населението на територията на МИГ „Ардино Неделино“ - 3,41% - 200 000 лв. и мярка 7 „Дейности за сътрудничество и тяхната подготовка“ - 5,13% - 300 000 лв.

Инфраструктурата на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ се намира в амортизирано състояние и налага нуждата от ремонтни дейности и подмяна. Същото се отнася до някои от обществените сгради. Мярка 4 подкрепя инвестиции, свързани с подобряването на обществена инфраструктура. Тъй като мярката цели подобряване на условията на живот на цялото население на МИГ, тя е и най-желаната мярка, което е изтъквано на проведените в процеса на изготвяне на стратегията събития. В извършеното проучване на мненията на местните жители също условията за живот са поставени на първо място като сектор, който се нуждае от финансиране.

Мярка 5 подкрепя запазването на духовния и културния живот на населението на територията на МИГ и е в обществена полза. Предвид общественото значение на инвестициите по мярката и в следствие на проведените срещи в процеса на изготвяне на стратегията за ВOMP бюджетът е формиран на базата на потенциала на територията за проекти по мярката, както и въз основа на нейното обществено значение.

През програмния период 2014 – 2020 г. бидейки част от МИГ „Ардино – Джебел“ на територията на община Ардино са изпълнявани проекти за сътрудничество, които допринесоха за развитието на местната идентичност и нейното популяризиране след местните хора и извън територията на МИГ. Сътрудничеството се доказва като важен инструмент за развитие на местните общности – за сближаването им и за създаването на общи съвестни продукти и инициативи. МИГ „Ардино – Неделино“ планира развитие на постигнатите резултати и постигането на ползотворно сътрудничество с МИГ от България и от ЕС. Мярка 7 подкрепя дейности за сътрудничество. Бюджетът на мярката е съобразен с опита на община Ардино от програмен период 2014 – 2020 г. по отношение на дейностите за сътрудничество и желанието на местната общност да се разширят възможностите за сътрудничество, предвид успешно реализираните такива дейности през предишния програмен период.

Делът на средствата заделени за дейностите по управление, мониторинг и оценка на стратегия и нейното популяризиране е 24,91%, което се равнява на 1 460 000 лв. Това е мярка 8 „Дейности по управление, мониторинг и оценка на стратегия за ВOMP и нейното популяризиране“.

Мярка 8 подкрепя дейностите по управление, мониторинг и оценка на стратегия за ВOMP и нейното популяризиране. МИГ „Ардино – Неделино“ се възползва от предвиденото съгласно Условията за кандидатстване условия, че разходите по мярката следва да са 25% от общия размер на бюджета на стратегията. Въз основа на опита на община Ардино в прилагането на подхода ВOMP, бюджетът по мярката ще се използва за управлението на стратегията за

ВОМР, за нейното популяризиране и за много интензивна работа с местната общност, което да позволи освен популяризиране на стратегията и повишаване на местния капацитет за изготвяне и изпълнение на проекти към стратегията за ВОМР.

7. Описание на уредбата за управление, мониторинг и оценка, която показва капацитета на местната инициативна група да изпълни стратегията: (не повече от 6 страници);

7.1. Организационна структура на МИГ:

- Организационна структура/схема.	<pre>graph TD; A[Общо събрание] --> B[Управителен съвет]; B --> C[Изпълнителен директор]; C --> D[Експерти по прилагане на СВОМР];</pre> Органите за управление и контрол гарантират, че вземането на решения от органите на МИГ е прозрачно и в съответствие с принципите на подхода ВОМР. Нито един сектор не доминира взимането на решенията на МИГ.
--	--

7.2. Управление на МИГ:

- Органи за управление и контрол;	Всички правомощия и контролни функции са уредени в Устав на МИГ „Ардино-Неделино“, приет на Учредително събрание на 12.09.2023г. в гр.Ардино, община Ардино, област Кърджали и изменен от Общото събрание, проведено на 28.03.2025г. и на 06.06.2025г. Органи на МИГ: 1. Върховен орган на сдружението е общото събрание. 2. Управителен орган на сдружението е управителният съвет. Общо събрание: Понастоящем Общото събрание се състои от 104 члена, разпределени както следва: 1. Публичен сектор - състои се от 13 члена, от които: -община Ардино и община Неделино; - училища: 6 - детски градини : 5 2. Нестопански сектор - общо 43 члена, от които:
--	---

	-читалища: 23 - неправителствени организации: 8 - Малцинства: 2 -Уязвими групи: 2 -Граждани: 4 - Местни лидери: 4 3. Стопански сектор - общо 48 члена, от които: -зеделски производители: 12 - микропредприятия: 28 -Малки преддриятия: 6 -средни предприятия: 2 Общото събрание се състои от всички членове на сдружението и има следните права: (1) Общото събрание: 1. изменя и допълва устава; 2. приема други вътрешни актове; 3. избира и освобождава членовете и председателя на Управителния съвет, определя числеността, продължителността на мандата и възнаграждението на членовете на Управителния съвет; 4. приема и изключва членове; 5. взема решение за откриване и закриване на клонове; 6. взема решение за преобразуване или прекратяване на сдружението; 7. приема основните насоки и програма за дейността на сдружението; 8. приема бюджета на сдружението; 9. взема решения относно дължимостта и размера на членския внос или на имуществените вноски; 10. приема отчета за дейността на управителния съвет; 11. отменя решения на другите органи на сдружението, които противоречат на закона, устава или други вътрешни актове, регламентиращи дейността на сдружението; 12. взема и други решения, предвидени в Устава на МИГ. Вземане на решения: 1. Решенията на общото събрание се вземат с мнозинство от присъстващите; 2. Решения по чл. 12, ал. 1 т. 1 и 7 от Устава на МИГ се вземат с мнозинство 2/3 от присъстващите; 3. По въпроси, които не са включени в обявения в поканата
--	--

	дневен ред, не може да се вземат решения. В Общото събрание са включени представители на 100% (над 75%) от идентифицираните в проучванията и анализите към стратегията заинтересовани лица, както и представители на над 50% от населените места от територията на МИГ. Също така в ОС са включени и представители на уязвими групи и малцинства, млади хора и е налице балансирано участие на жени и мъже от територията на МИГ. Управителен съвет - състои се от общо 7 члена, както следва: - Публичен сектор - 2; - Нестопански сектор - 2; - Стопански сектор - 3. Управителният съвет: 1. представлява сдружението чрез своя председател; 2. осигурява изпълнението на решенията на общото събрание; 3. разпорежда се с имуществото на сдружението при спазване изискванията на Устава; 4. подготвя и внася в общото събрание проект за бюджет; 5. подготвя и внася в общото събрание отчет за дейността на сдружението; 6. определя реда и организира извършването на дейността на сдружението и носи отговорност за това; 7. определя адреса на сдружението; 8. взема решения по всички въпроси, които по закон или съгласно устава не спадат в правата на друг орган; 9. подготвя и представя до 31 май на всяка година информация за дейността на сдружението през предходната година пред централния регистър на ЮЛНЦ към Министерство на правосъдието; 10. член на Управителния съвет може да бъде и юридическо лице - член на сдружението, като на заседанията на Съвета то се представлява от своя законен представител или изрично упълномощено физическо лице; 11. взема решение за участие в други организации; 12. взема решение за назначаване на изпълнителен директор и друг персонал. Председател на Управителния съвет: Компетенции: Председателят на управителния съвет има
--	--

	следните правомощия: – представлява Сдружението; – организира изпълнението на решенията на Общото събрание и на Управителния съвет; – ръководи и контролира текущата дейност на Сдружението; – сключва договори с трети лица, организира изпълнението и упражняването на правата и задълженията на Сдружението по тях, разваля и прекратява същите и изобщо извършва всички правни и организира изпълнението на всички фактически действия по договорите след решение на Управителния съвет, взето при спазване изискванията на чл. 26 от Устава; – след решение на Управителния Съвет, назначава изпълнителен директор и друг персонал.
- Описание на позициите и изискванията към изпълнителния директор и персонала.	МИГ „Ардино-Неделино“ ще назначи следните служители: Изпълнителен Директор и трима експерти по СВОМР. Изпълнителният директор е длъжен да изпълнява решенията на всички органи на сдружението - изпълнителният директор има следните задължения: 1.Организира и ръководи пряко дейността на сдружението; 2.Осъществява сътрудничество с български и международни институции и организации по въпроси, свързани с дейността на сдружението; 3.Организира, ръководи и контролира другите дейности, които подпомагат и съпътстват основния предмет на дейност на сдружението; 4.Подготвя и внася в управителния съвет отчети и информация за дейността на сдружението и изпълнението на стратегия за местно развитие; 5.Разпределя и възлага задачи на подчинения персонал и контролира изпълнението им; 6.Изпълнява и други дейности, съгласно длъжностна характеристика. За изпълнителен директор на МИГ Ардино – Неделино ще бъде назначена г-жа Хафизе Расим Чауш, която има опит като: - изпълнителен директор на СНЦ „МИГ – Ардино“ за периода от 01.11.2011г. до 30.09.2015г. - изпълнителен директор на СНЦ „МИГ Ардино - Джебел“ за периода от 29.11.2016г. до настояще, - както е била и координатор на проекта за

	подготвителни дейности по Мярка 19.1. от ПРСР, - координатор на проекти по подмярка 19.3, - също така и Началник отдел „Инвестиционни проекти” в Община Ардино. Тя отговаря на всички поставени изисквания, като в допълнение е изключителен експерт и доказан специалист в областта на прилагане на СМР и работа по проекти. Тя ще бъде назначена на трудов договор на пълен работен ден за целия период на изпълнение на СВОМР. Изпълнителният директор притежава: 1) Завършено висше образование, степен „магистър“; 2) трудов стаж и/или осигурителен стаж най-малко 5 години; 3) управленски опит за период над 5 години 4) опит в реализиране на проект, програма или стратегия със стойност над 100 хиляди лева, финансирани от ЕС или от други международни донори; 5) опит като изпълнителен директор на МИГ, изпълнявала стратегия по подхода ЛИДЕР/ВОМР, или като лице, взимало участие в прилагането на подхода ВОМР в УО, участващи в прилагането на подхода, или Разплащателна агенция на ЕЗФРСР над 5 години 6) опит в изпълнението наблюдението, контрола или отчитането на проекти по ПРСР/Програми, финансирани от други европейски фондове над 5 години Изисквания към експертите: Експертите, които ще бъдат назначени по прилагане на стратегията за ВОМР имат: 1. Завършено висше образование, най-малко степен „бакалавър“; 2. трудов и/или осигурителен стаж най-малко 2 години. 3. Опит в изпълнението, наблюдението, контрола или отчитането на проекти по ПРСР/Програми, финансирани от други европейски фондове над 5 години За експерти ще бъдат назначени: 1. Експерт 1 : Юджел Зафер Шакир – има опит като Експерт по прилагане на СВОМР на СНЦ „МИГ – Ардино“ за периода от 01.11.2011г. до 30.09.2015г и като Експерт на СНЦ „МИГ Ардино - Джебел“ за периода от 29.11.2016г. до момента.
--	--

2. Експерт 2: Вейсел Мехмед Акиф - има опит като Асистент по прилагане на СВОМР на СНЦ „МИГ – Ардино“ за периода от 01.11.2011г. до 30.09.2015г и като Асистент на СНЦ „МИГ Ардино - Джебел“ за периода от 29.11.2016г. до момента.
3. Експерт 3: Величко Йорданов - има опит като главен експерт „Отчитане на програми и проекти“ в Община Неделино.

Тримата експерти имат опит в изпълнението, наблюдението, контрола или отчитането на проекти по ПРСР/Програми, финансирани от други европейски фондове над 5 години.

Експерта по прилагане на СВОМР има следните задължения:

- Подпомага Изпълнителния директор при организиране и осъществяване дейностите по реализацията на Стратегията за ВОМР;
- Изготвя необходимите документи във връзка с провеждане на процедури по подбор на проекти към Стратегията за ВОМР в съответствие с изискванията на нормативната уредба и одобрената Стратегия за ВОМР и отговаря за публикуването им на интернет страницата на МИГ;
- Участва в заседанията на КППП като член и подпомага дейността на комисията за избор на проекти към Стратегията за ВОМР
- Информира, консултира и подпомага с указания и пояснения потенциалните бенефициентите по отношение подготовката на техните проекти, в рамките на своята компетенция и подпомага методически получателите на финансова помощ;
- Информира местната общност за дейностите по стратегията за ВОМР и оповестява публично информация за срещи, семинари, обучения и други събития;
- Привлича местните заинтересовани общности и лица в дейности по изготвяне на проектни предложения;
- Спазва изискванията за публичност, прозрачност и равно третиране при работата си с кандидатите и бенефициентите;
- Популяризира възможностите за кандидатстване и разработване на проектни предложения;
- Осъществява посещения на място на кандидати и получатели, когато това е предвидено в процедурата за подбор на проекти, в нормативен акт или в споразумението за изпълнение на Стратегия за ВОМР или договора за

	предоставяне на финансова помощ; - Подпомага одобрените кандидати при подготовката на заявки за плащане и изготвяне на доклади за отчитане на изпълнението; - Осъществява оперативен мониторинг по изпълнение на проектите и спазване условията по сключени договори за безвъзмездна финансова помощ и периодически информира изпълнителния директор за резултатите от дейността си; - Подготвя отчети и информация до изпълнителния директор във връзка с дейността на сдружението по изпълнението на Стратегията за ВОМР;- Систематизира и предоставя на Изпълнителния директор информация, свързана с изготвянето на Годишния доклад за отчитане изпълнението на Стратегията за ВОМР, както и други доклади, анализи, справки и отчети за изпълнение на Стратегията за ВОМР, изисквани от Управляващия орган на СПРЗСР 2023 - 2027г. и останалите управляващи органи на програмите, финансиращи стратегията за ВОМР, Управителния съвет на СНЦ „МИГ Ардино - Неделино“;- Участва в разработването на задания и спецификациите при възлагане на дейности за управление, мониторинг и оценка на стратегията и нейното популяризиране;- Участва в дейностите на МИГ, свързани с националната и европейската селска мрежа;- Участва в заседания на УС - Организира и поддържа необходимите регистри за функционирането на СНЦ „МИГ Ардино – Неделино“;- Извършва други дейности, възложени му от изпълнителния директор на сдружението. Изискванията към длъжностите изпълнителен директор и експерт по прилагане на стратегията за ВОМР са описани в съответните длъжностни характеристики за всяка от тях.
7.3. Капацитет на местната инициативна група да изпълни стратегията за ВОМР:	
- Административен капацитет;	- Община Ардино е реализирала проект по подмярка „Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални местни инициативни групи в селските райони“ по ПРСР 2007 -2013г. по Договор № РД50-188/03.06.2009 г. в рамките , на който бе създадено местното публично – частно партньорство МИГ – Ардино. - СНЦ „МИГ-Ардино” е изпълнявала Стратегия за местно развитие на в периода от 13.10.2011 до 30.09.2015 година на

	стойност 3 813 626.52 лв по Договор № РД 50-143 от 13.10.2011г. за предоставяне на финансова помощ по мярка „Прилагане на стратегии за местно развитие“ и по мярка „Управление на местни инициативни групи, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагачи стратегии за местно развитие“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2007-2013година, подкрепена от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони. - СНЦ „МИГ Ардино-Джебел“ е изпълнявала проект по мярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ от мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от Програма за развитие на селските райони 2014-2020 по договор № РД50-183 от 07.12.2015г. в рамките на който се създаде публично – частно партньорство СНЦ „МИГ Ардино – Джебел“ и се изготви Стратегия за ВОМР, обхващаща териториите на Общините Ардино и Джебел - СНЦ „МИГ Ардино-Джебел“ изпълнява проект по подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от ПРСР 2014-2020 г.В периода от 29.11.2016г. до настояще се изпълнява Споразумение за изпълнение на Стратегия за Водено от общностите местно развитие № РД 50-198 от 29.11.2016г. на стойност 6 381 857,34лв. -В периода от март до септември 2023г. (6 месеца) Община Ардино съвместно с местно партньорство Неделино изпълни проект BG06RDNP001-19.610-0016 "Изпълнение на подготвителни дейности за регистрация на МИГ и изготвяне на Стратегия за Водено от общностите местно развитие на територията на Общините Ардино и Неделино" за програмен период 2021-2027“ по процедура чрез подбор на проектни предложения по Подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020г. по Административен договор № РД50-35/13.03.2023г. В резултат на изпълнените подготвителни дейности са постигнати следните резултати: -Учредено на 12.09.2023г. и регистрирано на 13.09.2023г. в Търговския регистър и РЮЛНЦ по Закона за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ), определено за извършаване на общественополезна дейност Сдружение с нестопанска цел
--	--

	„Местна инициативна група Ардино – Неделино“ с БУЛСТАТ: 207523350, със седалище и адрес на управление гр.Ардино, ул.„София“№12; -подготвена многофондова Стратегия за ВОМР, която ще се прилага на територията на общините Ардино и Неделино СНЦ „МИГ Ардино – Джебел“ изпълни 4 проекта по подмярка 19.3.„Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи“ от мярка 19 „Водено от общностите местно развитие” от ПРСР 2014 - 2020 г., като бенефициент в един, и партньор в три проекта, както следва: -В качеството си на Бенефициент СНЦ „МИГ Ардино-Джебел“ е изпълнявала проект №BG06RDNP001-19.355-0007 „Стимулиране на туризма на териториите на МИГ „Ардино-Джебел“ и МИГ „Кирково -Златоград“ чрез популяризиране на природното богатство и културно-историческото наследство с помощта на иновативни дейности“ по Административен договор №РД50-19 от 19.02.2021г. по мярка 19.3 с код на процедурата BG06RDNP001-19.355.„Подбор на проектни предложения за вътрешнотериториално и транснационално сътрудничество по подмярка 19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи“ от мярка 19 „Водено от общностите местно развитие” от ПРСР 2014 - 2020 г. - Вкачеството си на партньор СНЦ „МИГ Ардино-Джебел“ е изпълнявала проект №BG06RDNP001-19.355-00010 „Експониране и запазване на традиционния местен поминък на териториите на МИГ „Ардино-Джебел“ и МИГ „Самоков“ за поколенията“ по Административен договор №РД50-87/28.07.2021г. по мярка 19.3 с код на процедурата BG06RDNP001-19.355 „Подбор на проектни предложения за вътрешнотериториално и транснационално сътрудничество по подмярка 19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи“ от мярка 19 Водено от общностите местно развитие от ПРСР 2014 - 2020 г. - Вкачеството си на партньор СНЦ „МИГ Ардино-Джебел“ е изпълнявала проект №BG06RDNP001-19.607-0011 ”Мост на културното наследство на МИГ Преспа-общини Баните, Лъки и Чепеларе и МИГ Ардино- Джебел“, по Административен договор №РД50-268/30.11.2023г. по мярка 19.3 с код на процедурата BG06RDNP001-19.607 ”Подбор на проектни предложения за вътрешнотериториално и транснационално
--	---

	сътрудничество по подмярка 19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи“ от мярка 19 Водено от общностите местно развитие от ПРСР 2014 - 2020г. - В качеството си на партньор СНЦ „МИГ Ардино-Джебел“ изпълнява проект №BG06RDNP001-19.607-0022 ”Магията на българската храна“, по Административен договор №РД50-44/17.07.2024г. по мярка 19.3 с код на процедурата BG06RDNP001-19.607 ”Подбор на проектни предложения за вътрешнотериториално и транснационално сътрудничество по подмярка 19.3 „Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи“ от мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от ПРСР 2014 - 2020г.“ Община Неделино има богат опит в изпълнението на проекти, част от които са: -Проект BG06RDNP001-7.020-0024-C01 „Внедряване на енергийно спестовни мерки в СУ „Свети Свети Кирили и Методий , гр.Неделино, област Смолян“, финансиран по ПРСР 2014- 2020 - Проект BG06RDNP001-7.007-0036-C02 „Реконструкция на "Спортна площадка" в УПИ XVII, кв.113 гр.Неделино, общ.Неделино, обл.Смолян", финансиран по ПРСР 2014- 2020; - Проект BG06RDNP001-7.001-0025-C05 "Рехабилитация и реконструкция на ул . "Напредък" - II част и ул. "Дельо Войвода", част от уличната мрежа в град Неделино, община Неделино", финансиран по ПРСР 2014-2020 ; -Проект BG06RDNP001-7.002-0016-C06 "Реконструкция на дворно пространство на СОУ "Св., св. Кирил и Методий", в УПИ I кв.55 по плана на град Неделино, община Неделино", финансиран по ПРСР 2014-2020г.
- Материално – технически капацитет;	Офиса в седалището на Сдружението в гр. Ардино 6750, ул. „София” №12, община Ардино, област Кърджали се състои от четири помещения: - Кабинет на изпълнителния директор; - Кабинет на екипа на МИГ (двама експерти); - Архив; - Конферентна зала. Помещава се на първия етаж на сградата и има достъп /рампа, отговаряща на нормативните изисквания за хора с увреждания и трудно подвижни лица. Сградата е с осъществен ремонт за внедряване на мерки за

	енергийна ефективност, което респективно намалява разходите за отопление и изразходвана електроенергия. Локацията на сградата е на изключително възлово място, като улицата също е реконструирана по проект с достъп за хора с увреждания и трудно подвижни лица до сградата. Сдружението разполага с необходимото офис оборудване и обзавеждане (маси, столове, стелажи, компютри, принтери, интернет, телефони и др.), обезпечаващи напълно работата на четиримата служители. На територията на Община Неделино – в гр. Неделино, ул.“Ал.Стамболийски“ №104, сградата на общинска администрация е обособен изнесен офис на МИГ, състоящ се от две помещения, където ще работи третият Експерт по прилагане на СВОМР. МИГ разполага с интернет страница с адрес: https://www.mig-ardino.bg/
- <i>Финансов капацитет;</i>	Местната инициативна група „Ардино Неделино“ има осигурен финансов ресурс в размер до 5% от сумата на финансовия ресурс за дейностите, свързани с управление, мониторинг и оценка на стратегията и нейното популяризиране.

7.4. Описание на системата за мониторинг и оценка:

Мониторинга и оценката се основават на един обобщен модел представляващ съотношението между поставените цели, вложените ресурси, извършените действия, постигнатите резултати и осъществените въздействия.

Извършването на мониторинг на СВОМР е процес на системно и непрекъснато събиране и анализ на информацията за хода на реализацията на СВОМР и постигане на поставените цели, резултати и заложените индикатори. Получената информация ще се използва за целите на управлението-осъществяване на контрол и вземане на управленски решения за продължаване, изменение, допълване или прекратяване на реализацията на СВОМР или за всеки един проект по отделно. Основната цел е да се следят и измерват постигането на целите и индикаторите по мерките на СВОМР в хода на тяхната реализация. Чрез мониторингът се прави своевременен и изчерпателен преглед на отпуснатите финансови средства, по какъв начин те са усвоени и какви резултати са постигнати. Основава се на главно на събиране и обработка на информация - включително отчети, доклади, прегледи, проверки на място, счетоводни документи, индикатори и др. Мониторингът на СВОМР ще се извършва съвместно от УС, ИД и Звеното за управление на проекти (ЗУП) съгласно правомощията им описани в Устава на СНЦ МИГ „Ардино - Неделино“. Напредъкът в прилагането на Стратегията се докладва на Общото събрание на МИГ ежегодно чрез годишен доклад за напредъка. Напредъкът на СВОМР ще да се докладва регулярно – на шест месеца на УС с цел взимане на превантивни мерки и/или изменения ако се налага. В резултат

от анализа на годишния (или шестмесечния) доклад за напредъка по изпълнение на СВОМР и усвояване на средствата по мерки, ЗУП може да предложи на УС да бъдат прехвърляни средства от бюджета на една мярка в бюджета на друга, или други корективни мерки ако е наложително с оглед постигане на целите на СВОМР.

Оценката включва информация от мониторинга и от други източници на ефектите от изпълнените интервенции. Ще се използват данни получени от мониторинг системата, включващи индикатори за резултат и въздействие. Предвижда се извършване на текуща ежегодна, заключителна и последваща (ex post) оценка чрез която да се направи рекапитулация на цялостната реализация на СВОМР, на получените резултати и осъществените въздействия. Тя ще има за цел да установи как са използвани обществените ресурси, каква е ефикасността и ефективността на извършените интервенции, в каква степен са постигнати предвидените цели. Анализират се факторите за постигнатите резултати, за устойчивостта им и въздействието от изпълнението на мерките на СВОМР (директно и индиректно въздействие).

Извършването на ежегодна оценка също ще осигури на управлението механизми на контрол чрез информация за разходите и за резултатите, като оценката ще включва:

Оценка на процеса - оценява се как и до каква степен се изпълнява СВОМР, в съответствие със заложените цели (предварителния план). При оценка на процесите ще обхване съответствието на извършваните дейности и интервенции със законовите и нормативните изисквания и професионалните стандарти.

Оценка на резултатите - Тази част от оценката се съсредоточава върху резултатите и постиженията (включително странични, непланирани и нежелани ефекти), за да се прецени ефективността на конкретната мярка от СВОМР.

Оценка на въздействието - оценката е насочена преди всичко към степента на постигане на целите и въздействието им като цяло. Това е по-дългосрочна оценка и има синергичен и кумулативен характер, вземайки предвид вложени ресурси, хора, време и получени реални резултати в края на периода.

Отправна точка за оценката са заложените набор от индикатори. Бенефициентите на СВОМР трябва да предоставят периодично данни на ЗУП. Събраната информация ще бъде обобщена и вписана в таблиците с индикаторите за наблюдение. ЗУП ще поддържа актуална информация и база данни по отношение на напредъка по изпълнението на СВОМР. Също така ще следи и информацията от НСИ за социално-икономическата ситуация на територията, която ще се допълва от изследвания, финансирани в рамките на междинната оценка.

8. Описание на прилагането на хоризонталните принципи на ЕС съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) 2021/1060 при изпълнението на стратегията: (не повече от 2 страници)

Прилагането на хоризонталните принципи в рамките на СВОМР е от изключителна важност за постигането на целите на Стратегията за местно развитие, тъй като те осигуряват баланс и справедливост в развитието на местните общности. МИГ „Ардино-Неделино“ гарантира зачитането на основните права и спазването на Хартата на основните права на Европейския съюз съгласно чл. 9 на Регламент (ЕС) 2021/1060 при изпълнението на стратегията за ВОМР,

а именно:

1. При изпълнението на СВОМР гарантира зачитането на основните права и спазването на Хартата на основните права на Европейския съюз.
 2. Равенството между мъжете и жените, интегрирането на принципа на равенство между половете и отчитането на социалните аспекти на пола се вземат под внимание и се насърчават през целия процес на подготовка, изпълнение, мониторинг, докладване и оценка на СВОМР.
 3. Няма да допуска дискриминация, основана на пол, расов или етнически произход, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация, по време на подготовката, изпълнението, мониторинга, докладването и оценката на СВОМР. По-специално достъпността за хората с увреждания се взема под внимание през целия процес на подготовка и изпълнение на СВОМР.
 4. Целите на СВОМР се преследват съобразно целта за насърчаване на устойчивото развитие, посочена в член 11 от ДФЕС, като се отчитат целите на ООН за устойчиво развитие, Парижкото споразумение и принципът за ненанасяне на значителни вреди.
- Целите на СВОМР се преследват при пълно зачитане на достиженията на правото на Съюза в областта на околната среда.

Формуляр за кандидатстване за допълващо финансиране по ПРЧР 2021-2024 към стратегия за ВОМР на МИГ

(Приложение към СВОМР, съгласно чл. 17, ал. 2 на ПМС 494/2024 г.)

Програма "Развитие на човешките ресурси" 2021-2027 (ПРЧР)

МИГ може да включи в СВОМР една или повече от следните 5 допустими мерки по ПРЧР:

1. **Подобряване на достъпа до трудова заетост и активиране за включване на пазара на труда** (*Дейности по Специфична цел 1 на Приоритет 1 на ПРЧР*):
2. **Подкрепа за развитие на предприятията от социалната икономика** (*Дейности по Специфична цел 1 на Приоритет 1 на ПРЧР*)
3. **Активен живот на възрастните хора в пенсионна възраст и остаряване в добро здраве** (*Дейности по Специфична цел 4 на Приоритет 1 на ПРЧР*)
4. **Насърчаване на социално-икономическата интеграция на маргинализираните общности като ромите** (*Дейности по Специфична цел 2 на Приоритет 2 на ПРЧР*)
5. **Подобряване на достъпа до трудова заетост и активиране за включване на пазара на труда на младите хора** (*Дейности по Специфична цел 1 на Приоритет 3 на ПРЧР*)

Към една Стратегия за ВОМР могат да бъдат планирани **максимум 5 мерки** със съответните дейности към тях с допълващо финансиране от ПРЧР. Включването на всички допустими 5 мерки, изброени по-горе, не е задължително и следва да се съобразено с **местните нужди и проблеми**. **МИГ, които обхващат територии от Югозападен регион (регион в преход) и от друг регион от ниво 2 (слабо развит регион)** планират отделни мерки за отделните региони. Във връзка с това, **само тези МИГ могат да включат повече от 5 броя мерки в стратегиите.**

Подробна информация за мерките, бюджета, допустимите дейности към всяка от тях, целевите групи, индикаторите и бенефициентите е представена в Указанията на УО на ПРЧР по чл. 10, ал (1) от ПМС 494/30.12.2024 г.

ВАЖНО: Кандидатите следва да спазват всички условия и инструкции на УО на ПРЧР, посочени в Указанията и в настоящия формуляр, при попълване на информацията.

Информацията по-долу се попълва толкова пъти, колкото мерки са избрани.

1. **Наименование на мярката** (*Кандидатът изписва името на избраната от посочените 5 допустими мерки по ПРЧР*)

Мярка ПРЧР МИГ „Ардино – Неделино“

„Активен живот на възрастните хора в пенсионна възраст и остаряване в добро здраве на територията на МИГ „Ардино – Неделино““

2. Цел на мярката (до половин страница)

1. *Формулира се целта специфично за всяка мярка, не се повтаря само мярката или допустимите дейности, формулирани от УО на ПРЧР.*
2. *Посочва се обосновка за избора на мярката и анализ за необходимостта от мярката на територията на МИГ, с описани конкретни местни специфики и обстоятелства*

2.1. Цел на мярката:

Намаляване на тежестта за социалната и здравна системи чрез подкрепа за дейности за активен живот за възрастните хора и остаряване в добро здраве, както и подкрепа за местната икономика чрез подобряване на условията за работа за удължаване на трудовата активност на работниците.

2.2. Обосновка и анализ за необходимостта от мярката:

За територията на община Ардино най-голям брой има населението между 60-64 г., т.е. този дял от населението, който се превръща в население над трудоспособна възраст. Това застаряване на населението, в следствие на което се увеличава дела на населението в над трудоспособна възраст, би предизвикало демографски, а в следствие на това и икономически проблеми. С най-малък брой е населението между 20-24 години, като спрямо това може да се предполага, че голяма част от населението от тази възрастова структура е мигрирало извън границите на общината, в следствие на което се намалява потенциала за трудови ресурси на територията за в бъдеще.

За територията на община Неделино най-голям брой има населението на възраст от 65-69 години, а най-малък дял има населението на възраст между 0-4 години. Населението в под трудоспособна възраст, т.е. бъдещото население в трудоспособна възраст е с доста малък дял. Това е породено от ниската раждаемост в комбинация с миграцията на младото население към по-големи населени места. Тези фактори ще се отразят зле за общината в бъдеще както в демографски, така и в икономически аспект.

Предвид демографската картина на територията на МИГ „Ардино – Неделино“ се очертава намаляващо и застаряващо население, като населението в над трудоспособна възраст вече трайно надвишава населението в под трудоспособна възраст и представлява две трети от населението в трудоспособна възраст. Тази демографска картина ще увеличи натиска върху социалната система на територията на МИГ „Ардино – Неделино“. Подобряването на здравословното състояние на възрастните хора и подкрепата за остаряване в добро здраве ще намалят тежестта за социалната и здравната системи на територията на МИГ в близко бъдеще и ще позволят те да се подготвят за посрещане резултатите от демографската тенденция за застаряване на населението.

Също така очертаната демографска тенденция води до намаляване на трудовите ресурси в икономиката, което се усеща и ще се усеща все по-осезаемо. Чрез мярката се цели от една страна удължаване на ефективното използване на трудовите ресурси за по-дълго време, като им се осигурят по-добри условия за труд и се запази здравословното състояние на работещите в по-висока възраст в добро състояние, което да ги направи възможно най-ефективни в работата и след пенсиониране.

- 3. Целева група/и и идентифицираните техни проблеми, които мярката ще решава** *(посочват се целевите групи по конкретната мярка като се съобразяват с допустимите целеви групи от таблица 1 в Указанията, посочва се техният индикативен брой, характеристики, както и идентифицираните техни местни проблеми и потребности, които мярката адресира):*

3.1. Целеви групи:

- Възрастни лица;
- Заети лица, в т.ч. наети и самостоятелно заети.

3.2. Брой:

в целевите групи влизат лицата на възраст над 54 г. – около 9 000 души.

3.3. Характеристики на целевата група:

Поради географските и социални специфики на територията на МИГ „Ардино – Неделино“ възрастното население няма активно участие в социалния живот на територията, от което следва и ниската му информираност относно възможностите за поддържане на добър здравен статус. Голям брой от населението на възраст над 55 г. на територията на МИГ е безработно - малко над 600 души към 2023 г. Също така, почти 3 500 души от цялата територия на МИГ се намират на възраст между 55 и 64 години.

3.4. Идентифицирани нужди и проблеми и как мярката ще допринесе за тяхното решаване:

Наличието на голям брой население в предпензионна възраст и безработно население на възраст над 55 г., е породено от липсата на достатъчно работни места в по-малките населени места, където пребивава по-голямата част от населението в тази целева група. По този начин се пораждат ситуации като миграция, социална изолация и други, което се явява голям проблем в социално-икономическо отношение на местно ниво.

Чрез изпълнението на дейностите по тази мярка, ще се постигне:

- Повишаване качеството и условията за живот;
- Предотвратяване на рисковете за социално изключване;
- Помощ и подкрепа на нуждаещите се в тяхната обичайна среда;
- Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот;
- Информирание и консултиране на наличните форми на социално подпомагане и подкрепа;
- Намаляване на безработицата при икономически активното население в предпензионна възраст.

- 4. Допустими типове бенефициенти за изпълнение на мярката** *(посочват се допустимите типове кандидати и партньори (ако партньорството е приложимо по конкретната мярка), като се съобразяват с допустимите бенефициенти от Таблица 1 в Указанията. Не се посочват поименно, освен ако не са община.)*

4.1. Допустими кандидати:

- Неправителствени организации;
- читалища;
- доставчици на здравни услуги;
- общини Ардино и Неделино;
- работодатели.

Кандидатите следва да отговарят на условията за бенефициент, определени в ЗУСЕФСУ и в приложимата под-законова нормативна уредба, на условията, определени от УО в поканата за подбор на СВОМР, както и на ПРЧР 2021-2027 г.

Допустимите бенефициенти (кандидати и партньори) следва да са със седалище и да извършват дейността си на територията на МИГ, при спазване на териториалното приложение на подхода ВОМР съгласно чл. 3, ал. 1 на ПМС 494 от 30.12.2024 г.

4.2. Допустими партньори (ако е приложимо): Партньорствата по проектите в изпълнение на СВОМР са възможни, но не са задължителни. Партньорите като вид организации трябва да съвпадат с тези, посочени в Т. 4.1.

5. **Допустими дейности**, конкретно необходими за реализация на мярката (*Тук се описват всички дейности, които се планира да бъдат изпълнени с мярката, спрямо потребностите на целевите групи. Допустимите дейности са посочени в т. 5. „Допустими дейности по специфичните цели от ПРЧР“ в Указанията*)

Допустими са дейностите, които се извършват на територията на МИГ „Ардино – Неделино“.

Видовете дейности отговарят на принципа „Ненанасяне на значителна вреда“, тъй като не се очаква да имат значително отрицателно въздействие върху околната среда поради тяхното естество. Видовете действия ще бъдат в съответствие с принципите, залегнали в Хартата на основните права на ЕС (ХОП) и Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ).

По мярката са допустими следните дейности:

- Дейности за насърчаване на възрастните хора за по-дълго участие на пазара на труда (мотивиране за работа, разясняване на възможностите за различни форми на труд, подпомагане за започване на надомна работа или работа от разстояние и др.), насочване към работодатели и помощ при кандидатстване за работа и др.
- Активиране на възрастните хора чрез насърчаване на активно социално поведение и доброволчество, инициране, организиране и включване в различни форми на участие в местни инициативи или инициативи за взаимопомощ във връзка с актуални за възрастните хора проблеми.
- Дейности за осигуряване опазване на здравето чрез превенция на заболяванията и грижа за здравето, в т.ч. провеждане на информационни събития, обучение по първа помощ, бедствена готовност, психо-социална подкрепа, информиране за възможности за рехабилитация и поддържаща здравето активност и др., вкл. с активното участие на самите възрастни хора в организацията и провеждането на дейностите с цел ангажираност и активност.

Допустимите разходи се определят на база изискванията на глава 5, раздел I от ЗУСЕФСУ, разпоредбите на Регламент № 2018/1046, Регламент (ЕС) 2021/1057, Регламент (ЕС) 2021/1060 и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2021 – 2027.

На основание чл. 57, ал. 2 от ЗУСЕФСУ не са допустими разходи за проекти или дейности,

които са физически завършени или изцяло осъществени преди подаването на формуляра за кандидатстване от бенефициента, независимо дали всички свързани плащания са извършени от него, освен в случаите на чл. 59а от ЗУСЕФСУ . При прилагане на опростено отчитане на разходите се спазват разпоредбите на чл. 55. от ЗУСЕФСУ и чл. 53, 54 в), чл. 56 и чл. 94(2) от Регламент (ЕС) № 2021/1060 на Европейския парламент.

Неизчерпателен списък на типовете допустими разходи:

- разходи за възнаграждения;
- разходи за командировки;
- разходи за закупуване на материали и консумативи;
- разходи за дълготрайни материални активи- разходи за закупуване на обзавеждане и оборудване, когато тази покупка е крайно необходима за постигане на целта на операцията, или тези вещи са напълно амортизирани по време на операцията или закупуването им е най-икономичният вариант – следва да се обоснове и аргументира необходимостта от тези разходи;
- разходи за строително – монтажни работи (ако е приложимо за конкретната мярка);
- разходи за обучения;
- разходи, произтичащи от договори за изработка/услуга или договори за поръчка, по реда на ЗЗД, пряко свързани и необходими за изпълнение на проектните дейности (например: за обучения, за наем на зали, за организиране на събития, за изготвяне на анализи и проучвания, за разработване на програми и др.);
- разходи за застраховка;
- разходи за видимост, прозрачност и комуникация, като същите задължително са част от допустимите разходи за организация и управление;
- разходи за организация и управление;

В СВОМР следва да бъдат включени видовете разходи, които отговарят на включените дейности по съответната мярка.

Недопустими разходи:

- разходи, финансирани по друга операция, програма или каквато и да е друга финансова схема, произлизаща от националния бюджет, от бюджета на Общността или от друга донорска програма;
- глоби, финансови санкции и разходи за разрешаване на спорове;
- комисионите и загубите от курсови разлики при обмяна на чужда валута, с изключение на случаите на предоставянето на финансова подкрепа чрез финансови инструменти;
- възстановим данък върху добавената стойност;
- разходи за държавни и/или общински такси.
- разходи за закупуване на моторни превозни средства,
- разходите за гаранции, осигурени от банка или от друга финансова институция, с изключение на разходите по финансови инструменти;
- лихви по дългове, освен във връзка с безвъзмездни средства, предоставени под формата на лихвени субсидии или субсидии за гаранционни такси;
- субсидиране на лихва по одобрени схеми за държавни помощи и разноските за финансови трансакции;
- разходи за закупуване на земя и недвижимо имущество, както и закупуването на инфраструктура;
- закупуване на дълготрайни материални активи втора употреба;
- разходи за консултантски услуги, свързани с подготовката и/или попълването на документите за кандидатстване за финансова подкрепа.

Мерките по ПРЧР ще се изпълняват в съответствие с правилата за минимална помощ (правилото de minimis) по смисъла Регламент (ЕС) 2023/2831 на Комисията от 13

декември 2023 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis и последващи изменения на нормативната уредба в областта на държавните и минималните помощи“.

- 6. Бюджет на мярката** – *(Посочва се общият бюджет на мярката; интензитет на финансовата помощ; финансови параметри за проектите (минимална, ако е приложимо, и максимална стойност). **Важно! Максималният размер на един проект не може да надвишава 400 000 лева. МИГ може да определи по-ниска максимална стойност за един проект.**)*

6.1. Общ бюджет на мярката: 400 000 лв.;
6.2. Интензитет: 100% безвъзмездна финансова помощ; ...% съфинансиране (ако е приложимо);
6.3. Минимална (ако е приложимо) стойност на проекта: 20 000 лв.;
Максимална стойност на проекта: 200 000 лв.

- 7. Очаквани резултати и индикатори от изпълнение на мярката** *(посочват се резултатите и индикаторите, които мярката се очаква да постигне в резултат от изпълнение на избраните дейности. Съгласно Таблица 1 от Указанията приложимите индикатори се цитират с имената им, без да се посочват стойности за тях.)*

7.1. Индикатори за краен продукт:

Участници на 55 и повече години;

Заети лица, в т.ч. наети и самостоятелно заети.

7.2. Индикатори за резултат:

Участници на 55 и повече години, получили подкрепа чрез мерки за активен начин на живот;

Участници, които при напускане на операцията получават квалификация.

Основен резултат от мярката е пълното интегриране на възрастните хора в социално – икономическия живот на територията на МИГ „Ардино – Неделено“.

Приложение съгласно чл. 17, ал. 2 на ПМС 494/2024 г. за кандидатстване за допълващо финансиране по Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021-2027 г.

Мярка „Внедряване на иновации в МСП на територията на местни инициативни групи (МИГ)“¹

Наименование на мярката²

Мярка ПКИП МИГ „Ардино – Неделино“
„Внедряване на иновации в МСП на територията на МИГ „Ардино – Неделино““

1. Описание на мярката (до половин страница)

1.1. *Формулира се целта на мярката и какви са очакваните резултати и ползи за територията в изпълнение на мярката.*

1.2. *Анализ на нуждите и идентифицирани проблеми на територията, свързани с иновационната активност и внедряването на иновации в предприятията (посочват се пряко обхвата на допустимите дейности за финансиране от програмата, описва се към какви местни специфики/проблеми е насочена мярката, какъв е ефектът от подкрепата за територията на МИГ – реферира се към страница от стратегията).*

1.3. *Описва се заявеното финансиране по ПКИП в обхвата на кои приоритети и специфични цели попада - принос към специфичните цели на програмата.*

1.1. Цел на мярката и очаквани резултати:

Основната цел на мярката е осигуряването на подкрепа за внедряването на иновации и модерни технологии в предприятията на територията на МИГ.

Основните резултати, които се очакват от прилагането на мярката са предприятията да станат по-ефективни и конкурентоспособни и да увеличат икономическата си стойност и пазарен дял, както и постигане на по-малко ресурсоемки производства, нисковъглеродна икономика и по-екологично ориентирана промишленост, насочена към опазването на околната среда.

Постигнатите резултати ще се отчитат посредством изпълнението на следните показатели за резултат:

1) Частни инвестиции, допълващи публичното подпомагане (в т.ч.: безвъзмездни средства, финансови инструменти);

2) Малки и средни предприятия (МСП), въвеждащи иновация в продукт или в процес (ако е приложимо);

1 При идентифицирани потребности за допълващо финансиране по ПКИП МИГ може да включи посочената мярка в Приложението съгласно чл. 17, ал. 2 на ПМС № 494/2024 г.

2 При описване на параметрите на мярката, моля, посочете глава, раздел, точка, страница от анализа/ите, както и относимите текстове в стратегията за местно развитие (където е приложимо).

3) МСП, въвели продуктова или процесова иновация в област “Чисти технологии, кръгова и нисковъглеродна икономика” на ИСИС (ако е приложимо);

и следните показатели за краен продукт:

4) Подпомагани предприятия (в т.ч.: микро-, малки и средни предприятия);

5) Подпомагани предприятия чрез безвъзмездни средства.

1.2. Анализ на нуждите и идентифицирани проблеми на територията, свързани с иновационната активност и внедряването на иновации в предприятията:

Икономическата значимост на територията на МИГ „Ардино-Неделино“ се характеризира като не голяма, тъй като двете общини, съставлящи МИГ, заемат сравнително скромни места в икономическия аспект на областите, в които се намират, което се дължи на по-малкия им икономически потенциал. В индустриално направление, територията на МИГ е специализирана основно в използването на местни суровини - производство на храна (мляко и млечни продукти), дърводобив и дървообработка и други. Броя на съществуващите предприятия на територията намалява през годините, което е неблагоприятно явление от икономическа гледна точка. Добивната промишленост на територията на МИГ е представена само от две фирми за добив и обработка на мрамор, а преработващата промишленост, която от своя страна има по-голяма икономическа тежест за МИГ, е представена от производства на текстил и текстилни изделия, шивашки производства, производство на храни, напитки и тютюневи изделия, дървообработка и други.

Икономиката на територията се характеризира с ниско ниво на внедряване на иновации и липсата на значими инвестиции в модернизация на производства. Това отдалечава икономиката от съвременните стандарти и пречи на нейното развитие. Също така намалява добавената стойност за местната общност и не позволява постигането на осезаем ръст на доходите на местното население. Това води до икономическа миграция и следва да бъде потърсено решение на тази негативна тенденция. Ако характерните за територията на МИГ производства бъдат модернизирани и ориентирани към кръгова икономика, както и съответно адекватно рекламирани и техните продукти, това би дало благоприятно отражение върху икономическото развитие на територията и повишаване на благосъстоянието на местните жители, което е основната цел на стратегията на МИГ „Ардино – Неделино“.

Икономическата ситуация на територията на МИГ „Ардино – Неделено“ е представена в т. 3.1. „Описание на ситуацията на територията на МИГ към момента на кандидатстване“ на стратегията за ВОМР и в Анализа на нуждите и потенциала за развитие на територията на общините Ардино и Неделино – т. 7. Социално – икономическа характеристика и т. 10. Изводи и препоръки.

1.3. Заявеното финансиране по ПКИП попада в обхвата на следните приоритети и специфични цели на ПКИП - принос към специфичните цели на програмата:

Заявеното финансиране по мярката попада в следните приоритети на ПКИП 2021 – 2027 г.:

- Приоритет 1 „Иновации и растеж“, Специфична цел „Развитие и засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на внедряването на модерни технологии“ и

- Приоритет 2 „Кръгова икономика“, Специфична цел „Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика“.

2. Допустими дейности, конкретно необходими за реализация на мярката (следва да съответстват на дейностите, описани в Указанията)

По мярката са допустими следните видове дейности:

Дейност 1. Внедряване на продуктова иновация (стока или услуга) или иновация в бизнес процесите посредством придобиване на машини, съоръжения и оборудване, представляващи дълготрайни материални активи (ДМА).

Дейност 2. Внедряване на продуктова иновация (стока или услуга) или иновация в бизнес процесите посредством придобиване на специализиран софтуер (вкл. разработване), патенти, лицензи, „ноу хау“ и др., представляващи дълготрайни нематериални активи (ДНА).

При изпълнение на дейностите следва да се спазват хоризонталните принципи, заложи в чл. 9 на Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета:

- зачитането на основните права и спазването на Хартата на основните права на Европейския съюз;
- равенството между мъжете и жените, интегрирането на принципа на равенство между половете и отчитането на социалните аспекти на пола;
- недопускане на всякаква дискриминация, основана на пол, расов или етнически произход, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация;
- достъпност за хората с увреждания (вкл. спазване правата и принципите, залегнали в Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания);
- целта за насърчаване на устойчивото развитие, посочена в член 11 от ДФЕС, като се отчитат целите на ООН за устойчиво развитие, Парижкото споразумение и принципа за „ненанасяне на значителни вреди“.

В съответствие с допустимите дейности се определят допустимите разходи на база на изискванията на глава 5, раздел I от ЗУСЕФСУ, разпоредбите на Регламент № 2018/1046, Регламент (ЕС) 2021/1057, Регламент (ЕС) 2021/1060 и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2021 – 2027.

В края на изпълнението на проектите следва да е налице внедрена в предприятието продуктова иновация (стока или услуга) или иновация в бизнес процесите, насочена към производство на стоки и предоставяне на услуги.

3. Допустими целеви групи, към които ще бъде насочено допълващото финансиране по ПКИП (посочват се заинтересованите целеви групи на територията на МИГ).

Основните целеви групи на територията на МИГ „Ардино – Неделино“ по линия на ПКИП са микро, малки и средни предприятия съгласно Закона за малките и средните предприятия.

Допустимите кандидати следва да имат адресна регистрация, да извършват дейността си и да са заявили подкрепа за дейности, осъществявани на територията на МИГ „Ардино – Неделино“.

Кандидатите могат да развиват дейност в различни сектори на икономиката и трябва да отговарят на условията за бенефициент, определени в Закона за управление на средствата от европейските фондове при споделено управление и в приложимата подзаконова нормативна уредба.

С цел избягване на припокриването на интервенции между ПКИП и Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 (СПРЗСР) по линия на допълващото финансиране на ПКИП няма да могат да получават подкрепа кандидати, които са:

- предприятия, кандидатстващи за финансиране на дейности за преработка и/или маркетинг на горски продукти;
- микропредприятия по смисъла на чл. 3-4 от ЗМСП, които имат седалище или клон със седалище на територията на селски район, и са заявили за подпомагане дейности по проекта, които ще се осъществяват в община на територията на селските райони в Република България. Списък на общините в обхвата на селските райони на Република България е посочен в Приложение № 2 към чл. 3, ал. 1, т. 3 на ПМС № 23/2023;
- предприятия, кандидатстващи за финансиране на икономически дейности, които съгласно КИД-2008 на НСИ попадат в сектор С - раздел 10 „Производство на хранителни продукти” и раздел 11 „Производство на напитки” и допустими за подпомагане по СПРЗСР;
- предприятия, кандидатстващи за финансиране на дейности, попадащи в обхвата на сектор риболов и сектора на рибарството и аквакултурите, които са целева група за подкрепа по Програмата за морско дело, рибарство и аквакултури 2021-2027 г. (ПМДРА).

4. Размер на заявеното финансиране от МИГ и разпределение на средствата по приоритети/специфични цели *(посочва се: общият бюджет на мярката; разпределението на средствата по приоритети).*

4.1. Общ бюджет на мярката: 550 000 лева

4.2. Разпределение на средствата по приоритети:
Приоритет 1. „Иновации и растеж“ 275 000 лева.
Приоритет 2. „Кръгова икономика“ 275 000 лева.

ПРИЛОЖЕНИЕ

по чл. 17, ал. 2 от ПМС № 494/2024 г.
към Указания за предоставяне на
допълващо финансиране за изпълнение
на СВОМР от ПОС 2021-2027 г.

ДОПЪЛВАЩО ФИНАНСИРАНЕ ОТ ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“ 2021-2027 г. КЪМ СТРАТЕГИЯ ЗА ВОМР на Местна инициативна група „Ардино-Неделино“

Приложението се попълва към стратегията на МИГ в съответствие с представената стратегия за ВОМР за финансиране от ЕЗФРСР, изведените приоритети и цели за развитие на територията и утвърдените от Ръководителя на Управляващия орган на ПОС 2021-2027 г. Указания за предоставяне на допълващо финансиране за изпълнение на стратегиите по подхода ВОМР с ресурс от ПОС 2021-2027 г.

В стратегията може да се включи или само една или и двете допустими мерки по ПОС 2021-2027 г., една за приоритет „Отпадъци“ и една за приоритет „Биологично разнообразие“ от програмата, съобразно спецификата и нуждите на съответната местна общност, както следва:

- 1. Приоритет „Отпадъци“, специфична цел: „Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика“ – мярка „Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, кръговата икономика, мониторинга на отпадъците, както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението“;*
- 2. Приоритет „Биологично разнообразие“, специфична цел: „Подобряване на защитата и опазването на природата, биологичното разнообразие и екологосъобразната инфраструктура, включително в градските райони, и намаляване на всички форми на замърсяване“ – мярка „Повишаване осведомеността относно биологичното разнообразие и заплахите за него в целевата територия на база на мерки планирани в стратегически и планови документи в сектор биоразнообразие“.*

Информацията се попълва поотделно за всяка отделна мярка.

- 1. Наименование на мярката:** ПОС 1 „Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, кръговата икономика, мониторинга на отпадъците, както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението“
- 2. Приоритет по ПОС 2021-2027 г.:** „Отпадъци“
- 3. Специфична цел от ПОС 2021-2027 г.:** „Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика“

4. Цел на мярката: *(представя се обосновка защо мярката е необходима за местната общност, към какви местни специфики/проблеми е насочена, какви са очакваните резултати и ползи за територията, както и ефектът от подкрепата за територията на МИГ, какъв е приносът ѝ за постигане на приоритетите/целите на стратегията и съответствието ѝ към одобрен общински/ регионален стратегически / програмен /планов документ. Ако обосновката се съдържа в анализа към стратегията или в самата стратегия, се указва документа, страницата, разделът, точката и т.н.);*

Целта на мярката е да се повиши разбирането и осведомеността сред местното население относно значението на устойчивото потребление, кръговата икономика и мониторинга на отпадъците. Посредством информационни и разяснителни кампании ще се насърчат отговорни потребителски практики и устойчиво управление на отпадъците, което ще допринесе за подобряване на околната среда и качеството на живот на населението от територията на МИГ „Ардино-Неделино“.

Районът на МИГ „Ардино-Неделино“ е предимно селски, с разпръснати населени места, което създава предизвикателства в организирането на ефективна система за управление на отпадъците и насърчаването на щадящи околната среда практики. Липсата на достатъчно информация, знания и осъзнатост относно ползите от кръговата икономика и устойчивото потребление води до неефективно използване на ресурсите и негативно влияние върху околната среда. Мярката е необходима за изграждане на активна местна общност, която да прилага екологосъобразни и щадящи околната среда практики, като по този начин се редуцира замърсяването и се подобрява управлението на отпадъците.

Мярката е насочена към:

- Липсата на информираност и осведоменост относно ползите от устойчивото потребление и кръговата икономика;
- Ограничените практики за рециклиране и повторно използване на ресурси;
- Неефективното и нерентабилно управление на отпадъците в отдалечените населени места;
- Липсата на активна участие на местното население, бизнеса и институциите в прилагането на екологични практики.

Птри реализирането на мярката се очакват следните резултати:

- Намаляване на генерираните отпадъци чрез популяризиране на практики за повторна употреба и рециклиране;
- Повишена информираност на населението относно устойчивите практики и кръговата икономика;
- Подобро управление на отпадъците на територията на МИГ;
- Укрепване на сътрудничеството между местните власти, бизнеса и неправителствените организации по въпросите на устойчивото развитие.

Подкрепата по тази мярка ще доведе до дългосрочни ползи за територията на местна инициативна група „Ардино-Неделино“, като:

- Повишаване на екологичната култура на местното население;
- Намаляване на екологичното въздействие върху околната среда на територията;

- Създаване на икономически възможности чрез развитието на подходящи инициативи свързани с устойчивото потребление и кръговата икономика;
- Подобряване на туристическия облик на района чрез изграждане на по-чиста и привлекателна околна среда.

Мярката е в пълно съответствие с приоритетите на стратегията за Водено от общностите местно развитие на МИГ „Ардино-Неделино“, които включват опазване на околната среда, подобряване на жизнената среда и устойчиво развитие на икономиката. Освен това тя отговаря на целите на регионалните планове за развитие, както и планове за интегрирано развитие на двете общини, които акцентират върху създаването на устойчиви икономически модели и намаляване на екологичния отпечатък. Реализацията на мярката ще допринесе за интегрирано развитие на територията.

5. Целева група или групи: Населението от населените места и общините Ардино и Неделино от територията на МИГ „Ардино-Неделино“. *(представя се пояснение как са определени целевите групи, как са идентифицирани местните проблеми и потребности на тези групи, които мярката адресира)*

Целевите групи са определени на база следните два критерия:

- **Социално-икономически профил:** Тези райони се характеризират с преобладаване на малки домакинства и застаряващо население и ограничен достъп до информация за устойчиво потребление и подходящи практики в кръговата икономика; Нужда от повишаване на информираността относно управлението на отпадъците.
- **Структура на заетостта:** В района доминират малък и среден бизнес, земеделие и услуги, което имат нужда от адаптирани информационни кампании.

Процесът на идентифициране на местните проблеми и потребности се базира на следните подходи:

1. Анализ на съществуващите доклади и статистически данни използвани и за :

- Данни от Националния статистически институт (НСИ);
- Регионални стратегии за развитие на област Смолян;
- Областна стратегия за развитие на област Кърджали 2014-2020;
- Доклади на местната администрация, отнасящи се до екологични проблеми и управление на отпадъците.

2. Консултации със заинтересовани страни:

- Проведени срещи с представители на местната власт, неправителствени организации и бизнеса в района съгласно т. 2.1 от представената СВОМР - Приложение № 2 към Условието за кандидатстване;
- Проведени срещи с местното население за установяване на осведомеността и информираността нагласите относно кръговата икономика и управлението на отпадъците.

3. Проучвания и теренни обиколки:

- Кабинетно проучване на съществуващите практики по управление на отпадъците;
- Интервюта с ключови фигури в местната общност (публична администрация, кметове и кметски наместници, бизнесмени, представители на граждански организации, местно население) по време на информационната кампания и обществените обсъждания.

Предприетите по-горе мерки разкриха следните основни проблеми и потребности:

- **Ниска информираност** – Ограничено разбиране на ползите от устойчивото потребление и кръговата икономика.
- **Липса на достъп до практически решения** – Местното население не разполага с достатъчно знания как ефективно да намалят отпадъците и да прилагат принципите на кръговата икономика в ежедневието си.
- **Необходимост от информационни кампании и обучения** – Силна потребност от информационни срещи и кампании, които обясняват на достъпен език устойчивите практики и предлагат конкретни решения за домакинствата и бизнеса.

Мярка „Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, кръговата икономика, мониторинга на отпадъците, както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението“ е насочена именно към:

- Провеждане на целенасочени информационни кампании с подходящи послания за различните възрастови и социални групи;
- Организиране на практически семинари и демонстрации за правилно управление на отпадъците и прилагане на принципите на кръговата икономика ;
- Създаване на информационни материали и ресурси, подходящи за местната културна и социална специфика.

6. Анализ за необходимостта от мярката на територията на МИГ (описват се конкретни местни специфики и обстоятелства, които обосновават необходимостта от изпълнение на мярката)

Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ обхваща населени места, характеризиращи се със специфични социално-икономически и екологични предизвикателства. Необходимостта от изпълнение на мярката се обосновава с редица фактори, свързани със специфичните местни проблеми и потребности.

Местни специфики и обстоятелства

Географски и демографски специфики:

Районът на местната инициативна група се характеризира със значителна част планински терени, което затруднява достъпа до определени услуги и ресурси. Населението е предимно застаряващо, с ограничен достъп до дигитална информация и модерни технологии в ежедневието. Има изразена миграция на младото поколение, което ограничава разпространението на иновативни и екологични практики и инициативи.

Екологични предизвикателства:

Ниска степен на разделно събиране на отпадъците, което води до замърсяване на околната среда. Не добро управление на битовите и производствени отпадъци, особено в селските райони. Липса на достатъчно информация сред населението относно принципите на кръговата икономика и устойчивото потребление.

Социално-икономически фактори:

Силно застъпени сектори като земеделие и услуги, които не прилагат устойчиви практики за управление на ресурсите. Ограничен достъп до обучения и консултации, свързани с екологично поведение и ефективно управление на отпадъците.

На база на горепосочените фактори, изпълнението на мярката е необходимо поради следните причини:

Повишаване на осведомеността: Населението се нуждае от конкретна и адаптирана информация за устойчиви практики в ежедневието и бизнеса.

Промяна в поведенческите модели: Липсата на информираност за кръговата икономика изисква целенасочени обучения и разяснителни кампании.

Намаляване на екологичните рискове: Разпространението на добри практики за управление на отпадъците ще допринесе за по-чиста заобикаляща среда.

Мярката е от ключово значение за постигането на екологични и социално-икономически ползи на територията на местната инициативна група. Прилагането ѝ ще допринесе за изграждането на култура на отговорно потребление и подобряване на качеството на живот на територията.

7. Допустими типове бенефициенти Общини и Юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ). *(посочват се допустими бенефициенти за изпълнение на мярката и обосновка за избора им; при предвидено партньорство се представя пояснение защо същото е необходимо)*

Допустими типове бенефициенти са:

- Общини Ардино и Неделино, които имат ключова роля в прилагането на местни политики, свързани с управлението на отпадъците, устойчивото потребление и екологичните инициативи. Общините притежават административен капацитет за организиране на кампании и изпълнение на проекти с по-голям обхват, насочени към широк кръг от групи.
- Юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ), разполагат с опит в организирането на информационни и образователни кампании на местно ниво, работят в близък контакт с общностите и често се ползват с високо доверие сред населението.

Партньорството е задължително, когато бенефициент не е община Ардино или община Неделино. В този случай партньорът трябва да е община, към чието население са насочени дейностите. Партньорът/партньорите трябва да отговарят на изискванията за допустими бенефициенти, описани по-долу. Партньорствата не е необходимо да бъдат регистрирани в съда, но правата и задълженията между страните по кандидатстване и изпълнение на мярката следва да бъдат уредени в споразумение.

Партньорството между общините и ЮЛНЦ би било ползотворно поради следните причини:

- **Взаимното допълване на ресурсите и експертизата:** Общините разполагат с административен капацитет и инфраструктура, докато ЮЛНЦ имат достъп до мрежи от доброволци и активисти, които могат ефективно да разпространяват информация и да ангажират населението.
- **Повишаване на доверието и приемане на инициативите:** ЮЛНЦ често имат по-добра връзка с местното население и могат да поднесат информацията така, че да бъдат разбираеми и ефективни за различни социални групи.
- **По-ефективно достигане до целевите групи:** Комбинацията от административния капацитет на двете общини и гъвкавостта на ЮЛНЦ гарантира по-широко покритие на информационните кампании и обучителните дейности.

Допустимите бенефициенти ЮЛНЦ следва да бъдат вписани в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел или създадени по реда на специален закон, и които като цел на организацията в устава/учредителния акт са разписали такива текстове, от които да е видно, че поне една от целите на организацията е свързана със защита/опазване на околната среда. Практически опит в областта на отпадъците, кръгова икономика, устойчиво развитие е предимство при оценяването.

Допустимите бенефициенти ЮЛНЦ следва да са регистрирани по съответния ред най-малко 12 месеца, предхождащи месеца, в който е подадено проектното предложение и да бъдат със седалище и адрес на управление на територията на МИГ, а когато ЮЛНЦ кандидатства чрез клон, същият следва да е със седалище и адрес на управление на територията на МИГ.

8. Допустими дейности (*представя се описание на допустимите дейности, обосновани спрямо спецификата на територията, на целевите групи и на техните потребности и необходими за реализацията на мярката*)

Допустими дейности по Приоритет 2:

- Организиране и провеждане на събития (кръгли маси, работни срещи, представяне в медиите, пресконференции, брифинги, представяне на добри практики на място, информационни дни). Обосновка: В район с ограничен достъп до дигитална информация подобни събития предоставят възможност за пряк диалог и обучение на населението и местните власти.
- Разработване на информационни материали (плакати, брошури, листовки). Обосновка: Подходящи за разпространение в общински центрове, училища и социални домове, за да достигнат до максимално широк кръг от хора.
- Външна реклама (рекламни пана, билбордове и др.). Обосновка: В райони с по-ниска дигитална активност, нагледното представяне на информацията остава ефективен метод за достигане на посланията.
- Ролбанери. Обосновка: В райони с по-ниска интернет активност, нагледното представяне на информацията остава ефективен метод за достигане на посланията.
- Излъчвания в регионални радиостанции (рекламно-информационни спотове) и в регионални телевизионни канали. Обосновка: Те са ключови за достигане до по-възрастното население и хора в по-отдалечени населени места.
- Публикации на официалната интернет страница на бенефициента. Обосновка: Въпреки че достъпът до интернет е по-ограничен в някои райони, тези платформи представляват важен комуникационен канал за информиране на по-младите жители и дигитално активните в обществения живот лица.
- Онлайн публикации в регионални интернет медии и портали; публикации в социални медии и публикации в регионални печатни медии. Обосновка: Макар в някои райони достъпът до интернет да е по-ограничен, тези платформи играят важна роля като начин за информиране на по-младите жители и активното в обществения живот население.
- Разработване на онлайн информационни портали, предоставящи практическа информация за системата за управление на битовите отпадъци на ниво населено място/община/регион за управление на отпадъците; за практическите възможности

за разделно събиране на отпадъци и за предотвратяване образуването на битови отпадъци, препоръчително с фокус върху биоразградимите отпадъци (в т.ч. хранителни и зелени), за повишаване на общественото самосъзнание за спазване на високите нива на йерархията за управление на битовите отпадъци, и др. Обосновка: Платформа с практически насоки за управление на отпадъците и намаляване на битовите отпадъци ще предостави постоянен достъп до полезна информация.

- Рекламно-информационни материали (химикалки, тениски, шапки, еко-торбички и други подходящи според целевата група и посланието); Обосновка: Практични материали, които популяризират екологични послания и мотивират населението към устойчиви практики.
- Алтернативни форми на включване на целевите групи в припознаването на темата и посланието – инсталации, пърформанси, изложби, уъркшопи и други. Обосновка: Подходящи за ангажиране на младите хора и разпространение на послания по атрактивен и визуално въздействащ начин.

Когато бенефициентите възлагат дейности, свързани с доставки и услуги на трети лица, те са длъжни да провеждат състезателни, прозрачни, недискриминационни и безусловни търгове (по смисъла на параграф 89-96 от Известие на Комисията относно понятието за държавна помощ, посочено в член 107, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз), което гарантира, че на ниво изпълнител подпомагането не представлява държавна помощ.

Кампаниите трябва да са насочени към разпространение на информация за правата и задълженията на участващите в управлението на битовите и строителните отпадъци в съответното населено място, община, регион за управление на отпадъците; съществуващи системи за управлението на отпадъците, планирани бъдещи инвестиции за управлението на отпадъците за постигане на целите към 2030 г.; планиран модел за въвеждане на принципа „плащаш колкото изхвърляш“; практически възможностите за спазване на високите нива на йерархията за управление на битовите отпадъци в съответното населено място; добри практики и поведение за предотвратяване образуването на отпадъците, устойчиво потребление и кръгова икономика и др. за подобряване на управлението на битовите отпадъци, които е подходящо да се приложат в населеното място, община; системи за мониторинг на отпадъците; предотвратяване нерегламентирано изхвърляне на отпадъци и др. подходящи.

Мярката е съобразена с Националния план за управление на отпадъците 2021-2028 г. – стратегическият документ на национално ниво, определящ необходимите мерки и инвестиции в сектора, както и източниците за тяхното финансиране.

Чрез реализирането на тази мярка ще се допринесе за подпомагане на местно и регионално ниво на повишаване на осведомеността на населението за целите за управление на отпадъците (с фокус към битовите и строителните отпадъци), за правата, задълженията, възможностите и добри практики за устойчиво потребление и преход към кръгова икономика.

Препоръчително е да се предвиди и подпомагане разпространението на практики за предотвратяване образуването на отпадъци на ниво домакинство, квартал, населено място, община и регион за управление на отпадъците, като се отчитат местните особености, практики и традиции. Съобразено с целите на кръговата икономика и националните цели, приоритетът по отношение на предотвратяване образуването на отпадъците е върху

биоразградимите отпадъци, в т.ч. хранителни и зелени. Информационните и разяснителни кампании следва да са насочени към съобразяване на йерархията за управлението на отпадъците и за намаляване на количеството депонирани битови отпадъци, ролята на населението, за да се подобри управлението на битовите отпадъци на местно и регионално ниво, намаляване на замърсяването с отпадъци, в т.ч. нерегламентираното изхвърляне на отпадъци, права и задължения за участниците в процесите по управление на отпадъците и др. Дейностите трябва да съобразяват политиката по управление на отпадъците на национално, регионално и местно ниво и по възможност да съдействат за практическото въвеждане на местно ниво на принципа „плащаш колкото изхвърляш“, съобразено с политиката на община Ардино и община Неделино.

9. Бюджет на мярката *(посочват се финансовите параметри – обща стойност на мярката в рамките на съответната стратегия и индикативен размер за потенциални проекти (вкл. максимална стойност)).*

Общата стойност на мярката е в размер на 100 000 лева.

Максималният размер на допустимите разходи, който ще бъде предоставен за един проект е 100 000 лева.

Максималният интензитет на помощта е в размер на 100% от общата стойност на допустимите разходи.

Допустими разходи по мярката:

- разходи за услуги;
- разходи за персонал;
- разходи за материали;
- разходи за провеждане и участие в мероприятия;
- непреки разходи.

Допустимите разходи се определят на база изискванията на глава 5, раздел I от ЗУСЕФСУ, разпоредбите на Регламент (ЕС, Евратом) 2024/2509 на Европейския парламент и на Съвета от 23 септември 2024 г. за финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза, Регламент (ЕС) 2021/1058 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година относно Европейския фонд за регионално развитие и относно Кохезионния фонд, Регламент (ЕС) 2021/1057, Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2021 – 2027“

Недопустими разходи по мярката:

– разходи, свързани с изпълнението на недопустими дейности, вкл. подготовка и извършване на строително-монтажни работи, закупуване на съдове, техника, оборудване, съоръжения и друго движима и недвижима техника и оборудване за управление на отпадъци;

- разходи за одит;
- разходи, извършени в нарушение на правилата за държавни помощи;
- разходи, надхвърлящи нормативно определени максимални размери, както и разходи, надхвърлящи процентните ограничения и/или максималната стойност за тях, които са включени в условията за кандидатстване;
- разходи за закупуване на превозни средства;
- разходи за устройствено планиране, инвестиционно проектиране, консултантски услуги, строителство и ремонт по реда на Закона за устройство на територията;
- глоби, финансови санкции и разходи за разрешаване на спорове;
- комисиони и загуби от курсови разлики при обмяна на чужда валута;
- ДДС върху недопустими дейности или възстановим ДДС;
- закупуване на дълготрайни материални активи – втора употреба;
- закупуване на земя и сгради;
- дейности, които се финансират със средства от продуктови такси /лицензионни възнаграждения по реда на Закона за управление на отпадъците
- разходи за гаранции, осигурени от банка или от друга финансова институция;
- лихви по дългове, с изключение на свързани с БФП, предоставени под формата на лихвени субсидии или субсидии за гаранционни такси;
- разходи за финансиране на операции, които операции към момента на избирането им за финансиране от ЕФСУ са били физически завършени или изцяло осъществени преди подаването на проектното предложение за финансиране по програмата от страна на бенефициента, независимо дали всички свързани плащания са направени от бенефициента или не (съгласно чл. 63, параграф 6 от Регламент (ЕС) № 2021/1060);
- разходи, които вече са финансирани със средства от ЕФСУ или чрез други фондове или инструменти на Европейския съюз, както и с други публични средства, различни от тези на бенефициента;
- разходи за дейности, които са били част от операция, подлежаща на преместване съгласно член 66 от Регламент (ЕС) 2021/1060, или които биха представлявали прехвърляне на производствена дейност в съответствие с член 65, параграф 1, буква „а“ от Регламент (ЕС) 2021/1060.

10. Показател за резултат (*посочва се показател за резултат, чрез който ще се измерва изпълнението на мярката, базова и целева стойност, описва как ще бъде достигната целевата стойност и източниците на информация при отчитането*)

- Лица, които пряко ще бъдат обхванати от резултатите от проекта – брой.

Базова стойност – 0 бр. лица

Целева стойност – 4 500 бр. лица.

Тази стойност ще бъде постигната чрез изпълнение на дейностите по т. 8, като начините за мониторинг и източниците на информация при отчитането ще бъдат следните:

1. Мониторинг на събития

- Събития (кръгли маси, работни срещи, презентации и др.)

Дейности за мониторинг:

- Изготвяне на присъствени списъци с подписи на участниците.
- Провеждане на анкети за обратна връзка след събитията (може да съдържат въпроси за удовлетвореност и ниво на информираност).

- Използване на онлайн регистрации (например чрез Google Forms или Eventbrite) за улеснено проследяване на участниците.
- Заснемане на събитията и създаване на фото-документация за отчетност.
- Изготвяне на списък на поканените лица и проверка на процента на присъствие.

2. Мониторинг на информационни материали: Плакати, брошури, листовки, рекламни-информационни материали.

Дейности за мониторинг:

- Водене на отчетен регистър за разпространени материали по местоположение и събитие.
- Поставяне на QR кодове или специални линкове на материалите, за да проследите реално взаимодействие с информацията.
- При кампании на открито – използване на снимки и видео документиране на разпространението.

3. Мониторинг на външна реклама: Рекламни пана, билбордове, ролбанери.

Дейности за мониторинг:

- Заснемане на всяка рекламна инсталация на място с дата и адрес.
- Събиране на данни за оценка на предполагаемия обхват (брой преминаващи лица на ден/седмица/месец).

4. Мониторинг на медийни излъчвания: Радио и телевизионни излъчвания/

Дейности за мониторинг:

- Изискване на рейтингови отчети от медиите, които да покажат броя на слушателите/зрителите.
- Архивиране на копия от излъчените рекламни-информационни спотове.
- Провеждане на анкетни проучвания в целевите райони за оценка на разпознаваемостта на кампанията.

5. Мониторинг на онлайн дейности. Публикации в интернет медии, социални мрежи и онлайн портали.

Дейности за мониторинг:

- Използване на Google Analytics, Meta Business Suite (Facebook Insights) и други аналитични инструменти за отчитане на: Брой достигнати потребители; Брой ангажирани потребители (харесвания, коментари, споделяния); Престой на потребителите на уебстраницата; Изготвяне на таблица с линкове към публикуваните материали и броя на отчетените посещения.

6. Мониторинг на рекламни-информационни материали. Химикалки, тениски, шапки, еко-торбички и др.

Дейности за мониторинг:

- Водене на отчетен списък с точен брой раздадени материали по време на събития или чрез партньорски организации.
- Включване на покана за участие в информационни събития или анкети като част от материалите, за да се проследи последващата ангажираност на получателите.

7. Мониторинг на интерактивни дейности. Инсталации, перформанси, изложби, уъркшопи и др.

Дейности за мониторинг:

- Водене на списъци с участници или създаване на регистрационни форми.
- Фото и видео документиране на присъстващите лица.
- Използване на анкети за измерване на въздействието след конкретно събитие.

8. Създаване на интегрирана система за мониторинг

За да се обобщят данните от всички дейности, може да разработи централизирана база данни или Excel файл, който включва:

- Вид дейност
- Дата на провеждане
- Местоположение
- Целева група
- Брой обхванати лица
- Доказателства за проведената дейност (снимки, списъци, отчети и др.)

Примерна таблица за мониторинг:

Дейност	Дата	Местоположение	Брой обхванати лица	Доказателство (линк/документ)
Кръгла маса				Присъствен лист + снимки
Публикация в медии				Линк към публикация
Раздадени брошури				Списък на разпределение

1. **Наименование на мярката:** ПОС 2 „Повишаване осведомеността относно биологичното разнообразие и заплахите за него в целевата територия на база на мерки планирани в стратегически и планови документи в сектор биоразнообразие“

2. **Приоритет по ПОС 2021-2027 г.:** „Биологично разнообразие“

3. **Специфична цел от ПОС 2021-2027 г.:** „Подобряване на защитата и опазването на природата, биологичното разнообразие и екологосъобразната инфраструктура, включително в градските райони, и намаляване на всички форми на замърсяване“

4. **Цел на мярката:** *(представя се обосновка защо мярката е необходима за местната общност, към какви местни специфики/проблеми е насочена, какви са очакваните резултати и ползи за територията, както и ефектът от подкрепата за територията на МИГ, какъв е приносът ѝ за постигане на приоритетите/целите на стратегията и съответствието ѝ към одобрен общински/ регионален стратегически / програмен /планов документ. Ако обосновката се съдържа в анализа към стратегията или в самата стратегия, се указва документа, страницата, разделът, точката и т.н.);*

Целта на избраната мярка е да се повиши осведомеността на местното население относно значението на биологичното разнообразие, рисковете за неговото съхранение и необходимостта от опазването му. Чрез информационни и разяснителни кампании, разнообразни събития и образователни инициативи ще се насърчи активното участие на местното население, стопанския сектор и институциите в дейности, свързани с опазването на биоразнообразието на територията на МИГ Ардино-Неделино.

Територията на МИГ Ардино-Неделино е богат на природни ресурси и местообитания, които са дом на редки и застрашени от изчезване видове. Поради интензивната антропологична дейност, климатичните промени и липсата на достатъчна информираност, тези екосистеми са застрашени. Мярката е подпомогне за:

- Повишаване на знанията на местната общност за значението на биоразнообразието;
- Насърчаване на устойчиви практики в селското и горското стопанство, както и и туризма;
- Привличане на младите хора към природозащитни дейности чрез образователни инициативи.

Мярката е насочена към следните специфични предизвикателства в района:

- Липса на достатъчна осведоменост относно ценността на местните екосистеми и биологичното разнообразие;
- Увеличаване на негативните въздействия върху природата поради неподходящи селскостопански и стопански дейности;
- Недостатъчно активиране на местната общност и институциите в дейности, свързани с опазването на биоразнообразието;
- Необходимост от повишаване на знанията на бизнеса относно екологично устойчивите практики.

Очакваните резултати от реализирането на мярката включват:

- Повишена осведоменост на местното население относно значението на биоразнообразието и опазването на застрашените от изчезване видове;
- Подобрена ангажираност на местните общности и бизнеса в екологични инициативи;
- Създаване на мрежа от активни участници, които да прилагат устойчиви практики в стопанската си дейност;
- Подобряване на капацитета на местната власт и образователни институции за реализиране на екологични инициативи;
- Подобро състояние на местните екосистеми чрез намаляване на заплахите за биологичното разнообразие.

Подкрепата по тази мярка ще има дългосрочен положителен ефект върху територията на МИГ Ардино-Неделино чрез:

- Запазване на биологичното разнообразие и природните богатства на територията;
- Повишаване на екологичната култура на местното население;
- Създаване на нови възможности за развитие на екотуризъм;
- Намаляване на негативното въздействие на стопанските дейности върху природната среда.

Мярката е пряко обвързана с приоритетите на стратегията за Водено от общностите местно развитие на територията на местната инициативна група, свързани с опазването на околната среда и устойчивото управление на природните ресурси. Тя е в съответствие с Националната стратегия за биологично разнообразие до 2030 г., Национална рамка за приоритетни дейности за мрежата Натура 2000, плановите за действие за видове, плановите за управление на защитени зони, планове за управление на защитени територии, които поставят акцент върху намаляването на екологичните рискове и повишаването на екологичната култура на населението.

5. Целева група или групи: *(представя се пояснение как са определени целевите групи, как са идентифицирани местните проблеми и потребности на тези групи, които мярката адресира)*

- Населението от населените места на територията на МИГ;
- Община Ардино и община Неделино;
- Бизнес сектор;
- Ловци и рибари;
- Събирачи на лечебни и други растения;
- Туристически организации;
- Други целеви групи като медии и журналисти.

Целевите групи по мярка „Повишаване осведомеността относно биологичното разнообразие и заплахите за него в целевата територия на база на мерки планирани в стратегически и планови документи в сектор биоразнообразие“ са определени въз основа на анализ на местните условия, социално-икономическите характеристики и ключовите

фактори, влияещи върху биоразнообразието в региона. При идентифицирането на тези групи е взет под внимание широкият спектър от заинтересовани страни, които имат пряко или косвено влияние върху околната среда и могат да допринесат за опазването на биологичното разнообразие.

Населението от населените места на територията на МИГ е включено поради необходимостта от повишаване на общата информираност и ангажираност на местната общност. Жителите на тези райони често са в непосредствен досег с природните ресурси и тяхното поведение и отношение към околната среда играят съществена роля за запазването на биоразнообразието.

Община Ардино и община Неделино са включени като местни институции с ключова роля в прилагането на екологични политики, контролни механизми и осъществяване на местни инициативи за опазване на природата. Те са основни партньори в реализирането на мерките, насочени към подобряване на разбирането и съхранението на екосистемите.

Бизнес секторът е идентифициран като целева група поради икономическите дейности, които могат да окажат влияние върху околната среда, като например селско стопанство, дърводобив и строителство. Включването на този сектор цели да насърчи прилагането на екологично устойчиви практики и да повиши разбирането за важността на опазването на природните ресурси.

Ловците и рибарите са включени като група с потенциално значимо въздействие върху местната фауна. Информирането и ангажирането им са ключови за намаляване на нерегламентираните ловни и риболовни дейности, както и за прилагането на устойчиви практики.

Събирачите на лечебни и други растения са определени като целева група поради своята активна роля в оползотворяването на природните ресурси. Чрез насочени мерки и повишаване на информираността се цели намаляване на неумерено събиране на билки и прилагане на устойчиви методи на събиране.

Туристическите организации са включени поради разрастващия се туризъм в региона, който може да окаже влияние върху биоразнообразието, ако не се прилагат устойчиви практики. Ангажирането на тази група е насочено към насърчаване на екотуризма и отговорното поведение на посетителите.

Другите целеви групи включват различни заинтересовани страни и граждански организации, медии и журналисти, които имат роля в опазването на биоразнообразието и осъществяването на свързани с него инициативи.

Идентифицирането на местните проблеми и потребности на изброените групи е резултат от проучвания, консултации с местни заинтересовани страни и анализ на стратегически и планови документи в сектор биоразнообразие. Основните предизвикателства включват недостатъчна информираност за значението на биоразнообразието, липса на умения за прилагане на устойчиви практики и нуждата от сътрудничество между различните групи за опазване на природните ресурси. Мерките по програмата са насочени към повишаване на осведомеността, подобряване на уменията за екологично поведение и въвеждане на добри практики, които да допринесат за съхранението на биоразнообразието в целевата територия.

6. Анализ за необходимостта от мярката на територията на МИГ (описват се конкретни местни специфики и обстоятелства, които обосновават необходимостта от изпълнение на мярката)

Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ обхваща община Ардино и община Неделино, които са с богато природно наследство, включващо разнообразие от растителни и животински видове, защитени зони и територии. Направеният анализ на състоянието на биоразнообразието в района показва наличието на значителни предизвикателства, които налагат предприемане на целенасочени мерки за повишаване на информираността и отговорното поведение на населението и посочените по-горе заинтересовани страни.

Територията на МИГ „Ардино-Неделино“ се характеризира със значителна горска покривка, наличие на защитени зони по Натура 2000 и разнообразни растителни и животински видове, включително редки и застрашени от изчезване такива. Основни фактори, които застрашават биоразнообразието в региона, включват:

- **Интензивно ползване на горските ресурси** – Неправомерната сеч и добивът на дървен материал без прилагане на устойчиви практики създават риск за горските екосистеми.
- **Нерегламентиран лов и риболов** – Липсата на достатъчна информираност и контрол в някои зони води до увреждане на популациите на дивите животни и изчерпване на рибните запаси.
- **Прекомерно събиране на лечебни и други растения** – Събирачите на билки и горски продукти често прилагат неустойчиви методи, което създава риск за възстановяването на редица растителни видове.
- **Туристически натиск върху природните ресурси** – Развитието на туризма в района увеличава риска от увреждане на екосистемите, замърсяване и влошаване на състоянието на природните забележителности.
- **Ниска степен на осведоменост** – Част от населението и местният бизнес демонстрират недостатъчна информираност за значението на биоразнообразието и опазване му.

Необходимостта от изпълнение на мярката произтича от установените дефицити в информираността и практиките на различни целеви групи на територията. Повишаването на осведомеността е от голямо значение за постигането на устойчив баланс между икономическите дейности и опазването на природното наследство.

Консултациите с местни заинтересовани страни, включително общините, неправителствени организации и представители на бизнес сектора (най-вече земеделските производители), разкриха конкретни нужди, свързани с подобряване на екологичното образование, насърчаване на устойчиви стопански практики и внедряване на добри практики за опазване на околната среда.

Освен това, анализът на стратегическите документи в сектор „Биоразнообразие“ подчертава значението при ангажирането ловци, рибари, събирачи на билки и туристически оператори в процеса на информираност и обучение. Прилагането на мерки, които съчетават информационни кампании, практически обучения и демонстрационни дейности, е от съществено значение за повишаване на разбирането на местната общност и бизнеса относно необходимостта от опазване на биоразнообразието.

На базата на местните специфики, установените рискове и нуждите на целевите групи, изпълнението на мярката „Повишаване осведомеността относно биологичното разнообразие и заплахите за него в целевата територия на база на мерки планирани в стратегически и планови документи в сектор биоразнообразие“ е от голямо значение за осигуряване на устойчивото развитие на територията на МИГ. Прилагането на тази мярка ще допринесе за формирането на отговорно поведение при местното население и ключовите заинтересовани страни, което ще спомогне за съхранението на природното богатство в региона.

7. Допустими типове бенефициенти *(посочват се допустими бенефициенти за изпълнение на мярката и обосновка за избора им; при предвидено партньорство се представя пояснение защо същото е необходимо)*

Допустимите бенефициенти/партньори са община Ардино и община Неделино и ЮЛНЦ;
Допустимите бенефициенти ЮЛНЦ следва:

- да бъдат вписани в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел или създадени по реда на специален закон, и които като цел на организацията в устава/учредителния акт са разписали такива текстове, от които да е видно, че поне една от целите на организацията е свързана със защита/опазване на околната среда. Практически опит в областта на опазването на биологичното разнообразие ще е предимство при оценяването. ЮЛНЦ следва да са регистрирани по съответния ред най-малко 12 месеца, предхождащи месеца, в който е подадено проектното предложение.
- да бъдат със седалище и адрес на управление в община от състава на МИГ, а когато ЮЛНЦ кандидатства чрез клон, същият следва да е със седалище и адрес на управление в община от състава на МИГ.

По приоритет „Биологично разнообразие“ партньорството е допустимо, като партньорствата не е необходимо да бъдат регистрирани в съда, но правата и задълженията между страните по кандидатстване и изпълнение на мярката следва да бъдат уредени в споразумение.

Допустимите бенефициенти – община Ардино, община Неделино и юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) – са ключови участници в реализацията на мярката поради следните причини:

- **Община Ардино и община Неделино** имат пряк ангажимент за управление на територията и разполагат с административен капацитет за организиране на тематични информационни кампании и екологични проекти;
- **Юридическите лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ)** са активни в местната общност, разполагат с експертен потенциал и могат ефективно да достигнат до различни социални групи, включително младежи и уязвими общности.

Партньорството между тези организации гарантира по-широк обхват на дейностите, включително провеждането на съвместни инициативи, споделяне на ресурси и по-ефективно ангажиране на местното население.

Сътрудничеството ще създаде устойчиви партньорски мрежи, които ще допринесат за дългосрочно опазване на биоразнообразието и активното участие на гражданите в екологичните дейности.

8. Допустими дейности (*представя се описание на допустимите дейности, обосновани спрямо спецификата на територията, на целевите групи и на техните потребности и необходими за реализацията на мярката*)

Чрез реализацията на проект по приоритет „Биологично разнообразие“ на ПОС 2021-2027 г. се цели да се повиши осведомеността относно биологичното разнообразие и заплахите за него в целевата територия на база на мерки планирани в стратегически и планови документи в сектор биоразнообразие – Национална стратегия за биологично разнообразие до 2030 г. (проект), Национална рамка за приоритетни дейности за мрежата Натура 2000, Планове за действие за видове, Планове за управление на защитени зони, Планове за управление на защитени територии.

Такива заплахи могат да бъдат, но не се ограничават единствено до: браконьерство, използване на забранени методи и средства за лов и превенция от хищници, инвазивни видове, незаконна търговия със защитени видове и др., като дейностите са предназначени за всички жители на МИГ, но могат да таргетират целево и бизнес сектора, ловци, рибари, събирачи на лечебни и други растения, туристически организации, други заинтересовани страни, журналисти и медии и др.

Допустими дейности по Приоритет 3:

- организиране и провеждане на събития (кръгли маси, работни срещи, представяне в медиите, пресконференции, брифинги, представяне на добри практики на място, информационни дни);
- разработване на информационни материали (плакати, брошури, листовки);
- външна реклама (рекламни пана, билбордове и др.);
- ролбанери;
- излъчвания в регионални радиостанции (рекламно-информационни спотове);
- излъчвания в регионални телевизионни канали;
- публикации на официалната интернет страница на бенефициента;
- онлайн публикации в регионални интернет медии и портали;
- публикации в социални медии;
- публикации в регионални печатни медии;
- разработване на онлайн информационни портали, предоставящи практическа информация за опазване на биологичното разнообразие на територията на населеното място/ общината/ МИГа; заплахите за него; практическите възможности за адресиране на тези заплахи от страна на съответната целева група; повишаване на общественото самосъзнание за опазване на биологичното разнообразие в Натура 2000 или извън екологичната мрежа и др.
- рекламно-информационни материали (химикалки, тениски, шапки, еко-торбички и други подходящи според целевата група и посланията);

- алтернативни форми на включване на целевите групи в припознаването на темата и посланието – инсталации, перформанси, изложби, уъркшопи и други.

Информационно-образователни кампании и събития - Тази дейност е насочена към постигане на директна комуникация с ключовите заинтересовани страни. Провеждането на кръгли маси, работни срещи, информационни дни и демонстрации на добри практики ще позволи да се създаде диалог между институциите, бизнеса и гражданите. Този подход е особено подходящ за територията на местната група, където различни социални групи имат различна степен на информираност и знания за биоразнообразието.

Печатни и рекламни материали - Разработването на плакати, брошури и листовки е необходимо за предоставяне на ясна и достъпна информация относно заплахите за биоразнообразието и начините за неговото опазване. Този метод е ефективен за достигане на широк кръг от хора, включително по-възрастни жители и малки общности, които не разполагат с лесен достъп до интернет ресурси.

Външна реклама - Поставянето на рекламни пана и билбордове в стратегически точки по пътни артерии и в близост до туристически обекти има за цел да привлече вниманието на местните жители и посетители. С оглед на засилния туристически поток в региона, тази дейност ще спомогне за информиране на гостите на територията за значението на биоразнообразието и устойчивите практики.

Медиен обхват - Излъчванията в регионални радиостанции и телевизионни канали са насочени към достигане на широка аудитория, включително хора в отдалечени населени места, където други канали на комуникация са по-слабо развити. Рекламно-информационните спотове ще популяризират ключови екологични послания и добри практики.

Дигитални решения - Разработването на онлайн информационни портали е от съществено значение за предоставянето на актуална информация на младите хора. Порталите ще съдържат практически насоки за опазване на биоразнообразието и насърчаване на устойчиви практики, които ще бъдат достъпни по всяко време.

Интерактивни подходи - Изложби, инсталации и уъркшопи са насочени към активно ангажиране на различни целеви групи, като целта е да се създадат трайни знания и да се насърчи личната ангажираност. Подобни подходи са особено ефективни сред деца и ученици, които могат да възприемат посланията чрез творческо мислене и визуализация.

Рекламно-информационни материали - Изработването на тениски, шапки, химикалки, еко-торбички и други материали ще разпространи екологичните послания по неформален, но ефективен начин. Тези материали са насочени към младите хора и активните граждани, които биха приели такъв тип комуникация по-лесно и положително.

Когато бенефициентите възлагат дейности, свързани с доставки и услуги на трети лица, те са длъжни да провеждат състезателни, прозрачни, недискриминационни и безусловни

търгове (по смисъла на параграф 89-96 от Известие на Комисията относно понятието за държавна помощ, посочено в член 107, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз), което гарантира, че на ниво изпълнител подпомагането не представлява държавна помощ.

9. Бюджет на мярката (*посочват се финансовите параметри – обща стойност на мярката в рамките на съответната стратегия и индикативен размер за потенциални проекти (вкл. максимална стойност)*)

Общата стойност на мярката е в размер на 100 000 лева.

Максималният размер на допустимите разходи, който ще бъде предоставен за един проект е 100 000 лева.

Максималният интензитет на помощта е в размер на 100% от общата стойност на допустимите разходи.

Допустими разходи по мярката:

- разходи за услуги;
- разходи за персонал;
- разходи за материали;
- разходи за провеждане и участие в мероприятия;
- непреки разходи.

Допустимите разходи се определят на база изискванията на глава 5, раздел I от ЗУСЕФСУ, разпоредбите на Регламент (ЕС, Евратом) 2024/2509 на Европейския парламент и на Съвета от 23 септември 2024 г. за финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза, Регламент (ЕС) 2021/1058 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година относно Европейския фонд за регионално развитие и относно Кохезионния фонд, Регламент (ЕС) 2021/1057, Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2021 – 2027“

Недопустими разходи по мярката:

- разходи, свързани с изпълнението на недопустими дейности, вкл. подготовка и извършване на строително-монтажни работи, закупуване на съдове, техника, оборудване, съоръжения и друго движима и недвижима техника и оборудване за управление на отпадъци;
- разходи за одит;
- разходи, извършени в нарушение на правилата за държавни помощи;

- разходи, надхвърлящи нормативно определени максимални размери, както и разходи, надхвърлящи процентните ограничения и/или максималната стойност за тях, които са включени в условията за кандидатстване;
- разходи за закупуване на превозни средства;
- разходи за устройствено планиране, инвестиционно проектиране, консултантски услуги, строителство и ремонт по реда на Закона за устройство на територията;
- глоби, финансови санкции и разходи за разрешаване на спорове;
- комисиони и загуби от курсови разлики при обмяна на чужда валута;
- ДДС върху недопустими дейности или възстановим ДДС;
- закупуване на дълготрайни материални активи – втора употреба;
- закупуване на земя и сгради;
- дейности, които се финансират със средства от продуктови такси /лицензионни възнаграждения по реда на Закона за управление на отпадъците
- разходи за гаранции, осигурени от банка или от друга финансова институция;
- лихви по дългове, с изключение на свързани с БФП, предоставени под формата на лихвени субсидии или субсидии за гаранционни такси;
- разходи за финансиране на операции, които операции към момента на избирането им за финансиране от ЕФСУ са били физически завършени или изцяло осъществени преди подаването на проектното предложение за финансиране по програмата от страна на бенефициента, независимо дали всички свързани плащания са направени от бенефициента или не (съгласно чл. 63, параграф 6 от Регламент (ЕС) № 2021/1060);
- разходи, които вече са финансирани със средства от ЕФСУ или чрез други фондове или инструменти на Европейския съюз, както и с други публични средства, различни от тези на бенефициента;
- разходи за дейности, които са били част от операция, подлежаща на преместване съгласно член 66 от Регламент (ЕС) 2021/1060, или които биха представлявали прехвърляне на производствена дейност в съответствие с член 65, параграф 1, буква „а“ от Регламент (ЕС) 2021/1060.

10. Показател за резултат (*посочва се показател за резултат, чрез който ще се измерва изпълнението на мярката, базова и целева стойност, описва как ще бъде достигната целевата стойност и източниците на информация при отчитането*)

- Лица, които пряко ще бъдат обхванати от резултатите от проекта – брой.

Базова стойност – 0 бр. лица

Целева стойност – 5 500 бр. лица.

Тази стойност ще бъде постигната чрез изпълнение на дейностите по т. 8, като начините за мониторинг и източниците на информация при отчитането ще бъдат следните:

1. Мониторинг на събития (кръгли маси, работни срещи, презентации и др.)

Дейности за мониторинг:

- Изготвяне на присъствени списъци с подписи на участниците.
- Провеждане на анкети за обратна връзка след събитията (може да съдържат въпроси за удовлетвореност и ниво на информираност).
- Използване на онлайн регистрации (например чрез Google Forms или Eventbrite) за улеснено проследяване на участниците.

- Заснемане на събитията и създаване на фото-документация за отчетност.
- Изготвяне на списък на поканените лица и проверка на процента на присъствие.

2. Мониторинг на информационни материали: Плакати, брошури, листовки, рекламно-информационни материали.

Дейности за мониторинг :

- Водене на отчетен регистър за разпространени материали по местоположение и събитие.
- Поставяне на специални линкове на материалите, за да проследите реално използване с информацията.
- При кампании на открито – използване на снимки и видео документиране на разпространението.

3. Мониторинг на външна реклама: Рекламни пана, билбордове, ролбанери.

Дейности за мониторинг:

- Заснемане на всяка рекламна инсталация на място с дата и адрес.
- Събиране на данни за оценка на предполагаемия обхват (брой преминаващи лица на ден/седмица/месец).

4. Мониторинг на медийни излъчвания: Радио и телевизионни излъчвания/

Дейности за мониторинг:

- Изискване на рейтингови отчети от медиите, които да покажат броя на слушателите/зрителите.
- Архивиране на копия от излъчените рекламno-информационни спотове.
- Провеждане на анкетни проучвания в целевите райони за оценка на разпознаваемостта на кампанията.

5. Мониторинг на онлайн дейности. Публикации в интернет медии, социални мрежи и онлайн портали.

Дейности за мониторинг:

- Използване на Google Analytics, Meta Business Suite (Facebook Insights) и други аналитични инструменти за отчитане на: Брой достигнати потребители; Брой ангажирани потребители (харесвания, коментари, споделяния); Престой на потребителите на уебстраницата; Изготвяне на таблица с линкове към публикуваните материали и броя на отчетените посещения.

6. Мониторинг на рекламno-информационни материали. Химикалки, тениски, шапки, еко-торбички и др.

Дейности за мониторинг:

- Водене на отчетен списък с точен брой раздадени материали по време на събития или чрез партньорски организации.
- Включване на покана за участие в информационни събития или анкети като част от материалите, за да се проследи последващата ангажираност на получателите.

7. Мониторинг на интерактивни дейности. Инсталации, перформанси, изложби, уъркшопи и др.

Дейности за мониторинг:

- Водене на списъци с участници или създаване на регистрационни форми.
- Фото и видео документиране на присъстващите лица.
- Използване на анкети за измерване на въздействието след конкретно събитие.

8. Създаване на интегрирана система за мониторинг

За да се обобщят данните от всички дейности, може да разработи централизирана база данни или Excel файл, който включва:

- Вид дейност
- Дата на провеждане
- Местоположение
- Целева група
- Брой обхванати лица
- Доказателства за проведената дейност (снимки, списъци, отчети и др.)

Примерна таблица за мониторинг:

Дейност	Дата	Местоположение	Брой обхванати лица	Доказателство (линк/документ)
Кръгла маса				Присъствен лист + снимки
Публикация в медии				Линк към публикация
Раздадени брошури				Списък на разпределение